

SL

SL

SL

KOMISIJA EVROPSKIH SKUPNOSTI

Bruselj, 5.11.2008
COM(2008) 674 konč.

SPOROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

Strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2008–2009

{SEC(2008) 2692}
{SEC(2008) 2693}
{SEC(2008) 2694}
{SEC(2008) 2695}
{SEC(2008) 2696}
{SEC(2008) 2697}
{SEC(2008) 2698}
{SEC(2008) 2699}

SPOROČILO KOMISIJE SVETU IN EVROPSKEMU PARLAMENTU

Strategija širitve in glavni izzivi za obdobje 2008–2009

1. Uvod

Širitev je eno najmočnejših orodij politike Evropske unije. S krepitvijo stabilnosti in varnosti ter s preprečevanjem sporov uresničuje strateške interese EU. Pripomogla je k večji blaginji in možnostim za rast, izboljšanju povezav z bistvenimi prometnimi žilami in potmi oskrbe z energijo ter okrepila vlogo EU v svetu. Maja 2009 bo EU praznovala peto obletnico širitve iz leta 2004.

Sedanji širitveni načrt zajema države Zahodnega Balkana in Turčijo, ki bi lahko postale članice EU, ko izpolnijo potrebne pogoje. Evropska perspektiva je prispevala k varnosti in stabilnosti ter partnerjem omogočila soočanje z glavnimi izzivi, kot je razglasitev neodvisnosti Kosova, in ohranitev varnosti v regiji. Za Zahodni Balkan in Turčijo pomeni močno spodbudo za politične in gospodarske reforme. V strateškem interesu EU je, da se ohrani zagon tega procesa na podlagi dogovorjenih načel in pogojev. Ta interes za spodbujanje stabilnosti je vse bolj očiten ob nedavnih izzivih stabilnosti na vzhodu EU, med drugim na južnem Kavkazu.

Strateški pomen Turčije za EU se veča na ključnih področjih, kot so varnost oskrbe z energijo, preprečevanje in reševanje konfliktov ter varnost v regiji v južnem Kavkazu in Bližnjem vzhodu. Prek sodelovanja z EU v obliki pogajanj in povezanih reform, ki potekajo, Turčija postaja vse močnejši dejavnik za stabilnost v regiji, ki se sooča s številnimi izzivi. Trenutno varnostno okolje v Evropi potrebuje tudi utrditev stabilnosti in okrepitev reform na Zahodnem Balkanu.

Glede na navedeno je bolj kot kdaj koli prej pomembno dosledno izvajanje prenovljenega soglasja o širitvi, ki je bilo določeno na zasedanju Evropskega sveta decembra 2006. To soglasje temelji na načelih utrjevanja zavez, uveljavljanja pravičnih in strogih pogojev ter boljšega obveščanja javnosti, skupaj s zmogljivostjo EU za vključevanje novih članic.

EU je sprejela ukrepe za izboljšanje kakovosti širitvenega procesa ob upoštevanju zlasti izkušenj iz prejšnjih širitiv. V začetni fazi je zdaj večji poudarek na pravni državi in dobremu vodenju. Hitrost približevanja države kandidatke ali potencialne kandidatke Evropski uniji odraža hitrost političnih in gospodarskih reform zadevne države, pa tudi njeno zmogljivost, da prevzame pravice in obveznosti članstva v skladu s kopenhavskimi merili.

Prihodnje leto bo odločilno za obravnavanje izzivov na Zahodnem Balkanu. Približevanje držav Zahodnega Balkana članstvu v EU se lahko pospeši, če te države izpolnijo potrebne pogoje. Pričakuje se, da bo Hrvaška do konca leta 2009 vstopila v zadnjo fazo pristopnih pogajanj, če bo sprejela vse potrebne pripravljalne ukrepe. Nadaljnje reforme v Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji bodo državo približale EU. Za potencialne kandidatke bi napredek lahko pomenil status kandidatke, ko bodo dokazale svojo pripravljenost.

Hitrost pristopnih pogajanj s Turčijo odraža hitrost reform ter izpolnjevanje ustreznih pogojev s strani te države. Turčija mora zdaj obnoviti prizadevanja za politične reforme.

Mednarodna finančna kriza je do zdaj imela le omejen neposreden vpliv na gospodarski in finančni sektor Zahodnega Balkana in Turčije. Vendar znatno povečanje primanjkljaja tekočega računa, s katerim se sooča večina držav, povečuje njihovo ranljivost za zunanje pretrese. Pričakuje se, da se bodo kot rezultat globalne finančne krize zmanjšali zunanja posojila in neposredne zunanje naložbe.

V zvezi z vprašanjem Cipra so voditelji grške in turške skupnosti na Cipru pod pokroviteljstvom Združenih narodov začeli obsežna pogajanja o celovitem dogovoru. Komisija podpira njihova prizadevanja in je pripravljena zagotoviti tehnično svetovanje o vprašanjih v okviru pristojnosti EU.

Evropska unija je močnejša, če jo obdajajo stabilne, uspešne in demokratične sosede. S sodelovanjem na podlagi skupnih vrednot in interesov lahko EU in njene sosede bolj učinkovito odpravljajo sedanje težave. Unija bo zato tudi okrepila svoje odnose s partnericami evropske sosedске politike na vzhodu in jugu, da bi še okrepila vzajemno varnost in uspešnost. V zvezi s tem bo Vzhodno partnerstvo, ki se pripravlja, prav tako zelo pomembno kot „Barcelonski proces: Unija za Sredozemlje“.

To sporočilo opredeljuje napredek, ki je bil dosežen, in ključne izzive, s katerimi so se soočile države, ki so vključene v proces širitve. Opisuje pristop Komisije pri vodenju in spodbujanju njihovih prizadevanj v prihodnjem letu.

2. URESNIČEVANJE PRENOVLJENEGA SOGLASJA O ŠIRITVI

2.1. Trenutno stanje doseženega napredka in prihodnji izzivi držav

Zahodni Balkan

Zahodni Balkan se je v zadnjem letu približal EU, saj je regija dosegla napredek, čeprav neenakomeren, pri reformah in izpolnjevanju opredeljenih meril in pogojev. Stabilnost v regiji se je ohranila ter po razglasitvi neodvisnosti Kosova in začetku veljavnosti ustave na Kosovu je stanje na splošno ostalo mirno. V regiji so bile stopnje rasti še naprej visoke zlasti zaradi domačih in tujih naložb, reforme so napredovale in izboljšal se je splošni življenjski standard. Svet za regionalno sodelovanje je prevzel naloge pakta stabilnosti, kar je okrepilo odgovornost držav, ki jih to neposredno zadeva, za regionalno sodelovanje v jugovzhodni Evropi.

Kljub temu se Zahodni Balkan danes sooča s številnimi preizkušnjami, ki bi lahko vplivale na varnost, stabilnost in uspešnost regije. Reforme in sprava se morajo še ukoreniniti. Izgradnja države, usklajevanje institucij in boljše vodenje države so še vedno področja, ki jim je treba v večjem delu Zahodnega Balkana nameniti največ pozornosti. V večini držav je treba še vzpostaviti strokovno, nepristransko in odgovorno državno upravo. Uresničevanje pravne države, predvsem z reformo pravosodja ter bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu, je še vedno glavni problem po vsej regiji. Dialog med političnimi silami in duh sklepanja kompromisa sta še vedno nezadostna, tudi kar zadeva etnična vprašanja. Nerešena vprašanja glede sosedstva še vedno obstajajo. Povprečna inflacije se je dvignila. Primanjkljaji tekočega računa so se znatno povečali. Brezposelnost v nekaterih državah ostaja zelo visoka. Treba je izvesti nadaljnje reforme politike zaposlovanja in socialne politike. Povečali so se makroekonomski izzivi zaradi manj ugodnega zunanjega okolja, zlasti zaradi mednarodne finančne krize.

Na ravni držav lahko poročamo o naslednjem razvoju dogodkov.

Pristopna pogajanja Hrvaške so vstopila v odločilno fazo, kar je za celotno regijo dokaz, da je možnost za članstvo v EU resnična v skladu z zavezami Unije, če so izpolnjeni potrebni pogoji.

V Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji je bil napredek dosežen na številnih ključnih področjih, ki so bila izpostavljena v Sporočilu Komisije iz marca 2008¹, zlasti kar zadeva reformi pravosodja in policije ter izvajanje zahtev iz stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma. Vendar so nasilni izgredi in hude nepravilnosti skazile parlamentarne volitve. Za izvedbo reform v skladu s prednostnimi nalogami partnerstva za pristop sta potrebna konstruktiven politični dialog in odločno ukrepanje.

Albanija je še napredovala v ključnih političnih reformah. Začasni sporazum z EU je začel veljati pred dvema letoma in se zdaj nemoteno izvaja v celoti. Vendar pravna država in zagotavljanje pravnega delovanja državnih institucij ostajata glavna izziva. Potrebno je nadaljnje izboljšanje upravne in izvršilne zmogljivosti.

V Črni gori so se politične reforme nadaljevale. Izvajanje začasnega sporazuma, ki je začel veljati začetek tega leta, poteka v celoti nemoteno. Vendar je treba nadaljevati izvajanje reforme pravosodja in ukoreniniti pravno državo, ki ostajata glavna izziva. Potrebno je nadaljnje izboljšanje upravne in izvršilne zmogljivosti.

Podpis stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma (SPS) z Bosno in Hercegovino je potrdil zavezo EU za evropsko prihodnost te države. Bosna in Hercegovina je julija začela izvajati začasni sporazum. Vendar ključni politični voditelji obeh entitet oporekajo ustavnopravnim elementom, določenim z Daytonskim/Pariškim mirovnim sporazumom, in zastale so reforme, povezane z EU. Soglasje o ključnih prednostnih nalogah reform ostaja šibko.

Po predsedniških in parlamentarnih volitvah je Srbija obnovila svojo zavezo evropski prihodnosti, ki temelji na skupnih vrednotah. SPS je bil podpisan in začasni sporazum se bo začel izvajati takoj, ko se Svet prepriča, da Srbija polno sodeluje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Prijetje in kazenski pregon Radovana Karadžića je bil velik korak naprej, vendar je ta proces treba še zaključiti. Srbija je pokazala, da ima upravno zmogljivost, ki ji omogoča doseči precejšen napredek v približevanju EU. Vendar so se reforme v zadnjih letih upočasnile. Reforma pravosodja in preprečevanje korupcije ostajata pomembna izziva.

Novo stanje na Kosovu² je vodilo do preoblikovanja mednarodne prisotnosti. To bi moralo poenostaviti namestitev misije EULEX, ki se bo zdaj začela. Stanje na Kosovu je svojevrstno in ne pomeni precedensa. Evropski svet je izrazil pripravljenost EU, da bo pomagala pri političnem in gospodarskem razvoju Kosova z jasno evropsko perspektivo, ki bo v skladu z evropsko perspektivo regije. Ustava, ki jo je sprejelo Kosovo, je v skladu z evropskimi standardi in sprejete je bilo precej ključne zakonodaje. Vendar glavni izzivi ostajajo, zlasti okrepiti institucije, ukoreniniti pravno državo ter okrepiti dialog in spravo med skupnostmi.

Turčija

¹ Zahodni Balkan: okrepitev evropske perspektive – COM(2008) 127 konč. z dne 5. marca 2008.

² V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244/99.

Leto so zaznamovale velike politične napetosti. Generalni državni tožilec je ustavnemu sodišču priporočil, naj razpusti vladajočo stranko, ker ta deluje v nasprotju z načelom laične države. Sodišče se je odločilo, da ne bo sledilo zahtevi tožilca in je namesto tega izreklo denarno kazen. To je pomagalo preprečiti resno politično krizo in naj bi zagotovilo nove možnosti za obnovitev dialoga in duha kompromisa med političnimi strankami.

EU je resno obsodila teroristične napade PKK, ki so zahtevali številna življenja. Turške oborožene sile so izvedle več operacij proti oporiščem PKK v severnem Iraku.

Turčija je z aktivnimi diplomatskimi dejavnostmi odigrala odločilno vlogo v svoji soseščini in širše na Bližnjem vzhodu. Po krizi v Gruziji je predlagala izhodiščni načrt za stabilnost in sodelovanje na Kavkazu za spodbujanje dialoga med državami v regiji. Predsednik Gül je obiskal Yerevan, kar je prvi obisk turškega predsednika po razglasitvi neodvisnosti Armenije. Turčija je delovala kot mediator med Izraelom in Sirijo ter vodila dialog z Iranom o jedrskem vprašanju.

Geostrateški položaj Turčije ji omogoča bistveno vlogo v zvezi z varnostjo oskrbe EU z energijo, zlasti pri diverzifikaciji energetskih virov. Tesnejše sodelovanje na področju energetike med EU, Turčijo, pa tudi drugimi državami v regiji, ki so tako države izvora kot tranzita, je bistvenega pomena. Obstoječi in prihodnji projekti izgradnje cevovodov pomenijo vir za vse države, čez ozemlje katerih potekajo, zlasti pa za Turčijo. Pravočasna izgradnja južnega plinskega koridorja s hitro realizacijo načrtovanih projektov, zlasti plinovoda Nabucco, je med najpomembnejšimi prednostnimi nalogami EU v zvezi z varnostjo oskrbe z energijo.

Sedanja vlada je bila izvoljena na podlagi svobodnih in poštenih volitev julija 2007 in ima obsežen mandat za reforme. Obnovila je zaveze v zvezi s pristopnim procesom EU in povezanimi reformami ter napovedala, da bo začela izvajati dejavnosti za novo ustavo. Določen napredek je bil dosežen na področju svobode izražanja in pravic nemuslimanskih verskih skupnosti. Člen 301 kazenskega zakonika je bil spremenjen, da bi okrepili zaščitne ukrepe v zvezi s svobodo izražanja. Parlament je sprejel nov zakon o verskih skupnostih, ki obravnava številne probleme, s katerimi se soočajo nemuslimanske verske skupnosti. Poleg tega se je vlada odločila, da bo dokončala projekt jugovzhodne Anatolije (GAP), ki bo spodbudil gospodarski razvoj jugovzhodnega dela države.

Vendar je treba dati nov zagon reformi, da bo okrepila demokracijo in človekove pravice, posodobila in razvila državo ter jo približala EU. Posebno pozornost je treba nameniti pravilom glede političnih strank, ustavni reformi, svobodi izražanja in pravicam žensk.

Gospodarstvo Turčije je še vedno razmeroma uspešno in kljub počasnejši rasti BDP je ohranjena makroekonomska stabilnost. Mednarodna finančna kriza je povzročila popravek vrednosti delnic in menjalnih tečajev, vendar do zdaj ni resno vplivala na bančni sektor. Toda potrebe po znatnem zunanjem financiranju povečujejo ranljivost za zunanje pretrese. Turčija je zdaj delujoče tržno gospodarstvo v smislu kopenhavskih gospodarskih meril. Država bi morala v srednjeročnem obdobju zdržati pritiske konkurence in tržnih sil znotraj Unije, pod pogojem, da še naprej izvaja svoj obsežen program reform za odpravo strukturnih pomanjkljivosti. Poleg tega se je povečala gospodarska soodvisnost Turčije in EU.

2.2. Predpristopni instrumenti: obravnavanje ključnih izzivov

Komisija je v celoti uporabljala svoje predpristopne instrumente za obravnavanje ključnih izzivov izgradnje države, dobrega vodenja, pravne države in razvoja civilne družbe, ki temeljijo na strateškem dokumentu za širitev iz leta 2007. To je že prineslo pomembne rezultate.

Trajna prizadevanja so bila vložena v izboljšanje kakovosti procesa širitve, vključno z določitvijo strogih meril uspešnosti kot pogojev za odprtje in zaprtje pogajalskih poglavij ter z objavo nadaljnjih študij učinka o ključnih področjih politik.

Svet je sprejel predloge Komisije za partnerstvo za pristop in evropsko partnerstvo, ki vključujeta te ključne prednostne naloge. Komisija je okrepila politični dialog s partnerstvi kot glavnimi referenčnimi dokumenti. Napredek je bil dosežen tudi glede gospodarskega dialoga prek predpristopnega mehanizma za nadzor proračuna.

Načrtovanje in pomoč v okviru instrumenta za predpristopno pomoč (IPA) sta bila prilagojena prednostnim nalogam partnerstva, kar je vodilo do večje podpore temeljnim reformam. Pomoč IPA znaša okrog 1,4 milijarde EUR za leto 2008. Od 840 milijonov EUR, predvidenih v nacionalnih programih IPA za pomoč zaradi tranzicije in izgradnjo institucij, se 33 % zdaj porablja za okrepitev vodenja, spodbujanje upravne reforme in reforme pravosodja, okrepitev pravne države, podporo boju proti korupciji in organiziranemu kriminalu, spodbujanje človekovih pravic, zaščito manjšin in razvoj civilne družbe. Hitra pomoč uradnikov držav članic EU se zagotavlja tudi prek urada TAIEX in programa SIGMA³. Srednjeročna pomoč za te reforme vključuje mreže tesnega medinstitucionalnega sodelovanja med javnimi upravami in sheme nepovratnih sredstev za projekte NVO.

Komisija je dala pobudo za usklajevanje podpore IPA s podporo mednarodnih finančnih institucij in drugih donatorjev. To povečuje učinek pomoči IPA na področju gospodarskega in socialnega razvoja. Z Evropsko investicijsko banko (EIB), Evropsko banko za obnovo in razvoj (EBRD) ter Razvojno banko Sveta Evrope (CEB) je bil vzpostavljen mehanizem za infrastrukturne projekte. Pomeni pomemben korak naprej k vzpostavitvi naložbenega okvira za Zahodni Balkan do leta 2010, kot so se o njem dogovorile Komisija, EIB, ERBD in CEB ter ga je junija odobril Evropski svet. Druge pobude vključujejo mehanizem za energetske učinkovitost ter enotni instrument za razvoj MSP: Evropski sklad za jugovzhodno Evropo. Ta bo koristil več desetstisoč malim podjetjem po vsej regiji.

Prehod v izvajanju predpristopne pomoči z Evropske agencije za obnovo na delegacije in urade Komisije v Beogradu, Podgorici, Prištini in Skopju je zaključen. Agencija bo postopoma odpravljena do 31. decembra 2008. Končni cilj je, da partnerice same prevzamejo izvajanje pomoči, ko bodo dokazale pripravljenost za to nalogo.

Komisija je julija organizirala donatorsko konferenco za socialno-ekonomski razvoj Kosova, ki je prinesla obvezo v skupni višini 1,2 milijarde EUR, od tega pa bodo Evropska unija in njene države članice prispevale skoraj 800 milijonov EUR. Ta pomoč naj bi zagotovila znaten zagon za razvoj Kosova. Bistveno je, da vlada Kosova donatorsko pomoč opremi s svojimi zavezami v zvezi s fiskalno disciplino, upravljanjem javne porabe in reformo gospodarske politike.

³ TAIEX: Urad za izmenjavo informacij o tehnični pomoči, ki ga vodi Komisija. SIGMA: Podpora za izboljšanje vodenja in upravljanja – program OECD, ki ga v okviru širitve podpira Komisija.

Posebna pozornost je namenjena spodbujanju stikov med ljudmi v skladu s strateškim dokumentom za širitev iz leta 2007. Sporazuma o poenostavitvi vizumskih postopkov in o ponovnem sprejemu sta januarja 2008 začela veljati z vsemi zadevnimi državami in Komisija se z njimi zdaj pogovarja v zvezi z liberalizacijo vizumov. V tem okviru so bili določeni časovni načrti za liberalizacijo vizumov, ki so določili jasna in uresničljiva merila uspešnosti za odpravo vizumske obveznosti. Ukrepi za okrepitev stikov med ljudmi vključujejo tudi večje možnosti za mobilnost dodiplomskih in podiplomskih študentov v okviru programa Erasmus–Mundus, dodatna sredstva za izmenjave mladih ter partnerstva v okviru programa Mladi v akciji. V okviru programa Tempus se še naprej zagotavlja podpora za reformo visokega šolstva prek partnerstev z drugimi univerzami.

Po ustanovitvi energetske skupnosti so se z Zahodnim Balkanom začela pogajanja o ustanovitvi prometne skupnosti, katere cilj je podpis sporazuma v letu 2009. Napredek je bil dosežen tudi pri izvajanju skupnega evropskega zračnega prostora. Na področju okolja se razvija nov mehanizem regionalnega sodelovanja, da bi skupaj reševali okoljske probleme, povezane z obdobjem pred pristopom.

V odziv na mednarodno finančno krizo je Komisija pripravljena, da oblastem v državah širitve pomaga pri upravljanju finančnih in gospodarskih posledic krize.

Pomembna prizadevanja so se izvajala v podporo pobudam za regionalno sodelovanje v skladu z agendo iz Soluna in ukrepi, opredeljenimi v Sporočilu Komisije marca 2008. Novoustanovljeni Svet za regionalno sodelovanje (RCC) deluje. Zdaj se sooča z izzivom zagotavljanja učinkovitosti regionalnih dejavnosti in njihove nadaljnje racionalizacije. Regionalne pobude, ki jih podpira Komisija, vključujejo pomoč sekretariatu RCC, Regionalni visoki šoli za javno upravo, ki se bo ustanovila v Danilovgradu (Črna gora), pobudi za zmanjšanje tveganja nesreč, pa tudi za sanacijo kulturne dediščine in projektom za učbenike za zgodovino. Komisija podpira tudi sodelovanje na področju trgovine prek sekretariata CEFTA. Kar zadeva carino, bodo kmalu začele veljati določbe o diagonalni kumulaciji pravil porekla med EU in nekaterimi državami Zahodnega Balkana, kar bo spodbudilo regionalno povezovanje trgovine⁴.

Komisija je v okviru IPA vzpostavila nov finančni mehanizem za spodbujanje razvoja civilne družbe in dialoga. Podpora mehanizma za spodbujanje razvoja civilne družbe za leto 2008 znaša okrog 30 milijonov EUR in je usmerjena v krepitev zmogljivosti na lokalni ravni. Komisija je aprila organizirala obsežno konferenco o razvoju civilne družbe v jugovzhodni Evropi. Konferenca je spodbujala povezovanje v mreže, izmenjave najboljših praks in sklepanje partnerstev. Te pobude spodbujajo spravo med narodi in napredek na poti k članstvu v EU.

Boljša komunikacija z javnostjo je ključno načelo obnovljenega soglasja o širitvi. Komisija spodbuja javno debato o širitvi EU v državah članicah in v državah širitve, izvajanje komunikacijskih dejavnosti za organizacije civilne družbe, novinarje in mladino, vključno s predvajanjem videoposnetkov, evropskim festivalom pouličnega nogometa v Foči in natečajem za mlade novinarje z naslovom „za širša obzorja“. Te pobude dopolnjujejo prizadevanja za komunikacijo, ki jih izvajajo države članice in države partnerice.

⁴ Diagonalna kumulacija državi omogoča, da predela in izvozi proizvod v EU v skladu s preferencialno trgovinsko shemo, čeprav deli proizvoda izhajajo iz tretje države, ki pa tudi sodeluje v tej shemi.

3. ŠIRITVENI NAČRT V OBDOBJU 2008–2009

3.1. Pospešitev približevanja Zahodnega Balkana k članstvu v EU

Evropski svet iz junija 2008 je ponovno potrdil svojo polno podporo evropski perspektivi Zahodnega Balkana. Poudaril je, da bi preostale potencialne kandidatke na Zahodnem Balkanu z doseganjem stabilnega napredka na področju gospodarskih in političnih reform ter z izpolnjevanjem potrebnih pogojev in zahtev morale pridobiti status kandidatke v skladu s svojimi zaslugami, katerih končni cilj je članstvo v EU.

Perspektiva za članstvo v EU ostaja bistvenega pomena za stabilnost, spravo in razvoj na Zahodnem Balkanu, v skladu s stabilizacijsko-pridružitvenim procesom. V interesu Evropske unije in Evrope kot celote je, da se regija kar najhitreje razvija v smislu političnih in gospodarskih reform, sprave med narodi in približevanja k EU. EU bi morala biti pripravljena pospešiti njihove predpristopne priprave, takoj ko izpolnijo potrebne pogoje, in zagotoviti, da bo regija še naprej deležna največje možne politične in gospodarske podpore v skladu s stabilizacijsko-pridružitvenim procesom. Toda nenazadnje je napredek pri približevanju k članstvu v rokah ljudi v regiji in njihovih voditeljev, saj je njegova hitrost odvisna od dosežkov vsake države pri sprejemanju potrebnih reform.

Komisija v tem sporočilu predlaga okvirni časovni načrt za zaključek tehničnih pogajanj s Hrvaško do konca leta 2009, če bodo pogoji izpolnjeni. To je pojasnjeno v oddelku 3.2.

Nadaljnji ukrepi Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije pri njenem približevanju k EU bodo mogoči, ko bodo izpolnjena kopenhavska politična merila in ključne prednostne naloge partnerstva za pristop. Država mora zlasti zagotoviti svobodne in poštene volitve. Dialog med glavnimi političnimi strankami in akterji se mora izboljšati, da bi se omogočilo normalno delovanje institucij in pospešila hitrost reform. Komisija bo pozorno spremljala napredek Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije. Med neizpolnjene ključne prednostne naloge partnerstva spadajo oprijemljivi rezultati na področjih izvajanja reforme pravosodja, zagotavljanja nepristranske in nepolitizirane policije, nadaljevanja nepristranskega boja proti korupciji in zagotavljanja, da zaposlovanje in napredovanje v državni upravi temeljita na strokovnih merilih.

Številne države na Zahodnem Balkanu so navedle, da razmišljajo o predložitvi vloge za članstvo v EU. Komisija opozarja, da so zadovoljivi rezultati, zlasti glede izvajanja obveznosti, ki izhajajo iz SPS, vključno z določbami, povezanimi s trgovino, bistven element približevanja k članstvu za vsako državo. Vloga za članstvo pomeni, da Komisija na zahtevo Sveta ob ustreznem trenutku poda mnenje o oceni pripravljenosti države in prouči vpliv pristopa na ključna področja politik.

Albanija mora zagotoviti, da bodo parlamentarne volitve leta 2009 ustrezno pripravljene in izvedene. Črna gora mora okrepiti reformo pravosodja. Obe državi morata dodatno izboljšati rezultate izvajanja SPS, vključno z izboljšanjem svoje upravne in izvršilne zmogljivosti ter z okrepitevijo pravne države.

Bosna in Hercegovina mora zdaj nujno doseči potrebno politično soglasje in nadaljevati reforme, zlasti za prevzem večje lastne odgovornosti za vodenje države. Za nemoteno delovanje institucij, oblikovanje boljše delujočih in učinkovitejših državnih struktur ter zagovarjanje enotnih stališč o zadevah v zvezi z EU je potrebna skupna vizija o vodenju države. Svet za uresničevanje miru bo pozneje v tem mesecu proučil pripravljenost države na zaprtje Urada visokega predstavnika. To je odvisno od napredka pri izpolnjevanju petih

posebnih ciljev⁵ ter od pozitivne ocene, ki jo mora Svet za uresničevanje miru podati o političnih razmerah na podlagi polnega upoštevanja Daytonskega mirovnega sporazuma. Komisija je pripravljena podpreti prizadevanja Bosne in Hercegovine za izpolnitev teh pogojev.

Evropski svet je junija izjavil, da lahko Srbija pospeši svoje približevanje k EU, kar vključuje status kandidatke, takoj ko bodo izpolnjeni potrebni pogoji. Komisija meni, da bi se lahko Srbiji status kandidatke podelil leta 2009, če bodo ti pogoji izpolnjeni in glede na mnenje Komisije. Srbija mora nadaljevati napredek ob polnem sodelovanju z MKSJ in pospešitvi načrtovanih reform, s čimer bi bil dosežen oprijemljiv napredek na prednostnih področjih, vključno z okrepitevijo pravne države ter pospešitvijo gospodarskih in proračunskih reform. Srbija ima ključno vlogo v regiji. Spodbuja se jo, da zavzame konstruktiven pristop k sodelovanju Kosova v regionalnih pobudah in mednarodnih forumih ter pri prizadevanjih EU za prispevek k miru in stabilnosti na Zahodnem Balkanu.

Socialno-ekonomski razvoj Kosova je bistvenega pomena za blaginjo njegovega prebivalstva ter za stabilnost v širši regiji. Evropski svet je junija izjavil, da ima Kosovo v skladu s preostalim delom Zahodnega Balkana jasno perspektivo za članstvo v EU. EU pričakuje, da bo Srbija konstruktivno sprejela vzpostavitev misije EULEX, in kosovske Srbe spodbuja, naj sodelujejo pri razvoju Kosova. Redni dialog med Komisijo in kosovskimi oblastmi o reformah se bo poglobil. Komisija bo proučila vse možnosti za spodbujanje vključevanja Kosova v regionalno sodelovanje in vse strani poziva k sprejetju konstruktivnega pristopa v zvezi s tem. Ocenila bo sredstva za pospešitev političnega in socialno-ekonomskega razvoja Kosova ter proučila, kako lahko Kosovo kot del regije napreduje pri vključevanju v EU v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa. Rezultati te analize bodo predstavljeni v študiji izvedljivosti jeseni leta 2009.

Dobri sosedski odnosi in regionalno sodelovanje ostajajo ključnega pomena pri približevanju k članstvu v EU in torej tvorijo osrednji del stabilizacijsko-pridružitvenega procesa. Skoraj vsi regionalni partnerji imajo nerešena dvostranska vprašanja s svojimi sosedi, vključno s spori glede meje. Komisija bo še naprej spremljala dogodke v zvezi s tem in vse partnerje poziva, naj prednostno obravnavajo dvostranska vprašanja. Potrebna so precejšnja prizadevanja za okrepitev pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah, vključno s preiskavami o domačih vojnih zločinih.

Zaradi stikov med ljudmi je evropska perspektiva za državljane oprijemljiva.

Komisija bo še naprej pozorno spremljala pravilno izvajanje sporazumov o poenostavitvi vizumskih postopkov. Spremljala bo izvajanje časovnih načrtov za liberalizacijo vizumov in podpirala države pri izpolnjevanju meril uspešnosti, določenih v časovnih načrtih. Hitrost dialoga o vizumih bo odvisna od rezultatov, ki jih bo dosegla vsaka država. Če bo država izpolnila merila uspešnosti, bo Komisija lahko za vsako državo posebej predlagala odpravo vizumske obveznosti v letu 2009.

⁵ 1) sprejemljivo in trajnostno rešitev vprašanja razdelitve premoženja med državo in drugimi ravnmi uprave; 2) sprejemljivo in trajnostno rešitev vprašanja obrambnih naprav; 3) končna odločitev o statusu Brčkega; 4) proračunsko vzdržnost (ki jo spodbuja sporazum o stalni metodologiji koeficienta ITA in ustanovitvi nacionalnega davčnega sveta) in 5) uveljavitev pravne države (izkazano s sprejetjem nacionalne strategije za vojne zločine, zakona o tujcih in azilu ter nacionalne strategije za reformo sektorja pravosodja).

Komisija bo prav tako podvojila sredstva, namenjena za štipendije študentov z Zahodnega Balkana v okviru instrumenta za predpristopno pomoč 2009.

Sodelovanje v programih in agencijah Skupnosti je bilo koristno pri približevanju institucij in državljanov partnerskih držav k EU. Komisija bo spodbujala večje sodelovanje upravičencev iz teh držav v programih, ki so jim na voljo. Prav tako bo proučila možnosti za odprtje nadaljnjih programov za potencialne kandidatke. Kar zadeva agencije Skupnosti, bo Komisija skušala ponuditi nadaljnje možnosti sodelovanja, vključno s statusom opazovalke za vse države širitve na srečanjih upravnih odborov ali strokovnih skupin. Komisija predlaga izboljšanje možnosti in pogojev za udeležbo, ponujenih potencialnim državam kandidatkam. EU bi lahko sofinancirala do 90 % prispevka države za program ali agencijo Skupnosti v prvem letu udeležbe prek instrumenta za predpristopno pomoč. V naslednjih letih bi se ta prispevek zniževal, v odstotkih ali dejanskih zneskih. Skupna raven sofinanciranja za programe Skupnosti, razen tistih v zvezi z raziskavami in razvojem, bi načeloma ostala približno 10 % nacionalnih programov iz instrumenta za predpristopno pomoč.

Večja udeležba organizacij civilne družbe v reformah, ki so se začele v državah širitve, ima velik vpliv na določanje hitrosti in kakovosti pristopnega procesa ter na pridobitev podpore javnosti za pristop. Nadaljnja krepitev zmogljivosti in projekti povezovanja v mreže bodo financirani kot del novega mehanizma za spodbujanje razvoja civilne družbe, vključno s programom za obiskovalce „povezovanje ljudi“, ustanovitvijo uradov za tehnično podporo v vsaki državi v prvi polovici leta 2009 in podpornimi shemami za partnerstva civilne družbe na področjih, kakršna so okolje, energetska učinkovitost, zdravje in varnost pri delu ter boj proti korupciji, organiziranemu kriminalu in trgovini s prepovedanimi drogami in ljudmi. V okviru instrumenta za predpristopno pomoč 2009 bodo prednostna naloga podpornih shem za partnerstva civilne družbe sektorji, kot so kultura, manjšine in poslovna združenja.

Zagotovitev javne podpore ostaja bistven cilj širitvene politike EU. Zlasti države članice so odgovorne za spodbujanje javnega razumevanja izzivov in koristi širitve. Partnerske države morajo biti udeležene pri pojasnjevanju pogojev za približevanje k EU svojim državljanom. Komisija bo še naprej obravnavala širitev kot prednostno področje svoje komunikacijske politike ter bo izvajala dodatne ukrepe za podporo in dopolnjevanje svojih prizadevanj z zagotovitvijo dejanskih informacij in spodbujanjem razprav med ključnimi oblikovalci javnega mnenja.

3.2. Spodbujanje pristopnih pogajanj

Hrvaška

Hrvaška je v treh letih po začetku pogajanj dosegla dober splošen napredek. Odprtih je bilo 21 od 35 poglavij in štiri poglavja so bila začasno zaprta⁶. Po pospešitvi dela v preteklih mesecih je Hrvaška zdaj izpolnila merila uspešnosti za odprtje vseh poglavij razen dveh.

Na splošno je Hrvaška še naprej spoštovala splošne pogoje stabilizacijsko-pridružitvenega procesa. Zdaj večinoma izpolnjuje svoje obveznosti v skladu s stabilizacijsko-pridružitvenim sporazumom in se je s Komisijo dogovorila o rešitvi za odpravo diskriminacijskega obdavčenja cigaret. V preteklih mesecih je Hrvaška sprejela pomembne ukrepe za izboljšanje svojega upravljanja predpristopnih sredstev EU, čeprav bo še vedno morala izkazati konkretne rezultate glede izboljšanja svojega upravljanja.

⁶ Raziskave in razvoj; izobraževanje in kultura; podjetniška in industrijska politika ter zunanji odnosi.

Glede na dosedanji splošni napredek bi se lahko zaključna faza pristopnih pogajanj s Hrvaško začela do konca leta 2009, če bo Hrvaška izpolnjevala vse potrebne pogoje. V skladu s tem Komisija predlaga okvirni časovni načrt za zaključek tehničnih pogajanj. Ta okvirni časovni načrt bo morda treba prilagoditi glede na dosežen napredek pri izpolnjevanju pogojev. Hrvaška mora izkazati precejšnja dodatna prizadevanja za sklenitev dela v zvezi z merili uspešnosti, določenimi v pogajalskih poglavjih. Država mora nadaljevati prizadevanja za reforme, zlasti na področjih sodstva in javne uprave, boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, spodbujanja pravic manjšin, vključno z vračanjem beguncev, nadaljevanjem sojenj v zvezi z vojnimi zločini ter dostopom MKSJ do dokumentov. Hrvaška si mora prav tako zavzeto prizadevati za prestrukturiranje ladjedelnic. Komisija bo pozorno spremljala izpolnjevanje zavez, ki jih je prevzela Hrvaška.

Turčija

Zdaj ko je Turčija preprečila politično krizo, povezano z zadevo na ustavnem sodišču proti vladajoči stranki, mora ponovno oživiti proces politične reforme. Primer prepovedi politične stranke je pokazal, kako pomembno je spremeniti pravila, ki urejajo delovanje političnih strank, da se zagotovijo pregledni mehanizmi financiranja in se določbe v zvezi s prepovedjo političnih strank uskladijo z evropskimi standardi in najboljšimi praksami. Zakonodaja je potrebna tudi za okrepitev zaščite pravic državljanov ne glede na njihova osebna prepričanja ali politične opredelitve ter za vzpostavitev položaja varuha človekovih pravic. Treba je nadaljevati reformo pravosodja. Za oblikovanje soglasja, ki bi spodbujalo reforme, je potreben boljši dialog med različnimi političnimi silami v državi.

Potrebna so trajna prizadevanja za spodbujanje pravic žensk in enakopravnosti spolov, zagotovitev svobode izražanja in svobode veroizpovedi v praksi, preprečevanje korupcije, okrepitev kulturnih pravic za vse državljane, okrepitev civilnega nadzora nad vojsko in uskladitev zakonodaje o sindikatih s standardi Mednarodne organizacije dela in EU.

Po začetku obsežnih pogajanj med voditelji grške in turške skupnosti na Cipru o celovitem dogovoru glede vprašanja Cipra je ključnega pomena, da Turčija še naprej podpira rešitev in prizadevanja ZN.

Še vedno so ključni dobri sosedski odnosi. Od Turčije se pričakuje, da bo zagotovila polno in nediskriminatorno izvajanje Dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu ter dosegla napredek pri normalizaciji dvostranskih odnosov z Republiko Ciper. EU bo v skladu s sklepi Sveta z dne 11. decembra 2006 še naprej spremljala in proučevala napredek pri vprašanjih, ki jih zajema Deklaracija z dne 21. septembra 2005.

Sprejetje nacionalnega programa za prevzem pravnega reda Skupnosti, s katerim naj bi se izpolnile prednostne naloge partnerstva za pristop, bo pomemben znak pripravljenosti Turčije, da obnovi svoja prizadevanja za reformo. Hitrost pristopnih pogajanj odraža hitrost reform ter izpolnjevanje zadevnih pogojev s strani Turčije.

Na javno mnenje EU o prihodnji širitvi vpliva dojemanje preteklih širitvev. Bistvenega pomena je prisluhniti državljanom, se posvetiti njihovim pomislekom in zagotoviti informacije, da lahko javnost jasno vidi tako koristi kot izzive.

Leta 2009 bo preteklo pet let od vstopa novih držav članic v Unijo, hkrati pa bo potekala tudi dvajseta obletnica padca berlinskega zidu. Ob tej priložnosti bo prihodnje češko predsedstvo

organiziralo velik dogodek za proslavitev obletnice širitve iz leta 2004. Komisija bo temu dogodku namenila svojo polno podporo in ob tej priložnosti predstavila študijo učinka pete širitve na gospodarstvo EU.

4. SKLEPNE UGOTOVITVE IN PRIPOROČILA

Glede na zgoraj navedeno analizo so sklepne ugotovitve Komisije naslednje:

1. Širitev služi strateškim interesom EU glede stabilnosti, varnosti in preprečevanja konfliktov. Pripomogla je k večji blaginji in možnostim za rast, izboljšanju povezav z bistvenimi prometnimi žilami in potmi oskrbe z energijo ter okrepila vlogo EU v svetu. Sedanji širitveni načrt zajema države Zahodnega Balkana in Turčijo, ki bi lahko postale članice EU, ko izpolnijo potrebne pogoje.
2. Dosledno izvajanje prenovljenega soglasja o širitvi, kakor ga je opredelil Evropski svet decembra 2006, postaja vedno pomembnejše zaradi nedavne ogrožitve stabilnosti na vzhodu EU, med drugim na južnem Kavkazu.
3. EU je sprejela ukrepe za izboljšanje kakovosti širitvenega procesa. Na podlagi analize iz strateškega dokumenta o širitvi iz leta 2007 se je treba na začetni stopnji bolj osredotočiti na pravno državo in dobro vodenje, vključno z bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu, upravno reformo in reformo pravosodja ter razvojem civilne družbe.
4. Še vedno so ključni dobri sosedski odnosi in regionalno sodelovanje. Za vse strani ostaja prednostna naloga mirno reševanje sporov.
5. Glede na dosedanji splošni napredek bi se lahko zaključna faza pristopnih pogajanj s Hrvaško začela do konca leta 2009, če bo Hrvaška izpolnjevala vse potrebne pogoje. V skladu s tem Komisija predlaga okvirni časovni načrt za zaključek tehničnih pogajanj. Ta okvirni časovni načrt bo morda treba prilagoditi glede na dosežen napredek pri izpolnjevanju pogojev. Hrvaška mora izkazati precejšnja dodatna prizadevanja za sklenitev dela v zvezi z merili uspešnosti, določenimi v pogajalskih poglavjih. Država mora nadaljevati s prizadevanji za reforme, zlasti na področjih sodstva in javne uprave, boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, spodbujanju pravic manjšin, vključno z vračanjem beguncev, nadaljevanjem sojenj v zvezi z vojnimi zločini ter dostopom MKSJ do dokumentov. Hrvaška si mora prav tako še naprej zavzeto prizadevati za prestrukturiranje ladjedelnic. Komisija bo pozorno spremljala izpolnjevanje zavez, ki jih je prevzela Hrvaška.
6. Turčija mora obnoviti svoja prizadevanja za politično reformo, da bi okrepila demokracijo in človekove pravice, posodobila in razvila državo ter jo približala EU. Hitrost pristopnih pogajanj odraža hitrost reform ter izpolnjevanje zadevnih pogojev s strani Turčije. Od Turčije se pričakuje, da bo zagotovila polno in nediskriminatorno izvajanje Dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu ter dosegla napredek pri normalizaciji dvostranskih odnosov z Republiko Ciper.
7. V zvezi z vprašanjem Cipra so voditelji grške in turške skupnosti na Cipru pod pokroviteljstvom Združenih narodov začeli obsežna pogajanja o celovitem dogovoru. Komisija podpira njihova prizadevanja in je pripravljena zagotoviti tehnično svetovanje o vprašanjih v okviru pristojnosti EU. Oba voditelja poziva k doseganju

odločilnega napredka, Turčijo pa k pomoči pri vzpostavitvi spodbudnega ozračja za tako celovit dogovor.

8. Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija mora zagotoviti izvedbo svobodnih in poštenih volitev, izboljšati dialog med velikimi političnimi strankami in akterji ter izpolniti nerešene ključne prednostne naloge partnerstva. Komisija bo še naprej pozorno spremljala napredek na teh področjih.
9. Približevanje držav Zahodnega Balkana k članstvu v EU se lahko pospeši, če te države izpolnijo potrebne pogoje. Za potencialne kandidatke bi to lahko pomenilo status kandidatke, ko bodo izkazale svojo pripravljenost v skladu z ustaljenimi postopki.
10. Izvajanje začasnih sporazumov z Albanijo, Črno goro ter Bosno in Hercegovino napreduje; velik izziv ostaja pravna država, dodatno pa je treba izboljšati upravno in izvršno zmogljivost. Zlasti Albanija mora zagotoviti ustrezno pripravo in izvedbo parlamentarnih volitev leta 2009. Črna gora si mora znatno prizadevati za nadaljevanje reforme pravosodja. Politični voditelji Bosne in Hercegovine morajo doseči skupno vizijo usmeritve države, zagovarjati enotno stališče o zadevah v zvezi z EU in o mednarodnih zadevah ter doseči soglasje o ključnih reformah, ki so potrebne za evropsko integracijo.
11. Srbija si mora prizadevati za pozitiven razvoj prek polnega sodelovanja z MKSJ in oprijemljiv napredek na prednostnih področjih reform. Komisija meni, da bi se lahko Srbiji status kandidatke podelil leta 2009, če bodo ti pogoji izpolnjeni in v skladu z mnenjem Komisije o pripravljenosti države.
12. Kosovo ima jasno evropsko perspektivo v skladu s preostalim delom Zahodnega Balkana. Komisija bo jeseni 2009 predstavila študijo izvedljivosti, v kateri bo ocenila sredstva za nadaljnji politični in socialno-ekonomski razvoj Kosova ter proučila, kako lahko Kosovo kot del regije kar najbolj napreduje v smeri vključevanja v EU v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega procesa.
13. Komisija izvaja ukrepe, usmerjene v oblikovanje stvarnejše evropske perspektive za prebivalce Zahodnega Balkana. Pod pogojem, da so merila uspešnosti, določena v časovnih načrtih za liberalizacijo vizumov, izpolnjena, lahko Komisija za vsako državo posebej predlaga odpravo vizumske obveznosti v letu 2009. Sredstva za štipendije študentov z Zahodnega Balkana se bodo leta 2009 podvojila. Pogajanja o prometni skupnosti z Zahodnim Balkanom se bodo nadaljevala, cilj pa bo podpis sporazuma v letu 2009.
14. Pomoč v okviru instrumenta za predpristopno pomoč (IPA) bo še naprej osredotočena na ključna vprašanja reforme. To se odraža v spremenjenem večletnem orientacijskem finančnem okviru, ki zajema obdobje 2010–2012 in ki ga Komisija predstavlja danes. Izvajanje novega mehanizma za spodbujanje razvoja civilne družbe se bo v letu 2009 nadaljevalo. Spodbuda bo namenjena večjemu sodelovanju partnerskih držav v programih in agencijah Skupnosti.
15. Vpliv podpore IPA se povečuje zaradi usklajevanja z mednarodnimi finančnimi ustanovami in drugimi donatorji. Komisija si bo prizadevala za vzpostavitev naložbenega okvira za Zahodni Balkan do leta 2010, kakor je bilo dogovorjeno z

Evropsko investicijsko banko, Evropsko banko za obnovo in razvoj ter Banko Sveta Evrope.

16. Mednarodna finančna kriza je do zdaj imela le omejen neposreden vpliv na Zahodni Balkan in Turčijo. Komisija je pripravljena, da oblastem v državah širitve pomaga pri upravljanju njenih finančnih in gospodarskih posledic.
17. Maja 2009 bo EU v času češkega predsedovanja praznovala peto obletnico širitve iz leta 2004. Komisija bo ob tej priložnosti predstavila študijo učinka pete širitve na gospodarstvo EU.
18. Podpora javnosti je ključnega pomena za širitev. Pomembno je, da organi v državah članicah in institucijah EU javnost seznanijo s pomenom, ki ga ima širitev za Unijo.

PRILOGA 1

Časovni načrt za začetek zaključne faze pristopnih pogajanj s Hrvaško

V skladu s pogajalskim okvirom in sklepi Evropskega sveta iz decembra 2006 je hitrost pristopnih pogajanj odvisna od tega, ali Hrvaška izpolnjuje potrebne pogoje. V skladu z načelom lastnih zaslug, je napredek pri pogajanjih odvisen od tega, ali Hrvaška izvaja potrebne politične, gospodarske, zakonodajne in upravne reforme. Država mora nadaljevati s prizadevanji za reforme, zlasti na področjih sodstva in javne uprave, boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu, pravic manjšin, vključno z vračanjem beguncev, sojenj v zvezi z vojnimi zločini in dostopom MKSJ do dokumentov na Hrvaškem ter prestrukturiranja ladjedelnic.

Glede na tesno povezanost teh vprašanj s pristopnimi pogajanjmi bo Hrvaška morala izkazati oprijemljive rezultate v zvezi z izpolnjevanjem svojih obveznosti v skladu s stabilizacijsko-pridružitvenim sporazumom, spoštovanjem splošnih pogojev stabilizacijsko-pridružitvenega procesa in izboljšanjem svojega upravljanja predpristopnih sredstev EU.

Odprtje preostalih poglavij:

- *Prost pretok kapitala*
- *Javna naročila*
- *Politika konkurence*
- *Kmetijstvo in razvoj podeželja*
- *Varnost hrane, veterinarska in fitosanitarna politika*
- *Ribištvo*
- *Obdavčenje*
- *Regionalna politika*
- *Sodstvo in temeljne pravice*
- *Pravica, svoboda in varnost*
- *Okolje*
- *Zunanja, varnostna in obrambna politika*

Komisija predlaga, da si pristopna konferenca kar najbolj prizadeva za odprtje nerešenih poglavij do konca leta 2008, če bo Hrvaška to omogočila z izpolnitvijo potrebnih pogojev, morebitnih preostalih poglavij pa na začetku leta 2009.

Kar zadeva merila uspešnosti za odprtje poglavja o *politiki konkurence*, si mora Hrvaška dodatno prizadevati, zlasti v zvezi z ladjedelništvom. V zvezi s poglavjem o *sodstvu in*

temeljnih pravicah mora Hrvaška vložiti še nekaj truda za izpolnitev nerešenih elementov glede meril uspešnosti za odprtje poglavja.

Začasno zaprtje preostalih poglavij:

Zapreti je treba še 31 poglavij. To je odvisno od tega, ali bo Hrvaška izpolnila določena merila uspešnosti za zaprtje.

Hrvaška je zaprosila za precejšnje število prehodnih ureditev v določenih poglavjih, kar povečuje potrebo po dodatnih pogajanjih in lahko zato povzroči zamudo pri začasnem zapiranju poglavij.

Da bi dosegli zaključno fazo pristopnih pogajanj do konca leta 2009, bi morala Hrvaška svoje delo glede meril uspešnosti za zaprtje zaključiti dovolj zgodaj, da bi omogočila zaprtje poglavij v skladu z naslednjim časovnim načrtom prednostnih nalog:

Časovni načrt prednostnih nalog za preostanek leta 2008

- *Pravo intelektualne lastnine*
- *Ekonomska in monetarna politika*
- *Vseevropska omrežja*
- *Carinska unija*

Časovni načrt prednostnih nalog za prvo polovico leta 2009

- *Pravica do ustanavljanja in svoboda opravljanja storitev*
- *Pravo družb*
- *Finančne storitve*
- *Informacijska družba in mediji*
- *Prometna politika*
- *Energetika*
- *Statistika*
- *Socialna politika in zaposlovanje*
- *Varstvo potrošnikov in zdravja*
- *Zunanja, varnostna in obrambna politika*
- *Finančni nadzor*

Časovni načrt prednostnih nalog za drugo polovico leta 2009

- *Prost pretok blaga*

- *Prosto gibanje delavcev*
- *Prost pretok kapitala*
- *Javna naročila*
- *Politika konkurence*
- *Kmetijstvo in razvoj podeželja*
- *Varnost hrane, veterinarska in fitosanitarna politika*
- *Ribištvo*
- *Obdavčenje*
- *Regionalna politika in usklajevanje strukturnih instrumentov*
- *Sodstvo in temeljne pravice*
- *Pravica, svoboda in varnost*
- *Okolje*
- *Finančne in proračunske določbe*
- *Institucije*
- *Druga vprašanja*

Pod pogojem, da bo Hrvaška nadaljevala s splošnim napredkom pri pripravah, bo Komisija v letu 2009 predstavila Sporočilo o finančnem paketu za pristop Hrvaške.

Komisija priporoča tudi, da Svet ustanovi ad-hoc tehnično delovno skupino za oblikovanje pristopne pogodbe na podlagi besedil, ki jih je pripravila Komisija. Ta skupina lahko deluje vzporedno s pogajanjem in bi torej lahko začela delovati v prvi polovici leta 2009. Hkrati mora Hrvaška pravočasno zagotoviti dostop do prevoda pravnega reda Skupnosti v svojem uradnem jeziku.

Okvirni časovni načrt, predstavljen v tem dokumentu, bo morda treba prilagoditi glede na napredek Hrvaške. Komisija bo še naprej podpirala Hrvaško pri njenih pripravah na pristop in ji pomagala s strokovnim znanjem, vključno s polno uporabo instrumentov, kakršna sta TAIEX in tesno institucionalno povezovanje, ter z dobro usmerjeno finančno pomočjo.

Komisija bo pozorno spremljala, ali so zaveze, ki jih je Hrvaška sprejela v okviru pogajanj, izpolnjene, in poročala o svojih ugotovitvah. Izvajala bo redne strokovne preglede, tudi na področju pravne države, in uporabljala vsa druga razpoložljiva orodja.

PRILOGA 2

Sklepi o Albaniji, Bosni in Hercegovini, Hrvaški, Nekdanji jugoslovanski republiki Makedoniji, Črni gori, Srbiji, Kosovu⁷, Turčiji

Albanija

Kar zadeva **politična merila**, je Albanija še naprej dosegala napredek na področju demokracije in pravne države. Na podlagi večstrankarskega soglasja je bil dosežen napredek na področju ključnih reform. Toda kulturo dialoga med političnimi strankami in primerno delovanje državnih institucij bo treba dodatno uskladiti. Parlamentarne volitve leta 2009 je treba ustrezno pripraviti, da se bo pokazala demokratična zrelost države. Albanija mora dodatno okrepiti svoje upravne zmogljivosti. Kljub določenemu napredku je boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu še vedno velik izziv.

Na področju **demokracije in pravne države** je bil dosežen določen napredek. Albanski parlament je sprejel velike ustavne spremembe, vključno z volilno reformo, na podlagi splošnega soglasja med dvema največjima strankama. Sprejeti je treba nov volilni zakonik, ki mora biti na voljo do parlamentarnih volitev leta 2009. Albanija je dosegla določen napredek pri krepitvi svojih *vladnih* struktur za izvajanje zavez iz SPS in usklajevanje dela za vključevanje v EU. Še vedno pa sta potrebna dodatna krepitev zmogljivosti in strateško načrtovanje. Na področju *javne uprave* so potrebna precejšnja prizadevanja za vzpostavitev neodvisne, učinkovite in na zaslugah temelječe državne uprave. Še vedno se osebje zaposluje v nasprotju z zakonom o državni upravi. Za napredek bo ključno celovito izvajanje zakona o državni upravi, vključno s strukturo kariere uradnikov.

Dosežen je bil določen napredek pri reformi *pravosodnega sistema*. Sprejeta je bila pomembna zakonodaja v zvezi z organizacijo sodstva. Infrastruktura sodišč se je pričela izboljševati, vendar ostaja neustrezna. Celovita strategija reforme sodstva ne obstaja. Treba je oblikovati zakonodajo v zvezi z delovanjem sodnega sveta in tožilstva. Izvrševanje sodb, zlasti v civilnih zadevah, je še vedno počasno. Še vedno se nadaljuje problem zaostankov in infrastruktura sodišč je še vedno neustrezna. Sodstvo še vedno deluje slabo in treba bo storiti še veliko, da se zagotovi njegova neodvisnost, preglednost in učinkovitost.

Vlada je nadaljevala s prizadevanji v *boju proti korupciji*, ki je ključna prednostna naloga evropskega partnerstva. Sprejeta je bila splošna protikorupcijska strategija z akcijskim načrtom, vendar se njeno izvajanje ni začelo in mehanizme spremljanja je treba še oceniti. Za obdavčenje in javna naročila so bili uvedeni elektronski postopki. Protikorupcijske preiskave so privedle do razrešitve, v nekaterih primerih pa tudi do aretacije več uradnikov. Zaznavanje korupcije se je izboljšalo. Vendar pa je korupcija še vedno zelo razširjena in pomeni zelo resen problem. Institucionalne ureditve in sodelovanje med organi v boju proti korupciji so še vedno šibki. Boj proti korupciji v sodstvu ostaja ključno vprašanje. Treba je temeljito preiskati zadevo v zvezi z eksplozijo v vasi Gërdec. Potrebne je še veliko dela glede vseh vidikov tega vprašanja, vključno z odgovornostjo pravosodja in preglednostjo financiranja političnih strank.

V zvezi s **človekovimi pravicami in zaščito manjšin** je bil dosežen določen napredek. Zakonodajni okvir je večinoma vzpostavljen. Določena prizadevanja so bila usmerjena v

⁷ V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244/1999.

pregon primerov *slabega ravnanja* s priporniki, ki čakajo na sojenje. Zgrajeni so bili novi *zapori* in objekti za pripor. Toda potrebna bodo še precejšnja prizadevanja za zaščito človekovih pravic in pregon njihovih kršiteljev. Kar zadeva *dostop do pravnega varstva*, je sprejeta zakonodaja, ki zagotavlja brezplačno pravno pomoč, vendar se ne uporablja učinkovito. Zelo slabi standardi v zvezi s priporom, ki so še slabši zaradi prezasedenosti, so še vedno zelo zaskrbljujoče vprašanje.

Albanija je dosegla dodaten napredek na področju *svobode izražanja*. Izboljšal se je pravni okvir o politiki medijev, vendar je potrebno boljše izvajanje obstoječe zakonodaje. Potrebna so dodatna prizadevanja za dekriminalizacijo obrekovanja ter za zagotovitev svobode obveščanja in neodvisnosti regulativnega organa javne radiodifuzije.

Pravni okvir za organizacije *civilne družbe* je spodbuden. Ustanovljen je bil sklad za civilno družbo, ki podpira NVO, vendar mehanizmi za njegovo izvajanje niso vzpostavljeni. Organizacije civilne družbe so še vedno šibke in za njihovo sodelovanje pri oblikovanju politik bo potrebna nadaljnja krepitev.

Dosežen je bil dodaten napredek na področju krepitve *pravic žensk*. Sprejeta je bila nova zakonodaja o enakosti spolov. Sprejeta je bila strategija za preprečevanje nasilja v družini, vendar se ni izvajala. Zaščita žensk pred vsemi oblikami nasilja ni zadovoljiva in je še vedno zelo zaskrbljujoča. Dosežen je bil dodaten napredek na področju *pravic otrok*. Sprejete so bile spremembe kazenskega zakonika v zvezi z izkoriščanjem otrok, vendar je potrebnih še več prizadevanj za rešitev problema dela otrok. Mladoletnike se zdaj lahko kaznuje z opravljanjem javnih del ali se jim odobri pogojni izpust. Prisotnost romskih otrok pri pouku se je nekoliko izboljšala. Vendar njeno polno izvajanje ovira pomanjkanje sredstev. Sprejeta je bila strategija socialnega varstva za obdobje 2008–2013, vendar nima izvedbenih mehanizmov. Ukrepi v podporo *socialno ranljivih ljudi in invalidov* so še vedno omejeni. Potrebno je boljše usklajevanje med vladnimi službami. Kar zadeva protidiskriminacijsko politiko, je bilo doseženega malo napredka v zvezi z zakonodajnim okvirom. Zaradi pomanjkanja napredka pri spremembah delovne zakonodaje je oviran razvoj socialnega dialoga.

Dosežen je bil napredek pri krepitvi *lastninskih pravic*. Prva registracija nepremičnin je skoraj končana, trenutno pa poteka postopek vrednotenja lastnine za oceno zahtevkov glede vračanja in nadomestil. Zaradi nerešenih vprašanj lastnine so bila ovirana prizadevanja za razvoj delujočega trga z zemljišči, naložbe tujih vlagateljev pa so bile manjše od možnih.

Da bi izpolnila svoje zaveze glede zaščite *manjšin*, je Albanija sprejela nekatere ukrepe, zlasti za spodbujanje uporabe jezikov manjšin. Potrebne so izboljšave, zlasti z zbiranjem zanesljivih podatkov o številnosti in položaju manjšin. Sprejeti so bili nekateri ukrepi za izboljšanje položaja *Romov*, zlasti glede vpisovanja v šolo, vendar je bil učinek teh ukrepov omejen. Potrebni so boljše usklajevanje in zadostna sredstva za sodelovanje v okviru Desetletja Romov ter za izvajanje obstoječih strategij. Romska manjšina še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se sooča z diskriminacijo, težkim dostopom do izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva, nastanitve ter zaposlovanja.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, je Albanija nadaljevala svojo konstruktivno vlogo pri ohranjanju regionalne stabilnosti in spodbujala dobre odnose z drugimi državami Zahodnega Balkana in sosednjimi državami EU. Država je bila dejavno udeležena v regionalnem sodelovanju, tudi v novoustanovljenem Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini (CEFTA). Kar zadeva

Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu z zadevnim skupnim stališčem in vodilnimi načeli EU.

Albansko *gospodarstvo* je še naprej raslo razmeroma hitro. Država je zdržala inflacijske pritiske, zunanja neravnovesja pa so se povečala in fiskalna politika je manj omejujoča. Na splošno je bila makroekonomska stabilnost ohranjena ob podpori širokega izbora strukturnih reform. Poslovno okolje se je izboljšalo. Toda nezanesljiva oskrba z energijo, slaba infrastruktura ter oslABLJENA pravna država in pomanjkljivo izpolnjevanje pogodbenih obveznosti so še vedno ovirali gospodarski razvoj.

Kar zadeva *gospodarska merila*, je Albanija dosegla nadaljnji napredek pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Potrebni so nadaljevanje strukturnih reform ter precejšnje naložbe v infrastrukturo in izobraževanje, da bi gospodarstvu omogočili, da bi lahko dolgoročno zdržalo konkurenčne pritiske in tržne sile v Uniji.

Ohranjeno je bilo politično soglasje o temeljnih tržno usmerjenih gospodarskih politikah in makroekonomski stabilnosti. Gospodarstvo je zdržalo močne pritiske rastočih globalnih cen hrane in doseglo izboljšanje delovanja trga dela. Upravljanje javnih financ se je izboljšalo in s tem prineslo večje davčne prihodke. Privatizacija velikih podjetij v državni lasti je napredovala in postopki za registracijo podjetij so bili zelo poenostavljeni.

Sprejeti so bili ukrepi za izboljšanje usposobljenosti delovne sile in za spodbujanje naložb v infrastrukturo, prestrukturiranje podjetij pa je napredovalo. Vlada je okrepila svoj boj proti korupciji in davčni utaji. Finančni sektor je ostal trden, preglednost na kreditnem trgu pa se je povečala. Izkrivljanje konkurence, ki ga povzroča država, je ostalo omejeno.

Toda ker se je zaradi povečanega povpraševanja po uvozu energije in strojev povečal primanjkljaj tekočega računa, so se povečala tudi makroekonomska tveganja. Izvoz je ostal omejen in precej pod ravno uvoza. Na strani financiranja je priliv kapitala ostal razmeroma majhen. Zamude pri konsolidaciji proračuna so prav tako pripomogle k obstoječi skupni razliki med prihranki in naložbami glede na povečanje javnih naložb v infrastrukturo. Nedokončano prestrukturiranje energetskega podjetja v državni lasti, ki prinaša izgubo, ostaja proračunsko tveganje.

Nezanesljiva oskrba z energijo je še vedno ovirala gospodarski razvoj. Konkurenčnost gospodarstva je ostala ovirana zaradi pomanjkanja kvalificiranega osebja in omejenega osnovnega kapitala, vključno s slabo infrastrukturo. Zaposlenost v sektorju kmetijstva je ostala nesorazmerno visoka. Velik obseg sive ekonomije spodbujajo pomanjkljivosti davčnih in dohodkovnih politik ter pomanjkljivosti na področju izvrševanja zakonodaje, tudi glede boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv, saj zmanjšuje davčno osnovo in učinkovitost gospodarskih politik.

Albanija je dosegla napredek pri usklajevanju svoje zakonodaje, politik in zmogljivosti z **evropskimi standardi** ter pri izvajanju svojih zavez iz začasnega sporazuma. Nadaljeval se je napredek na področjih, kot so carine in konkurenca. Na drugih področjih, kot so energetika, promet in pravice intelektualne lastnine, je napredek še vedno delen. Še vedno je potreben napredek pri veterinarskem in fitosanitarnem nadzoru, da bi v celoti izkoristili trgovinske koncesije v okviru stabilizacijsko-pridružitvenega sporazuma (SPS). Potrebna so nadaljnja prizadevanja za izboljšanje upravne zmogljivosti za določbe iz SPS, ki ne zadevajo trgovine, ter za učinkovito izvajanje zakonodaje.

Dosežen je bil napredek na nekaterih področjih **notranjega trga**, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja, da bi se izpolnile obveznosti Albanije iz SPS. Nadaljeval se je napredek pri sprejemanju evropskih tehničnih standardov in pri akreditiranju. Izvedene so bile določene izboljšave na področjih meroslovja in nadzora trga, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja. Izboljšal se je zakonodajni okvir o *varstvu potrošnikov*. Na področju *pravice do ustanavljanja* ni bilo doseženega bistvenega napredka. Še vedno obstajajo nekatere omejitve glede liberalizacije *pretoka kapitala*.

Nadaljeval se je napredek pri upravni zmogljivosti glede *carin*. Izboljšuje se infrastruktura na mejnih prehodih. Prihodki od carin so se še naprej zviševali, tarifna znižanja v skladu z začasnim sporazumom pa so bila pravočasno izvedena. Toda treba je določiti strategije za informacijsko tehnologijo in usposabljanje, potrebni pa so tudi nadaljnje izboljšave infrastrukture in usklajevanje s praksami EU. Napredek je bil dosežen na področju *obdavčenja*. Prihodki od dohodnin in davka na dohodek pravnih oseb so se zvišali. Toda delež pobranega davka ostaja nizek, zlasti na ravni lokalne uprave. Dodatno je treba okrepiti pobiranje davkov, davčni nadzor ter nadaljnje usklajevanje z zakonodajo in praksami EU.

Nadaljeval se je napredek na področju *konkurence*. Z naložitvijo protimonopolnih glob v ključnih sektorjih se je okrepil organ, pristojen za konkurenco. Zakonodajni okvir je večinoma skladen s pravnim redom Skupnosti, potrebna pa so nadaljnja prizadevanja za njegovo izvajanje. Albanija je dosegla nadaljnji napredek pri spoštovanju svojih obveznosti v skladu s stabilizacijsko-pridružitvenim sporazumom v zvezi z državno pomočjo. Zaključen je bil pregled shem pomoči.

Na področju *javnih naročil* je bil dosežen delen napredek. Uvedeni so bili postopki elektronskih javnih naročil, potrebno pa je nadaljnje usklajevanje zakonodaje, zlasti na področjih koncesije in gospodarskih javnih služb. Izboljšala se je zmogljivost urada za javna naročila, vendar jih je treba dodatno okrepiti. Treba je zagotoviti nepristranskost postopkov pregleda. Trenutni postopki za obravnavo pritožb ne izpolnjujejo mednarodnih standardov. Sprejeti so bili spremembe carinskega zakonika v zvezi s *pravicami intelektualne lastnine* in zakon o pravicah industrijske lastnine. Toda izvrševanje pravic intelektualne lastnine ostaja pomanjkljivo in število primerov kršitev, glede katerih je uveden sodni postopek, je majhno. Zmogljivosti urada za patente in urada za varstvo avtorskih pravic ostajajo šibke. Potrebna so znatna nadaljnja prizadevanja, da bi se izpolnile obveznosti glede pravic intelektualne lastnine iz začasnega sporazuma.

Določen napredek je bil dosežen glede približevanja evropskim standardom na področju *politike zaposlovanja in socialne politike*. Vzpostavljeni so bili programi za spodbujanje zaposlovanja ranljivih skupin. Inšpektorat za delo se je okrepil, vendar je njegova zmogljivost izvrševanja pravic delavcev omejena. Standardi varnosti in zdravja pri delu ostajajo slabi. Dosežen je bil trajen napredek na področju *javnega zdravja*. Na področju *izobraževanja* je bil dosežen določen napredek. Proračun za izobraževanje se je še naprej povečeval. Uveden je bil nov digitaliziran sistem za vpis na univerzo. Izboljšal se je dostop za študente invalide. Toda vpis na srednje šole na podeželskih območjih ostaja nizek. Dosežen je bil določen napredek na področju *raziskav*, toda treba je nadalje okrepiti zmogljivost.

Na področju nekaterih *sektorskih politik* je bil dosežen napredek. Na področju *industrije in MSP* je bil dosežen napredek pri izvajanju Evropske listine za mala podjetja. Določen napredek je bil dosežen na področju *kmetijstva*, zlasti glede zakonodajnega okvira ter pri vzpostavljanju struktur razvoja podeželja. Pravni okvir o *politiki varnosti hrane, veterinarski in fitosanitarni politiki* se je izboljšal, vendar spoštovanje standardov EU ostaja slabo in

potrebna so dodatna prizadevanja za okrepitev institucionalne zmogljivosti. Dosežen je bil določen napredek na področju *ribištva* glede inšpekcij, nadzora in mednarodnega sodelovanja. Izvrševanju in izvajanju zakonodaje bo treba nameniti dodatno pozornost.

V zvezi z *okoljem* se je izboljšala horizontalna zakonodaja, vendar izvajanje in izvrševanje zaostajata. Treba je okrepiti upravno zmogljivost za oblikovanje in izvrševanje okoljske politike.

Na področju *prometa* je bil dosežen določen napredek. Albanija še naprej dejavno sodeluje v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo. Toda v vseh prometnih sektorjih so še vedno potrebne precejšnje izboljšave.

V sektorju *energetike* je bil dosežen delen napredek. Albanija je dosegla napredek pri izvajanju zakonodaje EU v skladu s svojimi zavezami iz Pogodbe o ustanovitvi Skupnosti za energijo. Nadaljeval se je napredek pri prestrukturiranju elektroenergetskega podjetja in v teku so prizadevanja za izboljšanje njegovega finančnega stanja. Toda energetskega sektorja ostaja v kritičnem stanju. Zanesljivost oskrbe z električno energijo ni zagotovljena, saj zmogljivosti proizvodnje ne zadostujejo za izpolnitev domačih potreb, zaradi omejenih zmogljivosti medsebojnih povezav pa je oviran tudi uvoz.

Dosežen je bil določen napredek v zvezi z *informacijsko družbo in mediji*. Sprejeta je bila nova zakonodaja o elektronskih komunikacijah in elektronskem podpisu ter začela se je liberalizacija trga. Toda regulativni okvir še ni v skladu s pravnim redom Skupnosti in zmogljivost regulativnega organa za telekomunikacije je nezadostna. Na področju avdiovizualne politike se je okrepila upravna zmogljivost organa za radiodifuzijo, vendar tehnična sredstva ostajajo omejena. V zvezi s *finančni nadzorom* je bil sprejet nov zakon o proračunu. Toda upravna odgovornost in finančni nadzor sta na začetni stopnji. Na področju *statistike* je bil napredek sprejemljiv. Izboljšala se je zmogljivost albanskega statističnega urada. Uvedena je bila večina statističnih klasifikacij v skladu s standardi EU. Usklajevanje je zmerno napredovalo.

Kar zadeva *pravico, svobodo in varnost*, je bil na večini področij dosežen določen napredek, čeprav neenakomeren. Na splošno je potrebno nadaljnje izboljšanje. Kar zadeva *vizume*, se vzpostavlja zanesljiv register prebivalstva in naslovov, ki bo pripomogel k izboljšanju varnosti dokumentov. Sprejet je bil zakon o tujcih. Sporazum o ponovnem sprejemu med ES in Albanijo velja od leta 2006. Začel je veljati sporazum o poenostavitvi vizumskih postopkov med ES in Albanijo in sprožen je bil dialog o liberalizaciji vizumov. Treba je začeti izdajati biometrične potne liste, ki so skladni s standardi EU. Vizumski režim še ni v skladu s standardi EU.

Nadzor meja se je izboljšal zaradi novega zakona o upravljanju meja, boljše infrastrukture in sodelovanja med organi. Začelo se je izvajanje strategije za integrirano upravljanje meja. Toda treba je okrepiti število zaposlenih in usposabljanje mejne policije. Treba je okrepiti čezmejno sodelovanje. Na področju *azilne politike* je bilo doseženega malo napredka. Pregled pravnega okvira za približevanje standardom EU ni končan. Zmogljivost izvajanja ostaja šibka in treba je okrepiti sodelovanje med organi. Na področju *migracij* je bil dosežen določen napredek. Ustanovljena je bila centralna enota za vračanje in ponovni sprejem za nadzor regionalnih centrov za ponovni sprejem. Kontrola migracij na mejah je zdaj učinkovitejša, vendar so potrebna precejšnja nadaljnja prizadevanja.

Na področju preprečevanja *pranja denarja* je bil dosežen delen napredek. Izboljšala sta se pravni okvir o preprečevanju pranja denarja ter sodelovanje med bankami in finančnimi institucijami na tem področju. Toda zmogljivost izvrševanja za zaplembo premoženja ostaja majhna. Treba je dodatno izboljšati sredstva za preiskave, sodelovanje med organi in zmogljivost izvrševanja.

V boju proti *prepovedanim drogam* in trgovanju z njimi je bil dosežen delen napredek in to področje še vedno ostaja zaskrbljujoče. Povečalo se je število pregonov v povezavi z drogami. Zgrajena je bila boljša infrastruktura za hrambo zaseženih drog pred sojenjem. Toda potrebna bo trdna odločenost, da se dosežejo zadovoljivi rezultati na tem področju, ukrepe za odkrivanje in opremo na mejah pa je treba izboljšati.

V zvezi s *policijskim delom* se je napredek nadaljeval z izvajanjem novega zakona o policiji. Začelo se je izvajanje strateškega sporazuma z Europolom in konvencije o policijskem sodelovanju v Jugovzhodni Evropi. Toda treba je dodatno okrepiti strukture upravljanja, zaposlovanja, usposabljanja in internega nadzora v policiji. Potrebni je več prizadevanj za razvoj zanesljive kazenske statistike.

Dosežen je bil delen napredek na področju boja proti *organiziranemu kriminalu*, ki ostaja resen problem in vpliva na področje pravne države in na poslovno okolje. Sprejeta je bila nacionalna strategija za boj proti organiziranemu kriminalu. Pravni okvir se je izboljšal. Sodelovanje z Interpolom se je izboljšalo, na podlagi česar so se izvršili številni mednarodni nalogi za prijetje. Toda prizadevanja za boj proti organiziranemu kriminalu ovirata korupcija in slaba zaščita prič. Zaradi težav pri sodelovanju med policijo in tožilci se je še naprej zmanjševala učinkovitost preiskav.

Sprejeta je bila strategija za boj proti *trgovini z ljudmi*. Veliko je treba še narediti, zlasti v smislu zaščite žrtev. Potrebno je več politične volje in boljše usklajevanje za izvajanje strategije za boj proti trgovini z ljudmi, zlasti v zvezi z zaščito žrtev. Albanija ostaja pomembna država izvora za trgovino z ljudmi, tako glede spolnega izkoriščanja žensk in deklet kot glede prisilnega dela. Povečuje se trgovina z ženskami in otroci znotraj države.

Na področju *varstva osebnih podatkov* je bil dosežen dober napredek. Pravni okvir je zdaj oblikovan in imenovan je bil neodvisen organ za nadzor podatkov. Toda potrebna so zadostna sredstva za ustrezno izvajanje njegovih pristojnosti.

Bosna in Hercegovina

Bosna in Hercegovina je dosegla delen napredek pri izpolnjevanju **političnih meril** v skladu z evropskim partnerstvom. Po napredku na štirih ključnih področjih, ki sta jih Komisija in Svet določila leta 2005⁸, je bil junija 2008 podpisan stabilizacijsko-pridružitveni sporazum (SPS). Toda pomanjkanje soglasja o glavnih elementih izgradnje države, pogosto nasprotovanje Daytonskemu/Pariškemu mirovnemu sporazumu in podžigajoči govori so škodljivo vplivali na delovanje institucij ter upočasnili reformo. Skupna vizija političnih voditeljev o usmeritvi države in ključnih reformah, povezanih z EU, ter možnost, da zagovarjajo enotno stališče o zadevah v zvezi z EU in o mednarodnih zadevah, sta bistvena elementa nadaljnjega približevanja države k Evropski uniji. Bosna in Hercegovina mora tudi dodatno okrepiti svojo

⁸ 1) izvajanje reforme policije ob upoštevanju sporazuma o prestrukturiranju policije iz oktobra 2005; 2) polno sodelovanje z MKSJ; 3) sprejetje in izvajanje vse potrebne zakonodaje o javni radiodifuziji in 4) razvoj zakonodajnega okvira in upravnih zmogljivosti za omogočanje ustreznega izvajanja SPS.

upravno zmogljivost, zlasti na ravni države, in povečati svoja prizadevanja za boj proti korupciji.

Kar zadeva *demokracijo in pravno državo*, je bil dosežen delen napredek pri oblikovanju bolj funkcionalnih in učinkovitejših državnih struktur, ni pa bilo napredka v zvezi z *ustavno* reformo. Sistem upravljanja države v Bosni in Hercegovini še vedno vključuje mednarodno prisotnost. Pogoj za zaprtje Urada visokega predstavnika je napredek Bosne in Hercegovine pri izpolnjevanju posebnih zahtev⁹.

Občinske volitve oktobra 2008 so potekale v skladu z mednarodnimi standardi. Dosežen je bil določen napredek pri izboljšanju učinkovitosti *parlamentarne* skupščine Bosne in Hercegovine. Skupščina je sprejela številne pomembne zakone na podlagi evropskega partnerstva v prvi polovici leta 2008, vendar so na njeno delovanje slabo vplivali politično ozračje, sistematično glasovanje po etnični pripadnosti in nezadostna upravna sredstva. Kar zadeva *vlado* na ravni države, je soglasje o evropski integraciji omogočilo zgodnejše obravnavanje zakonodajnih vprašanj spomladi 2008. Toda reforme so v zadnjih mesecih zastale. Notranje napetosti ter razdrobljeno in neuskajano oblikovanje politik med državo in entitetama ostajajo glavne ovire za učinkovito delo vlade na državni ravni. Pomanjkanje politične volje in težave z zmogljivostmi v vladi in parlamentu še naprej povzročajo zamude pri sprejemanju zakonodaje. Direkcija za evropske integracije je še naprej imela pomembno vlogo pri spodbujanju evropske integracije, vendar so nanjo slabo vplivali omejena sredstva za osebje in težko politično ozračje. To, da v zadnjem času ni bilo popisa prebivalstva, resno ovira načrtovanje politike v Bosni in Hercegovini kot celoti.

Dosežen je bil določen napredek na področju *javne uprave*, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja. Okrepljen je bil urad koordinatorja za reformo javne uprave. Izvaja se strategija reforme javne uprave, ki je ena ključnih prednostnih nalog evropskega partnerstva. Sklad za reformo javne uprave je začel delovati. Usklajevanje med organi državne uprave na ravni države in na ravni entitet se je izboljšalo, s skupno udeležbo v več obširnih programih usposabljanja. Kljub temu ostajajo nujna trajna prizadevanja za preprečevanje političnega vmešavanja, omejitev vloge, ki jo ima etnična pripadnost pri imenovanju, in za vzpostavitev profesionalne in učinkovite državne uprave, ki temelji na zaslugah in sposobnosti. Postopek za pripravo osnutka zakona o državni lastnini, ki je pogoj za zaprtje Urada visokega predstavnika, je potekal zelo počasi. Imenovanje štirih državnih varuhov človekovih pravic in prenos pooblastil varuha človekovih pravic na državno raven sta bila odložena.

Bosna in Hercegovina je še naprej dosegala napredek pri izboljšanju *pravosodnega sistema*. Sprejeta je bila nacionalna strategija za razvoj sektorja pravosodja, katere namen je dodatna okrepitev neodvisnosti, odgovornosti, učinkovitosti, strokovnosti in usklajevanja pravosodnega sistema. Visoki sodni in tožilski svet si je še naprej prizadeval za izboljšanje stanja v sodstvu. Toda razdrobljenost pravosodnega sistema in zapletenost pravnega okvira še naprej ovirata delovanje sodstva. Na področjih kazenskega pregona organiziranega kriminala in vojnih zločinov v entitetah in kantonih so vztrajno prisotne težave. Neodvisnost,

⁹ Te vsebujejo pet ciljev: 1) sprejemljivo in trajnostno rešitev vprašanja razdelitve premoženja med državo in drugimi ravnmi uprave; 2) sprejemljivo in trajnostno rešitev vprašanja obrambnih naprav; 3) končna odločitev o statusu Brčkega; 4) proračunsko vzdržnost (ki jo spodbuja sporazum o stalni metodologiji koeficienta ITA in ustanovitvi nacionalnega davčnega sveta) ter 5) uveljavitev pravne države (izkazano s sprejetjem nacionalne strategije za vojne zločine, zakona o tujcih in azilu ter nacionalne strategije za reformo sektorja pravosodja) in dveh posebnih pogojev: 1) podpisa SPS in 2) stabilnih političnih razmer.

odgovornost in učinkovitost pravosodnega sistema je treba dodatno okrepiti. Vlada Republike Srbije nasprotuje pristojnosti pravosodnih organov na državni ravni, da svobodno delujejo v Republiki Srbski, kar povzroča resno zaskrbljenost.

Bosna in Hercegovina je dosegla malo napredka v *boju proti korupciji*, ki ostaja splošno razširjena in pomeni resen problem. Nacionalna protikorupcijska strategija se ni izvajala ustrezno. Obsodbe zaradi korupcije ostajajo zelo omejene. Preglednost dejavnosti javne uprave ovira politični pritisk na javne zunanje revizijske institucije in protikorupcijske nadzorne službe. Bosna in Hercegovina se mora močneje zavezati in odločneje ukrepati proti korupciji.

Kar zadeva *človekove pravice in zaščito manjšin*, je bil dosežen delen napredek. Bosna in Hercegovina je ratificirala vse pomembnejše konvencije ZN in mednarodne konvencije o človekovih pravicah, vključno z revidirano Evropsko socialno listino julija 2008. Toda izvajanje mednarodnih konvencij o človekovih pravicah se mora izboljšati. V številnih primerih odločitve Komisije za človekove pravice Ustavnega sodišča Bosne in Hercegovine niso bile ustrezno izvedene.

Dosežen je bil določen napredek pri obravnavi *državljskih in političnih pravic*. Sprejeti so bili ukrepi za podporo razvoja *civilne družbe*. Ustanovitev odbora za civilno družbo pomeni pozitiven razvoj, čeprav organizacije civilne družbe ostajajo na splošno šibke in je za njihovo sodelovanje v oblikovanju politik potrebna dodatna okrepitev. Zagotovljena so bila sredstva, potrebna za gradnjo *zapora* na državni ravni. Toda še vedno ni usklajenega izvajanja kazenskih sankcij med državo in entitetama. Še vedno je problem *slabo ravnanje* z zaporniki in priporniki. Pregon storilcev ostaja redek. *Dostop do pravnega varstva* v civilnih in kazenskih sojenjih ostaja zaskrbljujoč, enakost pred zakonom pa ni vedno zagotovljena.

Ustave države in entitet zagotavljajo *svobodo izražanja* in medijev, *svobodo zbiranja in združevanja* ter *svobodo veroizpovedi*. Toda doseženega je bilo malo dodatnega napredka na teh področjih in potrebno je boljše izvajanje obstoječe zakonodaje. Sprejet je bil zakon o javni radiodifuziji v federaciji, čeprav je še vedno potrebna celovita uskladitev z ustrezno zakonodajo na državni ravni. Za izpolnitev te ključne prednostne naloge evropskega partnerstva se morajo vsi zakoni o radiodifuziji primerno izvajati. Obstajajo poskusi odklonitve finančnih sredstev za sistem javne radiodifuzije. Zgodilo se je še več fizičnih napadov na novinarje in urednike.

Na področju *gospodarskih in socialnih pravic* je bil dosežen delen napredek. Potrebna so trajna prizadevanja za zaščito *žensk* pred vsemi oblikami nasilja. Čeprav se izvaja akcijski načrt za *otroke*, ostajajo problemi na področjih zdravja, socialne zaščite, izobraževanja in nasilja nad otroci v družini. Pomanjkljivosti sistemov socialne pomoči negativno vplivajo na razmere *ranljivih skupin*, vključno z duševnimi bolniki. Ratifikacija revidirane Evropske socialne listine pomeni napredek, vendar zapleten sistem vladanja in razdrobljenost zakonodaje še naprej ovirata socialni dialog v državi. Nadaljeval se je napredek na področjih *lastninskih pravic* in reforme upravljanja zemljišč. Pooblastila Komisije za lastninske zahtevke razseljenih oseb in beguncev so bila razširjena na obravnavo zadev v zvezi z zasegom zapuščenega premoženja. Pravni okvir Bosne in Hercegovine vključuje določbe za zaščito gospodarskih in socialnih pravic, vendar izvajanje na splošno ostaja slabo.

Na področju *kulturnih pravic* in *pravic manjšin* je bil dosežen določen napredek. Ustanovljen je bil Svet za narodnostne manjšine na ravni države, v Republiki Srbski pa deluje svet narodnostih manjšin. Potrebni so dodatni ukrepi za izboljšanje izvajanja zakona o

narodnostnih manjšinah in treba je spremeniti ustavo na ravni države, da se manjšinam omogoči dostop do vseh političnih položajev. Ločevanje otrok v šolah po etničnih skupinah je še vedno problem. Bosna in Hercegovina se je pridružila Desetletju vključevanja *Romov* 2005–2015. Izvajata se akcijski načrt o nastanitvi, zdravju in zaposlovanju Romov ter usklajevalni mehanizem. Toda Romska manjšina še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se sooča z diskriminacijo, težkim dostopom do izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva, nastanitve ter zaposlovanja. Zaradi redke prijave v register prebivalstva je oviran njihov dostop do osnovnih socialnih in ekonomskih pravic.

Kar zadeva *begunce in notranje razseljene osebe*, so bile dosežene dodatne izboljšave glede razmer v zvezi z varnostjo, malo dodatnega napredka pa je bilo doseženega glede izboljšave socialno-ekonomskega vključevanja tistih, ki so se vrnili.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, je Bosna in Hercegovina še naprej dejavno sodelovala v pobudah regionalnega sodelovanja, vključno s Svetom za regionalno sodelovanje, ki je bil februarja 2008 ustanovljen v Sarajevu, in CEFTO. Bosna in Hercegovina je ohranila zadovoljivo sodelovanje z MKSJ, kar je ena od ključnih prednostnih nalog evropskega partnerstva. Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu s skupnim stališčem in načeli EU. V Bosni in Hercegovini se še vedno izvaja postopek spremljanja glede njenih obveznosti in zavez v zvezi s članstvom v Svetu Evrope.

Na splošno so bili odnosi Bosne in Hercegovine z njenimi sosedi dobri, vendar je bilo doseženega zelo malo napredka pri reševanju odprtih vprašanj, vključno z zadevami, povezanimi s trgovino in mejami, s Hrvaško in Srbijo.

Gospodarstvo Bosne in Hercegovine se je še naprej hitro razvijalo. Makroekonomska stabilnost je oslabela zaradi zunanjih primanjkljajev, višje inflacije in ekspanzivnih fiskalnih politik. Trajna zelo visoka raven brezposelnosti in slaba udeležba na trgu dela v državi ostajata pomemben vzrok za zaskrbljenost poleg razhajajočih se usmeritev reform med entitetama.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Bosna in Hercegovina dosegla nekaj neenakomernega napredka pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Treba si je še naprej močno prizadevati za reforme, da bo država dolgoročno zdržala konkurenčne pritiske in tržne sile znotraj Unije.

Določen napredek je bil dosežen pri doseganju soglasja o osnovah gospodarske politike, izboljšalo pa se je tudi sodelovanje med entitetama na področjih gospodarske politike. Sprejeta je bila zaveza za izboljšanje fiskalnega usklajevanja s sprejetjem zakona o nacionalnem davčnem svetu in imenovanjem davčnega sveta iz novega zakona na začetku septembra. Dosežen je bil dogovor o namenski razporeditvi posrednih davkov. Režim valutnega odbora je še naprej deloval nemoteno in finančna stabilnost je bila večinoma ohranjena kljub mednarodni nestanovitnosti in visoki rasti domačih posojil. Nekateri kazalniki trga dela so se izboljšali. Visoke stopnje davka na dohodek pravnih oseb in dohodnin v federaciji so se znižale in sprejeti so bili zakonodajni ukrepi v izogib dvojnemu obdavčenju v državi.

Poslovno okolje se je nekoliko izboljšalo na področjih registracije podjetij, stečajnih postopkov in vpisa nepremičnin v zemljiško knjigo. Sektor MSP uživa koristi boljšega dostopa do financiranja. Neposredne tuje naložbe so se leta 2007 močno povečale zaradi

obsežnih privatizacij v Republiki Srbski in v celoti pokrile primanjkljaj tekočega računa. Pospešilo se je posodabljanje stvarnega kapitala, ki so ga podprle tudi hitro rastoče javne naložbe v Republiki Srbski.

Fiskalno odstopanje, ki se je začelo leta 2006, se je nadaljevalo leta 2007 in 2008. V federaciji so se fiskalna tveganja povečala zaradi visokih prevzetih obveznosti za socialno porabo v primerjavi z znižanimi proračunskimi prihodki. Poleg tega se je sprostila plačna politika v javnem sektorju na vseh ravneh vlade s povečanjem plač in indeksacijskimi mehanizmi, ki slabijo proračunsko vzdržnost in konkurenčnost zasebnega sektorja. Prestrukturiranje in likvidacija podjetji v državni lasti sta počasi napredovala, v federaciji pa je bil dosežen le skromen napredek glede privatizacije. Brezposelnost je ostala zelo visoka.

Premik v strukturi proizvodnje na dejavnosti z višjo dodano vrednostjo ostaja počasen. Šibka proizvodna zmogljivost in strukturna togost – visoke ravni socialnih prispevkov, izkrivljeni mehanizmi določanja plač, visoki in slabo usmerjeni socialni transferji ter nizka mobilnost delovne sile – ovirata ustvarjanje delovnih mest. Upravna neučinkovitost še vedno vpliva na poslovno okolje. Velik obseg sive ekonomije spodbujajo slab regulativni okvir, neustrezne davčne in odhodkovne politike ter pomanjkljivosti v izvrševanju zakonodaje, tudi glede boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu. To ostaja pomemben izziv, saj zmanjšuje davčno osnovo in učinkovitost gospodarskih politik.

Bosna in Hercegovina je dosegla določen napredek pri usklajevanju svoje zakonodaje in politik z **evropskimi standardi**. Izvajanje določb, povezanih s carinami, po začetku veljavnosti začasnega sporazuma dne 1. julija 2008 je bilo večinoma zadovoljivo. Toda upravno zmogljivost Bosne in Hercegovine je treba okrepiti in država mora izboljšati svoje dosežke v zvezi z izvajanjem SPS.

Bosna in Hercegovina je dosegla določen napredek pri izpolnjevanju prednostnih nalog evropskega partnerstva na področjih **notranjega trga**. Kar zadeva *prost pretok blaga*, je bil dosežen delen napredek na področjih standardizacije, certificiranja in nadzora trga. Potrebna bodo trajna prizadevanja za uskladitev pravnega okvira z zakonodajo EU na tem področju in za razvoj potrebne upravne zmogljivosti. Sprejet je bil zakon o farmacevtskih izdelkih in medicinskih pripomočkih, ki bo prispeval k doseganju enotnega notranjega trga v Bosni in Hercegovini v tem sektorju. Svet za *varstvo potrošnikov* je začel delovati v celoti.

Delen napredek je bil dosežen na področju *storitev, pravice do ustanavljanja in prava družb*. Dosežen je bil napredek v zvezi z registracijo podjetij. Vendar pa ni bilo nikakršnega napredka pri ustanavljanju enotnega nadzornega organa na državni ravni za bančništvo in pri sprejetju zakonodaje na državni ravni o lizingu in obveznostih.

Na področju *prostega pretoka kapitala* ni bilo novega razvoja, vendar priprave v Bosni in Hercegovini na tem področju potekajo zadovoljivo. Dosežen je bil napredek na področju *carin* glede usklajevanja zakonodaje ter glede upravne zmogljivosti. Zdaj je treba določiti strategije v zvezi s carinami – zlasti za usposabljanje, informacijsko tehnologijo in druga področja. Dosežen je bil tudi napredek pri izpolnjevanju prednostnih nalog evropskega partnerstva, povezanih z *obdavčenjem*. Septembra 2008 je bil imenovan nacionalni davčni svet. Zaradi večje gospodarske dejavnosti in rastočega števila registriranih davčnih zavezancev za DDV se je izboljšala stopnja pobranega DDV.

Kar zadeva *konkurenco*, je Bosna in Hercegovina dosegla določen napredek pri nadzoru na področju preprečevanja monopolov. Svet za konkurenco je okrepil svojo dejavnost, čeprav ni bilo dodatnega usklajevanja s *pravnim redom Skupnosti*. Na področju državne pomoči ni bilo

doseženega napredka in še vedno je treba urediti zakonodajo in ustanovitev operativno neodvisnega organa za nadzor državnih pomoči. Na področju *javnih naročil* je bil dosežen le delen napredek. Ustrezno izvajanje postopkov za javna naročila po državi še ni zagotovljeno. Glede uveljavljanja *pravic intelektualne lastnine* je bilo doseženega malo napredka. Zakonodajni okvir ni zaključen in treba je okrepiti zmogljivost izvajanja.

V zvezi s *socialno politiko in politiko zaposlovanja* je bil dosežen delen napredek. Izboljšala sta se usklajevanje in strateško načrtovanje v sektorju javnega zdravja. Ustanovljena je bila konferenca ministrov za zdravje, ki se redno srečuje. Sprejeti so bili nekateri ukrepi za izvajanje Okvirne konvencije Svetovne zdravstvene organizacije, čeprav je izvajanje treba izboljšati. Toda politika in zakonodaja na področju sociale in zaposlovanja sta še vedno izredno razdrobljeni. Institucionalna ureditev države je še vedno resna ovira za razvoj potrebnih usklajenih pristopov.

Dosežen je bil določen napredek glede evropskih standardov na področju *izobraževanja*. Usklajevanje med štirinajstimi ministrstvi za izobraževanje v državi se je rahlo izboljšalo zaradi ustanovitve konference ministrov. Sprejet je bil zakon na ravni države o poklicnem usposabljanju. Bosna in Hercegovina je sprejela tudi dodatne ukrepe za izvajanje bolonjskih reform. Toda usklajevanje zakonodaje na ravni entitet in kantonov ni zaključeno in izvajanje po državi je neenakomerno. Kar zadeva raziskave, je bil sprožen postopek za povezavo države s sedmim okvirnim programom za raziskave, kar bi moralo povečati priložnosti za raziskave s partnerji v EU. Kljub temu so potrebna še znatna prizadevanja, da bi povečali zmogljivost za raziskave v državi.

Bosna in Hercegovina je razmeroma dobro napredovala pri pripravah za vključitev v *STO*, vendar mora okrepiti svoja prizadevanja, da bi izpolnila svoj cilj hitrega pristopa.

Bosna in Hercegovina je dosegla določen napredek pri izpolnjevanju evropskih standardov v zvezi s številnimi *sektorskimi politikami*. Na področju *industrije ter malih in srednje velikih podjetij (MSP)* je bil dosežen delen napredek. Nikakršna strategija o MSP za vso državo ni bila sprejeta. Tudi strategija industrijske politike ostaja odprta.

Dosežen je bil določen napredek pri usklajevanju s politikami EU na področju *kmetijstva in ribištva*. Sprejet je bil zakon na ravni države o kmetijstvu, hrani in razvoju podeželja. Toda dosežen ni bil nikakršen napredek glede ustanovitve ministrstva za kmetijstvo na ravni države. Razvoj celovite kmetijske strategije je bil odložen. Na področjih politike varnosti hrane, veterinarske in fitosanitarne politike je bil dosežen delen napredek. Problemi ostajajo zaradi nezadostnih človeških in finančnih virov ter slabega sodelovanja med državnimi službami in službami entitet. Priprave Bosne in Hercegovine na področju *okolja* ostajajo na začetni stopnji. Okoljski zakon na ravni države, ki bi oblikoval okvir za usklajeno varstvo okolja po vsej državi, ni bil sprejet, pa tudi državna agencija za okolje ni bila ustanovljena.

Bosna in Hercegovina je dosegla določen napredek v *prometnem* sektorju, glede krepitve svoje institucionalne ureditve in pri prilagajanju regulativnega okvira. Dosežen je bil napredek pri razvoju vseevropskega prometnega omrežja, vendar so glede železnic še vedno potrebne precejšnje reforme in prilagoditve. Država še naprej dejavno sodeluje v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo. Po ratifikaciji Sporazuma o skupnem evropskem zračnem prostoru (ECAA) je bil odprt trg za komercialne letalske prevoznike. Toda sporazum ECAA bi bilo treba dosledno uporabljati. Potrebna so dodatna prizadevanja za preoblikovanje institucionalne ureditve in zagotovitev razmer za odprtje trga glede vseh vrst prometa.

Na področju *energetike* je bil dosežen delen napredek. Kot podpisnica Pogodbe o ustanovitvi Skupnosti za energijo mora Bosna in Hercegovina izvajati zadevno ustrezno zakonodajo EU na področju energetike, vendar je v velikem zaostanku glede številnih z energetiko povezanih področij. Zlasti so v zaostanku reforme v sektorju plina. Na področju sektorja električne energije je bil prenos razčlenjen, ustanovljena pa sta bila tudi neodvisni upravljavec sistema (ISO) in podjetje za prenos (Transco). Toda razvoj dogodkov glede podjetja Transco, zlasti predlog Republike Srbske, da se podjetje razdeli na podlagi entitet, je ogrozil doseženi napredek v sektorju električne energije. Celovita energetska strategija ni bila razvita.

Bosna in Hercegovina je dosegla določen napredek na področjih *informacijske družbe in medijev*. S sprejetjem zakona o javni radiodifuziji v federaciji je bil zaključen pravni okvir o javni radiodifuziji v Bosni in Hercegovini, čeprav je še vedno potrebna določena mera uskladitve z zadevno zakonodajo na ravni države. Neodvisnost regulativnega organa za komunikacije je še bolj ovirana zaradi novih pravil glede plač zaposlenih in težav pri imenovanju generalnega direktorja. Na področju ustanovitve informacijske agencije na ravni države ni bilo napredka. Na področju *finančnega nadzora* je bil dosežen določen delen napredek.

Dosežen je bil določen napredek na področju *statistike*. Toda sporazum o sodelovanju med institucijami za statistiko na ravni države in entitet se ni ustrezno izvajal. Zaradi političnih razhajanj še vedno ni bila sprejeta odločitev, ki bi potrdila, da bo popis izveden leta 2011. Za zagotovitev učinkovitega statističnega sistema v Bosni in Hercegovini, ki bo skladen z zahtevami EU, so potrebna znatna prizadevanja.

Kar zadeva *pravico, svobodo in varnost*, se je nadaljeval napredek na področjih upravljanja *vizumov in meja, azila in migracij*. Kljub temu je treba nadaljevati prizadevanja za nadaljnje izboljšave na vseh teh področjih. Sporazum o poenostavitvi vizumskih postopkov med ES ter Bosno in Hercegovino je začel veljati januarja 2008. Začel se je dialog z Evropsko komisijo o liberalizaciji vizumov. Sprejeti so bili nadaljnji ukrepi za uvedbo biometričnih potnih listov. Toda potrebna je nadaljnja izboljšava sistema za zaščito identifikacije državljanov (CIPS), vključno z varnim in učinkovitim upravljanjem sistema. Sprejeta je bila nova strategija za integrirano upravljanje meja. Julija 2008 je bila ustanovljena državna komisija za upravljanje meja, ki vodi usklajevanje in izvajanje strategije za integrirano upravljanje meja. Zdaj so potrebni nadaljnji ukrepi za izboljšanje sodelovanja med različnimi organi na mejah. Dosežen je bil dodaten napredek pri oblikovanju učinkovitega azilnega sistema. Določen napredek je bil dosežen na področju migracij. Maja je bil odprt začasen sprejemni center za nezakonite migrante, vendar je še vedno treba sprejeti novo strategijo za migracije. Bosna in Hercegovina je dobro izvedla sporazum o ponovnem sprejemu z Evropskima skupnostma, ki je začel veljati januarja 2008.

Na področju preprečevanja *pranja denarja* je bil dosežen delen napredek. Izboljšalo se je sodelovanje na mednarodni ravni in začela je veljati Konvencija Sveta Evrope o pranju, odkrivanju, zasegu in zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, ter financiranju terorizma. Toda domačo zakonodajo je treba še uskladiti s Konvencijo. Poleg tega enota finančnega nadzora v državni varnostno-preiskovalni službi ni bila bistveno okrepljena v smislu števila zaposlenih. Potrebna so močnejša prizadevanja glede okrepitve upravne zmogljivosti za preprečevanje pranja denarja. Izvedeni so bili določeni ukrepi v zvezi z bojem proti *prepovedanim drogam* in ustanovljena je bila komisija za droge. Toda Bosna in Hercegovina ni sprejela strategije o prepovedanih drogah ali ustreznega akcijskega načrta. Trgovina s prepovedanimi drogami ostaja resen problem in zahteva trajna prizadevanja.

Dosežen je bil določen napredek glede delovanja *policije*. Pozitivno je sprejetje ustrezne zakonodaje o policiji, na podlagi katere bo ustanovljenih sedem novih uradov na ravni države. Te zakone je zdaj treba nemudoma izvesti in imenovati direktorje novih uradov. Izvedeni so bili določeni ukrepi za olajšanje dela državne varnostno-preiskovalne službe. Toda policijski organi v Bosni in Hercegovini ostajajo razdrobljeni in pristojnosti v zvezi s komunikacijskimi sistemi, zbirkami podatkov, računalniško podprtimi preiskavami, sistemi za kazensko analizo in forenziko ostajajo razdeljene.

Bosna in Hercegovina je dosegla delen napredek glede boja proti *organiziranemu kriminalu*, kar ostaja zelo zaskrbljujoče ter vpliva na pravno državo in poslovno okolje. Izvajanje strategije za boj proti organiziranemu kriminalu ni bilo zadostno. Vpeljan je pravni okvir, vendar je treba izboljšati izvajanje zakonodaje. Po strategiji za boj proti terorizmu iz leta 2006 je sledilo malo nadaljnjih ukrepov. Bosna in Hercegovina je sprejela nov nacionalni akcijski načrt za boj proti *trgovini z ljudmi* za obdobje 2008–2012. Začela je veljati Konvencija Sveta Evrope proti trgovini z ljudmi. Toda treba je izboljšati izvajanje. Bosna in Hercegovina je država izvora in tranzita ter namembna država za trgovino z ljudmi. To ostaja zaskrbljujoče. Državna agencija za *varstvo podatkov* še ne deluje.

Hrvaška

Hrvaška še naprej izpolnjuje **politična merila**. Na splošno je bil dosežen napredek, vendar so še vedno potrebna nadaljnja trajna prizadevanja na številnih področjih, vključno z reformo pravosodja in upravno reformo, bojem proti korupciji, pravicami manjšin in vračanjem beguncev. Delno so bile izpolnjene prednostne naloge partnerstva za pristop.

Demokracija in pravna država sta bili dodatno okrepljeni. Tako vlada kot parlament sta še naprej dobro delovala. Toda mogoče so precejšnje dodatne izboljšave v sodstvu, javni upravi in boju proti korupciji. Precejšnje izboljšave na teh področjih so bistvenega pomena pri oblikovanju trdne osnove za polno izvajanje pravnega reda Skupnosti.

Dosežen je bil določen napredek glede reforme *javne uprave*. Vlada je sprejela strategijo reforme javne uprave in predlog o reviziji zakona o splošnem upravnem postopku, izvedene pa so bile izboljšave zakona o državni upravi. Okrepila se je zmogljivost osrednjega državnega urada za upravo. Sprejete so bile različne pobude v zvezi z e-upravo. Toda pravna podlaga za izgradnjo moderne in profesionalne državne uprave še vedno ni dokončana. Vsi predpisi, ki so potrebni za izvajanje zakona o državni upravi, niso bili sprejeti. Ta zakon se ne izvaja dosledno v celotni državni upravi. Še vedno je treba izvesti revizijo zakonodaje o upravnih postopkih. Upravni sistem še vedno ni učinkovit. Slabosti upravljanja človeških virov ostajajo, v državni upravi pa je še vedno problem veliko menjavanje zaposlenih in pomanjkanje kvalificiranega osebja. Decentralizacija se izvaja s precejšnjimi zamudami. Na splošno so potrebna nadaljnja trajna prizadevanja.

Dosežen je bil določen napredek glede reforme *pravosodnega sistema*. Sprejeta je bila nova zakonodaja in junija 2008 je bil odobren spremenjen akcijski načrt, ki obravnava vsa glavna vprašanja v zvezi z reformo. Sistem sodne inšpekcije kaže prve rezultate. Počasi postaja viden bolj usklajen pristop v postopkih glede vojnih zločinov, saj obstaja večja pripravljenost za pregon storilcev ne glede na njihovo narodnostno pripadnost. Toda sodni zaostanki ostajajo veliki in sodni postopki trajajo predolgo. Racionalizacija sodišč se še ni dejavno začela. Potrebne so nadaljnje izboljšave odgovornosti, strokovnosti in usposobljenosti sodstva. Ne izvaja se enoten standard kazenske odgovornosti za vojne zločine ne glede na narodnostno pripadnost. Veliko tovrstnih zločinov ni preganjanih. Vprašanje sodb v odsotnosti iz

devetdesetih let ni bilo primerno obravnavano. Na splošno se reforme v sodstvu nadaljujejo, vendar razmeroma počasi, in potrebni so oprijemljivi rezultati. Trenutno hrvaškim državljanom ni vedno zagotovljeno učinkovito sodno varstvo.

Na področju *boja proti korupciji* je bil dosežen določen napredek. Dodatno je bil izboljšan pravni okvir in sprejeta sta bila revidirana protikorupcijska strategija ter akcijski načrt. Vzpostavljen je nov sistem usklajevanja med ministrstvi za spremljanje prizadevanj proti korupciji. Urad za boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu, USKOK, še naprej krepi svoje dejavnosti. Vendar pa je korupcija še vedno zelo razširjena. Pri izvajanju prizadevanj za boj proti korupciji je še vedno potrebno tesno usklajevanje, treba pa je okrepiti učinkovit in nepristranski nadzor ter institucionalno zmogljivost. Policija mora postati učinkovitejša v boju proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Skupno število preganjanih primerov korupcije se je povečalo, vendar število dejanskih obsodb ostaja nizko. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za boj proti korupciji na visokih položajih. Doseženega je bilo malo napredka pri preprečevanju navzkrižja interesov. Kultura politične odgovornosti je pomanjkljiva.

Dosežen je bil določen napredek na področju *človekovih pravic in zaščite manjšin*. Zaščita človekovih pravic je na splošno zagotovljena, vendar ostajajo določeni pomembni izzivi glede izvajanja. Potrebna so trajna prizadevanja v zvezi s pravicami manjšin in vračanjem beguncev.

Sprejeta sta bila nov zakon o pravni pomoči in zakonodaja o odvetniških tarifah, s katerima naj bi se izboljšal *dostop do pravne varstva*, ki je bil v preteklem letu oviran zaradi omejitev obstoječe zakonodaje in pomanjkljivosti pravosodnega sistema. Sprejeti so bili določeni ukrepi za odpravo pomanjkljivosti glede *razmer v zaporih*. Toda pomanjkanje osebja in zmogljivosti v zaporih je še vedno prisotno in treba je izvajati nov sistem pravne pomoči.

Svoboda izražanja, vključno s svobodo in pluralnostjo medijev, je v hrvaški zakonodaji zagotovljena in se na splošno spoštuje. Toda obstajajo primeri groženj in napadov na novinarje, zlasti tiste, ki se ukvarjajo s primeri korupcije ali organiziranega kriminala. Dva novinarja sta bila nedavno umorjena. Uredniki in novinarji še vedno poročajo o neprimernih političnih pritiskih.

Zaradi politik za krepitev *pravic žensk in otrok* se je še naprej izboljševala osveščenost. Toda potrebne so nadaljnje izboljšave glede izvajanja. Prav tako je treba pospešiti izvajanje ukrepov v zvezi z zaščito pravic otrok.

Ustanovljen je bil urad varuha pravic invalidov in izdelan je bil nacionalni izvedbeni načrt o socialni vključenosti za obdobje 2007–2008. Toda potrebna so stalna prizadevanja glede *socialno ranljivih in invalidnih oseb*. Na področju duševnega zdravja politika zagotavljanja pomoči prek storitev, ki temeljijo na skupnostih, namesto v institucijah ni pokazala oprijemljivih rezultatov.

Julija 2008 je bil sprejet celovit zakon *proti diskriminaciji*, ki pomeni pomemben napredek. Toda v praksi raven zaščite pred diskriminacijo in njen sodni pregon še nista v skladu s standardi EU. V delovanju policije ter institucij zdravstvenega in socialnega sistema so bile vidne določene pomanjkljivosti.

Dosežen je bil določen napredek glede *manjšin*. Sprejeta sta bila akcijski načrt za izvajanje ustavnega zakona o narodnostnih manjšinah ter načrt zaposlovanja pripadnikov manjšin v državni upravi za leto 2008. Dodatno se je povečalo financiranje manjšin. Romska manjšina

je bila še naprej deležna pozornosti z izboljšanjem predšolske izobrazbe. Na položaj enega od namestnikov predsednika vlade je bila imenovana oseba srbske narodnosti.

Vendar pa se manjšine še naprej srečujejo z veliko težavami. Hrvaška mora spodbujati strpnost do srbske manjšine in sprejeti ustrezne ukrepe za zaščito tistih, ki bi še vedno lahko postali žrtve groženj oziroma dejanj diskriminacije, sovražnosti ali nasilja. Manjšine se še vedno srečujejo s posebnimi težavami na področju zaposlovanja, tako v smislu nizke zastopanosti v državni upravi, sodstvu in policiji kot glede širšega javnega sektorja. Romska manjšina živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se srečuje s težavami na področju izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva, nastanitve ter zaposlovanja. Pravne določbe in programe je treba odločneje izvajati in treba je zagotoviti ustrezno spremljanje, zlasti na področju zaposlovanja.

Dosežen je bil določen napredek glede vprašanj *vračanja beguncev*. Sprejet je bil akcijski načrt za pospešeno izvajanje programov nastanitve, ki naj bi se zaključili konec leta 2009. Sprejete so bile pomembne odločitve, ki odpirajo možnost za priznavanje pravic do pokojnine. Nadaljevala se je obnova stanovanjskih objektov. Do zdaj je bil cilj za leto 2007, da se v okviru programov nastanitve zagotovi 1 400 stanovanjskih enot od skupno 12 500 prošelj tistih, ki so imeli v preteklosti najemniško pravico, večinoma izpolnjen. Toda izvajanje teh programov ostaja šibko. Na mestnih območjih je bilo rešenih samo 12 % zadev. Izvedbeni cilji vlade zaostajajo za načrti, čeprav se je izvajanje v zadnjih mesecih pospešilo. Med druge ključne težave, s katerimi se srečujejo povratniki, spadata stalna sovražnost v nekaterih krajih in zaposlovanje. Pospešiti je treba prizadevanja za ustvarjanje gospodarskih in socialnih razmer, potrebnih za trajnost vračanja beguncev.

Kar zadeva *regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti*, se je nadaljevalo sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Toda MKSJ ima težave z dostopom do nekaterih dokumentov na Hrvaškem, ki jih je treba razrešiti. Na splošno je bilo zagotovljeno spoštovanje Daytonskega/Pariškega in Erdutskega sporazuma. Zagotoviti je treba nepristranski sodni pregon zadev, ki so bile z MKSJ prenesene v pristojnost Hrvaške, pa tudi zadev, ki so bile sprožene v sami državi.

Na področju regionalnega sodelovanja je še naprej viden trajen splošni napredek. Hrvaška je še naprej dejavno sodelovala v regionalnih pobudah, vključno z novim Svetom za regionalno sodelovanje in CEFTA. Pomemben napredek je bil dosežen, ko je Hrvaška v skladu s prejšnjimi zavezami spet prekinila izvajanje zaščitne ekološko-ribolovne cone za plovila EU. Dosežen je bil določen napredek glede odprtih vprašanj med Hrvaško in njenimi sosedi. Toda potreben je nadaljnji napredek pri iskanju končnih rešitev za razna dvostranska vprašanja, ki ostajajo odprta, zlasti v zvezi z mejami. Potrebna so prizadevanja za nadaljnji razvoj sodelovanja in dobrih sosedskih odnosov.

Hrvaško **gospodarstvo** je bilo še naprej zelo uspešno. Rast se je upočasnila, saj so se domače potrebe začele zmanjševati. Ohranjena je bila makroekonomska stabilnost, toda inflacija se je precej dvignila, večinoma zaradi višjih cen energije in hrane. Do zdaj so finančni pretresi le rahlo vplivali na hrvaško gospodarstvo, toda višji zunanji primanjkljaji in stopnje dolga so povečali občutljivost na zunanje vplive. Proces strukturnih reform je bil na splošno počasen. Nujno je treba graditi na obstoječem napredku z nadaljnjim izboljšanjem poslovnega okolja.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Hrvaška delujoče tržno gospodarstvo. Država bi morala v srednjeročnem obdobju zdržati konkurenčne pritiske in tržne sile znotraj Unije, pod pogojem,

da bo še naprej odločno izvajala svoj obsežen program reform in tako zmanjšala strukturne pomanjkljivosti.

Ohranilo se je politično soglasje o temeljnih načelih tržnega gospodarstva. V vse bolj negotovem mednarodnem okolju so bile ohranjene makroekonomske politike, usmerjene v stabilnost. Politika stabilnosti menjalnih tečajev je dobro vplivala na državo in prispevala k finančni stabilnosti. Konsolidacija proračuna je privedla do nadaljnjega zmanjšanja javnofinančnega primanjkljaja, toda obstoj kvazifiskalnih operacij lahko pomeni dodatna proračunska tveganja in omaja preglednost proračuna. Gospodarska rast je ostala dobra z nekaj rebalansiranja, saj se je potrošnja upočasnila, zasebne naložbe pa dodatno povečale.

Trg dela se je izboljšal zaradi visoke rasti zaposlovanja in brezposelnost se je še naprej zniževala. Tehnična in institucionalna zmogljivost na področju javnih financ je bila dodatno okrepljena. Dodatni previdnostni ukrepi so privedli do močnejše odpornosti na splošno trdnega bančnega sektorja in zmanjšanja makrofinančnih tveganj. Hrvaško gospodarstvo je dobro povezano z EU.

Toda gospodarski politiki vlade je občasno primanjkovala jasna srednjeročna usmeritev. Načrt strukturne reforme se je počasi razvijal in pogosto je obstajala razlika med sprejemanjem strategij politike in njihovim dejanskim izvajanjem. Stiki vlade s centralno banko so bili občasno šibki, kar je negativno vplivalo na kakovost usklajevanja politik. Zaradi višje inflacije in rastočih zunanjih neravnovesij so prisotna tveganja za makroekonomsko stabilnost in potrebna je trdnejša konsolidacija proračuna. V zvezi s povečanjem učinkovitosti javne porabe, zlasti v sektorju zdravja, je bil dosežen delen napredek. Socialna poraba je ostala visoka in ni bila primerno usmerjena, kar je privedlo do neučinkovitosti. Javne finance se še vedno srečujejo s pomanjkanjem na strategiji temeljčnega proračunskega načrtovanja in izvajanja.

Znatne subvencije za podjetja niso bile uporabljene učinkovito za prestrukturiranje in privatizacija se je nadaljevala neenakomerno. V zvezi z olajševanjem postopkov registracije podjetij je bil dosežen napredek, toda razmah zasebnega sektorja je bil še vedno oviran zaradi preobsežnih predpisov in ad-hoc zahtev, kar bi lahko oviralo postopke za vstop na trg in izstop z njega. Zelo pomembna ostaja odločnejša krepitev in poglobitev strukturnih reform.

Hrvaška je izboljšala svojo **sposobnost za prevzem obveznosti članstva**. Priprave na izpolnitev zahtev EU enakomerno napredujejo in raven usklajenosti s pravili EU je v številnih sektorjih visoka. Na večini področij je bil dosežen določen napredek, v glavnem z vidika usklajenosti zakonodaje, pa tudi v zvezi s krepitvijo upravne zmogljivosti. V zvezi s številnimi poglavji je bil ohranjen dober napredek, dosežen v preteklih letih. Toda potrebna bodo znatna prizadevanja in v zvezi s splošno ravno usklajevanja ter upravne zmogljivosti je treba še marsikaj storiti.

Dober napredek je bil dosežen pri usklajevanju zakonodaje s pravnim redom Skupnosti na področju *prostega pretoka blaga*. Glede tega poglavja usklajevanje s pravnim redom Skupnosti dobro napreduje. Toda prilagajanje infrastrukture za ugotavljanje skladnosti in dejavnosti za nadzor trga ostaja pomemben izziv. Potrebna so znatna prizadevanja za nadaljevanje postopka usklajevanja s pravnim redom Skupnosti ter njegovega učinkovitega izvajanja in izvrševanja.

Na področju *prostega gibanja delavcev* je bil dosežen določen napredek. Dosežena je bila zadovoljiva raven pravne usklajenosti. Toda zakonodaja Hrvaške še ni usklajena s pravili EU

o dostopu do trga dela. Potrebna so tudi trajna prizadevanja za razvoj potrebne upravne zmogljivosti, zlasti za usklajevanje sistemov socialne varnosti.

Kar zadeva *pravico do ustanavljanja in svobodo opravljanja storitev*, je bil dosežen določen napredek, vendar je potrebnega precej dodatnega dela. V zvezi s tem ostaja precej ovir. Na splošno je usklajevanje zmerno napredovalo, čeprav so na nekaterih področjih še vedno potrebna precejšnja prizadevanja. Potrebna je krepitev s tem povezane upravne zmogljivosti.

Dosežen je bil določen napredek glede *prostega pretoka kapitala*, v glavnem v zvezi z obdelavo vlog državljanov EU za dovoljenje za nakup nepremičnin ter sprejetjem akcijskega načrta in nove zakonodaje na področju boja proti pranju denarja. Na splošno je usklajevanje zmerno napredovalo, toda potrebna bodo nadaljnja prizadevanja, zlasti glede izvajanja in izvrševanja.

Dosežen je bil dober napredek na področju *javnih naročil*, saj je bila vzpostavljena potrebna institucionalna ureditev in sprejeta celovita strategija. Toda potrebno je nadaljnje usklajevanje zakonodaje in treba bo izboljšati upravno zmogljivost. Protikorupcijski ukrepi morajo zajemati pravni okvir in njegovo dejansko izvajanje, da se zagotovita večja preglednost in učinkovitost.

Na področju prava družb je bil dosežen določen napredek. Usklajevanje poteka zadovoljivo, toda potrebna so trajna prizadevanja za izvedbo nedavno sprejetih sprememb in okrepitev upravne zmogljivosti.

Na področju *prava intelektualne lastnine* je bil dosežen dober napredek. Usklajenost zakonodaje je na zelo visoki ravni. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za okrepitev upravne zmogljivosti za uveljavljanje pravic intelektualne lastnine, da bi povečali osveščenost zainteresiranih strani ter nadaljevali boj proti piratstvu in ponarejanju.

Dosežen je bil določen napredek glede *politike konkurence*, zlasti v zvezi z državno pomočjo v jeklarskem sektorju ter karto regionalne pomoči in usklajevanjem shem davčne pomoči. Toda potrebna so znatna prizadevanja zlasti glede pomoči ladjedelnicam za prestrukturiranje, kar bo treba obravnavati v okviru njihove predvidene privatizacije.

Dosežen je bil dober napredek glede *finančnih storitev*. Usklajevanje zakonodaje dobro napreduje, toda potrebna bo nadaljnja pozornost glede njenega ustreznega izvajanja. Oba nadzorna organa morata poglobiti svoja prizadevanja za izboljšanje svojih nadzornih dejavnosti in posvetovalnega sodelovanja v sektorju.

Precejšen napredek je bil dosežen na področju *informacijske družbe in medijev*, zlasti glede liberalizacije trga elektronskih komunikacij in reforme medijev. Pri tem poglavju je bila dosežena dobra raven usklajenosti s pravnim redom Skupnosti, toda potrebna so dodatna prizadevanja za ustrezno delovanje trga elektronskih komunikacij.

Napredek na področju *kmetijstva in razvoja podeželja* je bil zelo neenakomeren. Na področju politike kakovosti in ekološkega kmetovanja je stanje že dobro napredovalo. V zvezi z razvojem podeželja so bile pridobljene dobre izkušnje v okviru predpristopne pomoči, vendar je na tem področju treba izboljšati zmogljivost za absorpcijo sredstev EU. Nujno je treba znatno okrepiti prizadevanja v zvezi s plačilno agencijo, Mednarodnim združenjem klasifikacijskih zavodov (IACS) in Sistemom identifikacije zemljiških parcel v kmetijstvu (LPIS). Sedanji sistem podpore na Hrvaškem v povezavi s proizvodnjo se razlikuje od

reformirane skupne kmetijske politike. Treba bi bilo začeti usklajevanje podpornega sistema, da bi se pripravili na nemoten prehod na skupno kmetijsko politiko.

Dober napredek na splošno je bil dosežen v zvezi z *varnostjo hrane ter veterinarsko in fitosanitarno politiko*, zlasti s sprejetjem izvedbene zakonodaje. Potrebna so dodatna prizadevanja zlasti v zvezi z dobrim počutjem živali ter za okrepitev upravne in inšpekcijske zmogljivosti.

Hrvaška je dosegla določen uspeh na področju *ribištva*. Začele so se priprave na področjih upravljanja ladjevja, inšpekcije in nadzora, strukturnih ukrepov ter državne pomoči, toda vrzeli ostajajo. Hrvaška bo morala pospešiti svoja prizadevanja, da zapolni te vrzeli.

Na področju *prometa* je bil dosežen napredek. Hrvaška mora še vedno ustanoviti sposoben in učinkovit regulativni organ za železnico. Potrebna so dodatna prizadevanja glede izvrševanja pravil EU o cestnem prometu, kombiniranem prevozu blaga ter izvajanju zakonodaje EU na področju letalstva, vključno z okrepitvijo upravne zmogljivosti.

Na splošno je bil na področju *energetike* dosežen dober napredek. Toda potrebna so še precejšnja prizadevanja, zlasti glede energetske učinkovitosti ter neodvisnosti in krepitve regulativnega organa ter v zvezi z upravno zmogljivostjo.

Kar zadeva *obdavčenje*, je Hrvaška dosegla zelo omejen napredek. Glede usklajevanja zakonodaje napredek ni bil dosežen. Čeprav je splošna struktura davčne zakonodaje podobna pravnemu redu Skupnosti, so na vseh področjih potrebna znatna prizadevanja. Hrvaška se je s Komisijo dogovorila o rešitvi za odpravo diskriminacijskega obdavčenja cigaret. Precejšnja prizadevanja so potrebna tudi za okrepitev upravne zmogljivosti, vključno z medsebojno povezanostjo informacijskih tehnologij.

Na področju *ekonomske in monetarne politike* je bil dosežen znaten napredek. Splošno usklajevanje s pravnim redom Skupnosti na področju ekonomske in monetarne politike je dobro napredovalo.

Na področju *statistike* je bil na splošno dosežen dober napredek. Dosežena je bila zadovoljiva raven pravne usklajenosti. Toda potrebna so prizadevanja, zlasti glede krepitve upravne zmogljivosti, kmetijske in makroekonomske ter poslovne statistike.

Dosežen je bil dober napredek v zvezi s *socialno politiko in zaposlovanjem*. Dosežena je bila dobra raven pravne usklajenosti, čeprav ostajajo določene vrzeli. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za pravočasno okrepitev upravne zmogljivosti pred pristopom, da se zagotovita ustrezno izvajanje in izvrševanje.

Hrvaška je dosegla dober napredek na področju *podjetniške in industrijske politike*, zlasti v zvezi s politiko MSP ter industrijsko strategijo in prestrukturiranjem jeklarske industrije. V drugih sektorjih, na primer v ladjedelništvu, so potrebna znatna prizadevanja. Na splošno je Hrvaška dosegla dobro raven usklajenosti.

Kar zadeva *vseevropska omrežja*, je Hrvaška dosegla dober napredek in še naprej dejavno sodeluje v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo.

Določen napredek je bil dosežen na področju *regionalne politike in usklajevanja strukturnih instrumentov*. Hrvaška si mora še naprej prizadevati za vzpostavitev institucionalne in

upravne zmogljivosti. Na splošno je Hrvaška pri tem poglavju delno usklajena s pravnim redom Skupnosti.

Hrvaška je dosegla določen napredek v zvezi s *sodstvom in temeljnimi pravicami*. Reforme v sodstvu se nadaljujejo, toda razmeroma počasi. Ostajajo precejšnji izzivi. Vzpostavljenih je večina orodij za boj proti korupciji, toda glede na obseg problema se ta orodja ne uporabljajo dovolj zavzeto. Pravne določbe o temeljnih pravicah so na splošno ustrezne, vendar kljub določenemu napredku še vedno obstajajo številni pomembni izzivi v smislu izvajanja.

Hrvaška je dosegla določen napredek na področju *pravice, svobode in varnosti*, zlasti v zvezi z bojem proti prepovedanim drogam in glede trgovine z ljudmi. Toda potrebna so precejšnja prizadevanja pri upravljanju zunanjih meja. Potrebni so oprijemljivi rezultati v boju proti organiziranemu kriminalu, ki je zaskrbljujoč. Hrvaška mora okrepiti svoja prizadevanja, da bi zagotovila potrebno upravno zmogljivost za izvajanje in izvrševanje pravnega reda EU ob pristopu.

Na področjih *znanosti in raziskav ter izobraževanja in kulture* je bil dosežen dober napredek. Na splošno je bila dosežena dobra raven usklajenosti, toda še vedno so potrebna določena prizadevanja.

Na splošno je bil dosežen dober napredek pri poglavju o *okolju*, zlasti na področjih kakovosti zraka, kemikalij in gensko spremenjenih organizmov. Potrebna bodo precejšnja prizadevanja v zvezi z vodo, nadzorom in upravljanjem tveganj industrijskega onesnaževanja, klimatskih sprememb ter horizontalnih sektorjev. V zvezi z naložbami bodo potrebna precejšnja prizadevanja.

Na področju *varstva potrošnikov in zdravja* je bil dosežen določen napredek. Dosežena je dobra raven pravne usklajenosti. Toda potrebna so dodatna prizadevanja na področjih varnosti potrošniških proizvodov, vključno s sistemom za opozarjanje RAPEX, ter zdravstvenih zahtev Skupnosti glede tobaka ter reproduktivnih tkiv in celic.

Na področju *carinske unije* je Hrvaška dosegla dober napredek. Še vedno so potrebna prizadevanja za nadaljevanje usklajevanja zakonodaje, da bi ustvarili razmere za učinkovito izvajanje carinskih pravil in dosegli dodaten napredek v zvezi z medsebojno povezanostjo informacijskih tehnologij.

Hrvaška je dosegla nadaljnji napredek na področju *zunanjih odnosov*. Na tem področju usklajevanje dobro poteka.

Hrvaška je še naprej dosegala napredek na področju *zunanje, varnostne in obrambne politike*. Na splošno je Hrvaška dosegla dobro raven usklajenosti, toda mora okrepiti izvajanje in izvrševanje nadzora nad orožjem, vključno s preglednostjo z orožjem povezanih podatkov.

Hrvaška je dosegla določen napredek v zvezi s *finančnim nadzorom*. Potrebna so stalna prizadevanja za vzpostavitev stabilnega in zadovoljivega sistema notranjega nadzora javnih financ (PIFC), zlasti v zvezi s sistemom upravljanja za sredstva EU.

Dosežen je bil določen nadaljnji napredek glede *finančnih in proračunskih določb*, zlasti v zvezi z razvojem strukture usklajevanja za lastna sredstva. Na splošno je Hrvaška dosegla dobro raven usklajenosti.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija je v zadnjem letu dosegla določen napredek, vendar še ne izpolnjuje **političnih meril**. Parlamentarne volitve leta 2008 niso izpolnile ključnih mednarodnih standardov in priporočila OVSE/ODIHR je treba še v celoti izpolniti. Pomanjkanje konstruktivnega političnega dialoga med velikimi političnimi strankami in akterji je negativno vplivalo na delovanje političnih institucij; zdaj se pospešeno izvajajo prizadevanja za spodbujanje političnega dialoga. Sprejeti so bili ukrepi za izpolnitev ključnih prednostnih nalog v okviru partnerstva za pristop, potrebna pa so nadaljnja prizadevanja.

Izvajanje Ohridskega okvirnega sporazuma prispeva k uveljavljanju *demokracije in pravne države*. Sprejetje zakona o jezikih je bilo pomemben napredek v odnosih med etničnimi skupnostmi v državi. Potrebna so dodatna prizadevanja v konstruktivnem duhu za izpolnitev ciljev Ohridskega sporazuma.

Izvedbo predčasnih parlamentarnih volitev leta 2008 so skazili nasilje in nepravilnosti. Oblasti so začele preganjati storilce in izpolnjevati priporočila OVSE/ODIHR o izvedbi volitev, zlasti s spremembo volilnega zakonika. Julija je bila ustanovljena nova večnarodnostna *vladna* koalicija. Opozicijske stranke so dolgo bojkotirale novi *parlament*, ta pa je obširno uporabljal nujne postopke za sprejetje zakonodaje. Potrebna so precejšnja nadaljnja prizadevanja za izboljšanje in ohranitev političnega dialoga.

Kar zadeva *reformo javne uprave*, je bil dosežen določen napredek z uvedbo stimulativnosti plač in sprejetjem sistema stalnega usposabljanja, kakor zahteva zakon o državni upravi. Toda malo napredka je bilo doseženega za zagotovitev, da bi zaposlovanje na višjih delovnih mestih temeljilo na strokovni usposobljenosti. Prednostna naloga mora biti oblikovanje stabilne, profesionalne in na zaslugah temelječe državne uprave. Treba je okrepiti vlogo strokovne agencije za javne uslužbence in povečati zmogljivost enot za upravljanje človeških virov v resornih ministrstvih. Izvajanje reforme policije je napredovalo. Osem novih regionalnih poveljnikov in vseh 38 novih lokalnih poveljnikov je bilo imenovanih v skladu z zakonom. Usposabljanje policistov se je nadaljevalo in upravljanje človeških virov se je izboljšalo. Toda politizacija višjih ravni policije na nekaterih področjih je zelo zaskrbljujoča.

V zvezi z *reformo pravosodja* je bil dosežen dober napredek. Novo pritožbeno sodišče, novo upravno sodišče in sodni svet delujejo, srečevati pa se je začel novi državnotožilski svet. Ustanovljena je akademija za usposabljanje sodnikov in tožilcev, na sodiščih pa so bili vpeljani novi sistemi informacijske tehnologije. Toda potrebna je dodatna krepitev sodstva v zvezi z njegovo neodvisnostjo, učinkovitostjo, človeškimi viri in proračunskim okvirom. Treba je zapolniti prosta delovna mesta v tožilstvu. Zaostanki so še vedno veliki in treba je pregledati rezultate izvajanja nedavnih reform, zlasti glede nepristranskosti, odgovornosti in učinkovitosti sodstva.

Dosežen je bil nadaljnji napredek pri izvajanju *protikorupcijske politike*. Za akcijski načrt vlade je bil dodeljen poseben proračun. V zadevah v zvezi s korupcijo se zdaj lahko uporabljajo posebni preiskovalni ukrepi. Sprejet je bil akcijski načrt proti navzkrižju interesov. Izrečene so bile obsodbe v zadevah v zvezi z osebami na visokih položajih. Zaznavanje korupcije se je nekoliko izboljšalo. Toda korupcija je še vedno zelo razširjena in pomeni zelo resen problem. Potrebni so nadaljnji ukrepi, zlasti za okrepitev operativnega usklajevanja med organi kazenskega pregona ter izvajanje določb o financiranju političnih strank in financiranju kampanj.

Na splošno je vzpostavljen pravni in institucionalni okvir za **zaščito človekovih pravic in manjšin**. Kljub temu so na številnih področjih potrebna nadaljnja prizadevanja za izboljšanje izvajanja.

Domnevne primere *slabega ravnanja* policije je treba učinkoviteje preiskati in preganjati. Infrastruktura *zaporov* se postopoma obnavlja. Toda potrebni so ukrepi za odpravo nečloveških in ponižujočih razmer ter za vzpostavitev strokovnega vodstva. Kar zadeva *pravice žensk*, je bila sprejeta nacionalna strategija proti nasilju v družini, okrepljene pa so bile pravne določbe v zvezi s posilstvom. Kljub temu so potrebna trajna prizadevanja v zvezi z zaščito žensk pred vsemi oblikami nasilja. Kar zadeva *pravice otrok*, je bila podaljšana obvezna izobrazba in začel je veljati zakon o obravnavanju mladoletnikov. Toda treba je okrepiti prizadevanja za zaščito pravic otrok.

Kar zadeva *kulturne pravice* in *pravice manjšin*, je bil dosežen določen napredek glede izvajanja strategije za pravično zastopanost, v skladu z Ohridskim okvirnim sporazumom. Sprejet je bil zakon o jezikih, ki določa pogostejšo uporabo albanskega jezika v parlamentu. Sprejet je bil zakon o napredku in zaščiti pravic manjših skupnosti, ki določa zlasti, da bo vzpostavljen poseben organ.

Toda oblasti si morajo še naprej prizadevati za spodbujanje vključevanja etničnih skupnosti v državi, zlasti glede izobraževanja. Vprašanja manjših narodnostnih manjšin niso dovolj obravnavana. V zvezi z *Romi* je bilo doseženega malo napredka. Zadevni akcijski načrti se počasi izvajajo. Romska manjšina še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se sooča z diskriminacijo, težkim dostopom do izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva, nastanitve ter zaposlovanja.

Kar zadeva **regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti**, je Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija v celoti sodelovala z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Reforme pravosodja, ki so nujne za zagotovitev primerne ravnanja z zadevami, vrnjenimi nacionalnim organom, so bile sprejete in začelo se je ustrezno usposabljanje sodnikov in tožilcev. Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu z zadevnim skupnim stališčem in načeli EU.

Država je še naprej dejavno sodelovala v regionalnih pobudah, vključno z novim Svetom za regionalno sodelovanje (RCC). Država je prevzela predsedovanje prvemu srečanju držav Cefte, po tem ko je začel veljati Srednjeevropski sporazum o prosti trgovini iz leta 2006.

Ustanovljen je bil skupni odbor za določitev meje s Kosovom, ki se približuje sklenitvi postopka. Vlada se je odločila priznati neodvisnost Kosova v oktobru.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija ima na splošno dobre odnose z državami v regiji. Toda na odnose z Grčijo je še naprej vplivalo nerešeno vprašanje glede imena. Treba se je izogibati dejanjem in izjavam, ki bi lahko negativno vplivali na dobre sosedske odnose. Bistvenega pomena ostaja ohranitev dobrih sosedskih odnosov, vključno z izpogajano in obojestransko sprejemljivo rešitvijo vprašanja glede imena, pod okriljem ZN.

Gospodarstvo Nekdanje jugoslovanske republike Makedonije je ohranilo dobro rast. Toda manj ugodno mednarodno gospodarsko okolje je prispevalo k hitremu poslabšanju zunanjih računov in povečanju inflacije. Nadaljeval se je napredek pri strukturnih reformah in poslovno okolje se je izboljšalo. Toda trajna zelo visoka raven brezposelnosti še naprej povzroča veliko

zaskrbljenost. Institucionalne pomanjkljivosti in pomanjkljivosti pravne države še vedno ovirajo nemoteno delovanje tržnega gospodarstva in negativno vplivajo na poslovno okolje.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija dobro napredovala. Približala se je vzpostavitvi delujočega tržnega gospodarstva. Država bi morala v srednjeročnem obdobju zdržati pritiske konkurence in tržne sile znotraj Unije, pod pogojem, da bo odločno izvajala svoj obsežen program reform in tako zmanjšala znatne strukturne pomanjkljivosti.

Država je ohranila splošno politično soglasje o bistvenih elementih gospodarske politike. Kombinacija različnih politik je ostala večinoma v skladu z makroekonomsko stabilnostjo in predvidljivostjo. Uspešnost države pri gospodarski rasti je ostala dobra. Kakovost javnih financ se je izboljšala z znižanjem davčnih stopenj in povečanjem učinkovitosti pobiranja davkov ter z večjo porabo za infrastrukturo in izobraževanje. Ohranjena je bila razmeroma nizka stopnja dolga javnega sektorja. Izboljšanje pobiranja davkov kaže na določen uspeh v zmanjšanju sive ekonomije.

Neposredne tuje naložbe so se v zadnjem letu znatno povečale. Privatizacija je večinoma zaključena. Delež zasebnega sektorja v skupni proizvodnji znaša približno 80 % dodane vrednosti. Liberalizacija cen in trgovine je bila dejansko dosežena v vseh sektorjih. Stečajni postopki so se dodatno skrajšali in vpis nepremičnin v zemljiško knjigo poteka hitreje. Nekoliko se je okrepila finančna neodvisnost nadzornih in regulativnih organov. Povečalo se je finančno posredovanje. Konkurenca na področju omrežnih dejavnosti se je izboljšala. Poleg tega so bili sprejeti ukrepi za izboljšanje kakovosti človeškega kapitala. Gospodarska povezanost z EU je dobro napredovala.

Toda zaradi poslabšanja zunanjih ravnovesij države se je povečala občutljivost na zunanje vplive, zaradi česar je postala proračunska disciplina še pomembnejša. Trgi dela še vedno slabo delujejo; še vedno obstajajo zelo visoke stopnje brezposelnosti. Delovanje tržnega gospodarstva še vedno ovirajo institucionalne pomanjkljivosti in potreba po okrepitvi pravne države. Javna uprava ostaja neučinkovita in v nekaterih sektorjih je raven pravne varnosti še vedno nizka, kar negativno vpliva na privlačnost države za tuje vlagatelje. Sodstvo je še vedno šibka točka, regulativni in nadzorni organi pa včasih še vedno nimajo sredstev za učinkovito delovanje.

Kljub prizadevanjem za zmanjšanje obsega sive ekonomije je ta ostala precejšnja. Spodbujajo jo pomanjkljivosti v regulativnem okviru in izvrševanju zakonodaje, tudi glede boja proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv, saj zmanjšuje davčno osnovo in učinkovitost gospodarskih politik.

Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija si je še naprej prizadevala izboljšati svojo **sposobnost za prevzem obveznosti članstva**. Glede izpolnjevanja prednostnih nalog partnerstva za pristop je bil dosežen določen napredek. Toda država se še vedno srečuje z velikimi pomanjkljivostmi pri izvajanju in učinkovitem izvrševanju zakonodaje. Za polno izvajanje pravnega reda Skupnosti ji primanjkuje ustreznih človeških in finančnih virov.

Na področju *prostega pretoka blaga* se je upravna zmogljivost izboljšala, vendar še vedno ne zadostuje za zagotovitev ustreznega izvrševanja. Večino sektorskega pravnega reda Skupnosti je treba še prenesti v nacionalno zakonodajo in izvajati. Dosežen je bil delen napredek na področjih *prostega gibanja delavcev* in *pravice do ustanavljanja* ter *svobode opravljanja storitev*, glede katerih usklajevanje zakonodaje s pravnim redom Skupnosti ostaja na začetni

stopnji. Dosežen je bil dober napredek v zvezi z usklajevanjem zakonodaje na področju *prostega pretoka kapitala*. Upravna zmogljivost in rezultati glede izvrševanja v zvezi s pranjem denarja niso zadovoljivi.

Na področju *javnih naročil* je bil dosežen precejšen napredek. Toda nedavno sprejeta zakonodaja o koncesijah in javno-zasebnih partnerstvih še ni usklajena s pravnim redom Skupnosti. Treba je ohraniti trenutna prizadevanja glede usposabljanja za naročnike in gospodarske subjekte o novih pravilih v zvezi z javnimi naročili. Dober napredek je bil dosežen na področju *prava družb*, glede katerega je usklajevanje zakonodaje zadovoljivo. Na področju *prava intelektualne lastnine* je bil dosežen napredek z okrepitvijo pravnega okvira in izboljšanjem upravne zmogljivosti. Rezultati glede izvrševanja se počasi izboljšujejo, toda potrebna so nadaljnja prizadevanja, da bi dosegli zadovoljivo raven v zvezi z bojem proti piratstvu in ponarejanju.

Na področju *konkurence*, vključno s politiko državne pomoči, je bil dosežen dober, vendar neenakomeren napredek. Organ, pristojen za konkurenco, še vedno potrebuje več zaposlenih, ki bi bili tudi bolje usposobljeni, in ustrezna sredstva. Predhodni nadzor državne pomoči ni dovolj učinkovit.

Dosežen je bil napredek glede usklajevanja zakonodaje s pravnim redom Skupnosti na področju *finančnih storitev*. Še vedno obstajajo pomanjkljivosti glede upravnih zmogljivosti nadzornih organov, zlasti v zvezi z zavarovanjem, glede katerega je izvrševanje še posebej nezadovoljivo.

Na področju *informacijske družbe in medijev* je bil dosežen znaten napredek glede usklajevanja s pravnim redom Skupnosti o elektronskih komunikacijah, vključno z uporabo izvršilnih ukrepov. Rezultat tega je bolj konkurenčno okolje, kar koristi potrošnikom. Toda finančne razmere sveta za radiodifuzijo in izvajalca storitev javne radiodifuzije ostajajo zaskrbljujoče.

Na področju *kmetijstva in razvoja podeželja* sta napredku pri razvoju politike sledila rast upravne zmogljivosti zadevnih institucij in boljše izvajanje, čeprav usklajevanje s pravnim redom Skupnosti ostaja na začetni stopnji. Na področju *politike varnosti hrane, veterinarske in fitosanitarne politike* je bil dosežen skromen napredek, večinoma v zvezi z zakonodajo. Upravna zmogljivost je bila okrepljena, vendar še ne zadostuje za zagotavljanje ustreznega izvajanja pravnega reda Skupnosti. Dosežen je bil napredek glede usklajevanja zakonodaje na področju *ribištva*, glede česar pa je še treba razviti upravno zmogljivost.

Na področju *prometne politike* je bil dosežen dober napredek. Toda upravna zmogljivost je v vseh sektorjih še vedno nezadostna. Regulativni in varnostni organi morajo še začeti delovati na področjih cestnega, zračnega in železniškega prometa. Reforme, ki so se začele na področju železnic, je treba še naprej izvajati.

Dosežen je bil napredek v sektorju *energetike*, zlasti v zvezi z usklajevanjem zakonodaje in liberalizacijo trga električne energije. Toda še vedno je treba nameniti pozornost določenim nerešenim vprašanjem zvezi s tarifami in distribucijo električne energije. Upravna zmogljivost za izvrševanje politike energetske učinkovitosti ter predpisov v zvezi z zaščito pred sevanjem se je izboljšala, vendar jo je treba dodatno okrepiti. Raven neodvisnosti regulativnih organov ostaja nezadostna.

Raven usklajevanja zakonodaje glede posrednega *obdavčenja* je zadovoljiva, na področju neposrednega obdavčenja pa jo je treba izboljšati. Upravna zmogljivost za pobiranje davkov

se je znatno izboljšala in davčni prihodki so se zvišali, še vedno pa so potrebna prizadevanja za zagotovitev učinkovitega izvajanja in izvrševanja davčne zakonodaje. Treba je nadaljevati znatna prizadevanja za boj proti korupciji v tem sektorju.

Dosežen je bil določen napredek glede usklajevanja zakonodaje s pravnim redom Skupnosti in glede upravne zmogljivosti na področju *ekonomske in monetarne politike*. Na področju *statistike* je bil dosežen napredek pri izboljšanju statistične infrastrukture ter sektorske statistike. Usklajevanje klasifikacij s pravnim redom Skupnosti je dobro napredovalo. Potrebna so dodatna prizadevanja, da bi dosegli zadostno kakovost v statistiki.

Na področju *socialne politike in zaposlovanja* je bil dosežen delen napredek. Dosežena je bila zmerna raven pravne usklajenosti. Medtem ko se upravna zmogljivost počasi krepi, ostaja še vedno nezadostna za ustrezno izvajanje sprejete zakonodaje in politik.

Dosežen je bil dober napredek na področju *podjetniške in industrijske politike*, zlasti glede regulativnega okvira in sektorskih politik.

Na področju *vseevropskih omrežij* je bil dosežen napredek. Država še naprej dejavno sodeluje v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo. Velika ovira ostajajo precejšnja finančna sredstva, ki so potrebna za posodobitev infrastrukture.

Dosežen je bil določen napredek na področju *regionalne politike in usklajevanja strukturnih instrumentov*, čeprav bo potrebnega še veliko dela za izvajanje elementov instrumenta za predpristopno pomoč, ki so predhodniki strukturnih skladov. Znatno je treba okrepiti upravno zmogljivost na regionalni in lokalni ravni ter v resornih ministrstvih.

Na področju *sodstva in temeljnih pravic* je bil dosežen določen napredek. Kar zadeva reformo pravosodja, sodni svet deluje, ustanovljen je bil državnotožilski svet in sprejet je bil zakon o tožilstvu. Toda potrebna je dodatna okrepitev sodstva v zvezi z njegovo neodvisnostjo, učinkovitostjo, človeškimi viri in proračunskim okvirom. Zakonik o kazenskem postopku je bil spremenjen, da je bila omogočena uporaba posebnih preiskovalnih ukrepov v primerih korupcije. Za akcijski načrt za boj proti korupciji je bil dodeljen poseben proračun. Potrebna so dodatna prizadevanja, zlasti v zvezi s financiranjem političnih strank in volilnih kampanj. Kar zadeva temeljne pravice, je bil sprejet zakon o jezikih, ki omogoča širšo uporabo albanskega jezika v javnem življenju. Toda potrebna so dodatna prizadevanja za obravnavo vprašanj manjših narodnostnih manjšin, vključno z Romi.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* se je dodatno izboljšala operativna zmogljivost pristojnih organov. Dosežen je bil napredek glede policijskega sodelovanja, boja proti organiziranemu kriminalu, migracij, azila in vizumske politike ter upravljanja meja. Zakonodaja je večinoma sprejeta in začelo se je izvajanje. Sporazum o poenostavitvi vizumskih postopkov in sporazum o ponovnem sprejemu med ES in Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo je začel veljati januarja 2008. Začel se je dialog z Evropsko komisijo o liberalizaciji vizumov. Dosežen je bil dober napredek glede izpolnjevanja meril uspešnosti, določenih v časovnem načrtu za liberalizacijo vizumov, zlasti glede uvedbe biometričnih potnih listov. Dosežen je bil napredek na področju preiskovanja in razdiranja kriminalnih združb, vpletenih v trgovino z ljudmi, toda Nekdanja jugoslovanska republika Makedonija ostaja država izvora in tranzita ter namembna država za trgovino z ljudmi. Politizacija visokih policijskih uradnikov je privedla do zlorab. Splošno upravno zmogljivost je treba dodatno okrepiti in organiziran kriminal ostaja resno zaskrbljujoč, kar vpliva na pravno državo in poslovno okolje.

Na področju *znanosti in raziskav* je bil dosežen napredek glede organizacije sodelovanja na področju raziskav na nacionalni ravni, toda zmogljivost je še vedno nezadostna. Prvo leto udeležbe v sedmem okvirnem programu za raziskave je prineslo dobre rezultate. Še vedno so potrebna znatna prizadevanja za omogočanje vključitve v Evropski raziskovalni prostor.

Dosežen je bil dober napredek na področju *izobraževanja in kulture*, čeprav zmogljivost za izvajanje sprejete zakonodaje ostaja nezadostna. Država mora nadaljevati svoja prizadevanja za pripravo na vodenje programov Vseživljenjsko učenje in Mladi v akciji.

Dosežen je bil napredek pri razvoju zakonodajnega okvira na področju *okolja*, zlasti kar zadeva horizontalno zakonodajo ter sektorja zraka in odpadkov. Še vedno je treba pripraviti precejšen obseg izvedbene zakonodaje. Nekateri sektorji, na primer sektorja kakovosti vode ali varstva narave, zaostajajo pri razvoju. Na področju upravne zmogljivosti je potrebna precejšnja okrepitev in čeprav so bila izvedena velika prizadevanja za povečanje finančnih virov, so naložbe v okoljsko infrastrukturo večinoma še vedno nezadostne. Na področju *varstva potrošnikov in zdravja* je bil dosežen napredek pri krepitvi institucionalne zmogljivosti za varstvo potrošnikov ter pri povečanju financiranja za javno zdravje. Toda učinkovit in pregleden sistem za nadzor trga še ni vzpostavljen. Upravni viri ne zadoščajo za omogočanje polnega izvajanja zakonodaje, strategij in akcijskih načrtov na področju javnega zdravja.

Na področju *carinske unije* je bil dosežen precejšen napredek. Pobiranje prihodkov se je precej povečalo in doseženi so bili dobri rezultati glede boja proti čezmejnemu kriminalu. Zakonodaja na področju carin je dobro usklajena s pravnim redom Skupnosti, vendar jo je treba še dodatno uskladiti. Upravna in operativna zmogljivost se je znatno izboljšala in boj proti korupciji je privedel do oprijemljivih rezultatov.

Dosežen je bil določen napredek glede usklajevanja s politiko *zunanjih odnosov EU*, zlasti zaradi izvajanja sporazuma CEFTA, ter na področju *zunanje, varnostne in obrambne politike*. Potrebna so dodatna prizadevanja za okrepitev upravne zmogljivosti na teh področjih.

Na področju *finančnega nadzora* je bil dosežen delen napredek glede usklajevanja in izvajanja zakonodaje. Upravna zmogljivost institucij, odgovornih za notranji nadzor javnih financ in zunanje revizije se je okrepila, vendar ne zadostuje za izpolnitev obveznosti, ki izhajajo iz pravnega reda Skupnosti. Na področju *finančnih in proračunskih določb* je bil dosežen določen napredek glede boja proti goljufijam v zvezi z DDV in carinami. V primernem trenutku bodo potrebne ustrezne usklajevalne strukture, izvedbena pravila in upravna okrepitev na področju lastnih sredstev.

Črna gora

Črna gora je dosegla pomemben napredek glede izpolnjevanja **političnih meril**, izboljšanja svojega pravnega okvira in okrepitve svoje institucionalne zmogljivosti v skladu z evropskim partnerstvom. Izvajanje ustave je dobro potekalo. Toda Črna gora mora še okrepiti svoja prizadevanja za izvajanje reform. Posebna prizadevanja so potrebna za dokončanje reforme pravosodja. Kljub določenemu napredku je boj proti korupciji in organiziranemu kriminalu še vedno velik izziv. Politično soglasje o vprašanjih, povezanih z EU, je še vedno močno, vendar ga je treba razširiti na druga področja razvoja države. Okrepiti je treba upravne zmogljivosti.

Demokracija in pravna država sta bili okrepljeni. Določen napredek je bil dosežen pri izvajanju nove ustave, sprejete oktobra 2007. Toda treba je izboljšati vodenje in delovanje sodstva ter pokazati večjo politično voljo za doseganje rezultatov v boju proti korupciji.

Parlament je ustanovil svet za evropsko povezovanje, ki ga vodi predstavnik opozicije. Dejavnosti na področju zakonodaje so bile intenzivne. Toda parlament mora še dodatno okrepiti svoje zmogljivosti in učinkovitost kot zakonodajni organ in organ političnega nadzora.

Vlada je nadaljevala prilagajanje zahtevam, ki so se pojavile z neodvisnostjo države. Svoje usklajevanje evropskega povezovanja je še izboljšala. Toda upravljanje in zmogljivost sta predvsem na resornih ministrstvih še vedno slaba.

Napredek je bil dosežen pri krepitvi pravnega okvira za *javno upravo*. Določen napredek je bil dosežen na področju upravljanja človeških virov in reforme lokalne uprave. Toda pomanjkanje človeških in finančnih virov skupaj s strukturnimi pomanjkljivostmi in korupcijo še naprej ovira splošno učinkovitost javne uprave. Upravna zmogljivost ostaja omejena. Na ključnih področjih, kot sta urbanistično načrtovanje in varstvo okolja, so obstoječe upravne strukture in zmogljivost neustrezne in jih je treba izboljšati. Treba je dodatno izboljšati zakonodajo o državni upravi ter zagotoviti njeno skladno izvajanje. Urad varuha človekovih pravic je bil okrepljen z odprtjem dveh delovnih mest za namestnika varuha človekovih pravic, vendar njegova splošna učinkovitost ostaja omejena.

Določen napredek je bil dosežen glede reforme *sodstva*. Črna gora je sprejela akcijski načrt in zakonodajo o izvajanju nove ustave. Septembra 2008 so bili ustanovljeni posebni oddelki na višjih sodiščih za boj proti organiziranemu kriminalu, korupciji, vojnim zločinom in terorizmu. Toda še vedno ni ključne reformne zakonodaje, ki bi zagotovila neodvisnost in odgovornost sodstva. Splošna učinkovitost pravosodnega sistema ostaja slaba. Zaostanki v civilnih in kazenskih zadevah ter prekomerno dolgotrajni postopki ostajajo zaskrbljujoči. Kazenski postopki v primeru deportacije in izginotja več kot 80 bosanskih civilistov leta 1992 še vedno niso zaključeni.

Določen napredek je bil dosežen pri okrepitvi strateškega in upravnega okvira za *boj proti korupciji*. Zaznavanje korupcije se je nekoliko izboljšalo. Toda izvajanje je še naprej slabo in do zdaj so bili doseženi le delni rezultati. Ključna zakonodaja, kot je novi zakon o navzkrižju interesov, še ni sprejeta. Črna gora potrebuje močne in neodvisne nadzorne ali revizijske organe. Preiskovalna zmogljivost organov odkrivanja in pregona je še vedno nezadostna, kar se kaže v zelo nizkem številu pravnomočnih obsodb v zadevah v zvezi s korupcijo. Korupcija ostaja široko razširjena in je zelo resen problem.

Določen napredek je bil dosežen na področjih *človekovih pravic in varstva manjšin*, na katerih je Črna gora na splošno usklajena z evropskimi standardi. V zakonu o izvajanju ustave je treba pojasniti retroaktivno uporabo *Evropske konvencije o človekovih pravicah* (EKČP). Večletne strategije za socialno varstvo in varstvo *otrok*, za vključevanje invalidov in za zaščito starejših so bile sprejete novembra 2007, vendar se razmere v praksi niso bistveno izboljšale. Širša pozornost javnosti in ustrezna zakonodaja sta potrebni za reševanje problema domačega nasilja nad *ženskami*. Napredek je potreben pri opredelitvi mehanizmov izvajanja, izboljšanju varstva in ozaveščenosti v zvezi z diskriminacijo na podlagi spola. Glede na nedavne incidente, ki so vključevali napade na novinarje, je treba boljše zaščititi *svobodo izražanja*. V takih primerih morajo biti preiskave temeljite. Nasilje nad novinarji in tožbe proti novinarjem zaradi obrekovanja so zelo zaskrbljujoči. Pogoji za organizacije *civilne družbe* ostajajo večinoma zadovoljivi, vendar bi se lahko izboljšali kar zadeva sodelovanje med vlado in civilno družbo. Glede *lastninskih pravic* poteka postopek vračanja in nadomestil ter vlagajo se pritožbe zoper odločbe, ki so jih sprejele tri regionalne komisije prve stopnje za vračanje.

Črna gora je dosegla določen napredek pri krepitvi okvira za *varstvo manjšin* s sprejetjem strategije za manjšinsko politiko in nacionalne strategije za *Rome*, oblikovanjem svetov narodnih manjšin in vzpostavitvijo posebnih mehanizmov financiranja. Toda večino izvedbenih ukrepov, vključno z distribucijo sredstev, je treba še vzpostaviti. Medetnični odnosi so nemoteni, vendar socialne in ekonomske pravice razseljenih oseb, med katerimi je tudi veliko Romov s Kosova, še niso zagotovljene. Romi, Aškali in egipčanske skupine še vedno živijo v zelo težkih življenjskih razmerah in se soočajo z diskriminacijo, težkim dostopom do izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva, nastanitve ter zaposlitve. Nedavno sprejeto strategijo vlade, ki zajema obdobje med letoma 2008 in 2012, je zdaj treba izvajati.

Glede *regionalnih vprašanj in mednarodnih obveznosti* ima Črna gora še naprej konstruktivno vlogo v regiji in je aktivno udeležena v regionalnem sodelovanju, tudi v novoustanovljenem Svetu za regionalno sodelovanje in Srednjeevropskem sporazumu o prosti trgovini (CEFTA). Sodelovanje z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ) je še naprej zadovoljivo in Črna gora je podpisala sporazume o sodelovanju v primerih vojnih zločinov z državnima tožilstvoma Srbije in Hrvaške.

Dobri odnosi in sodelovanje s sosednjimi državami se še naprej razvijajo. Nadaljnji napredek je bil dosežen na področju dvostranskega sodelovanja. Napredek je bil zlasti dosežen na področju reševanja dvostranskih vprašanj meje med Črno goro in Hrvaško, saj sta skupaj odločili, da bosta reševanje primera polotoka Prevlaka predali Meddržavnemu sodišču. Črna gora je oktobra 2008 priznala neodvisnost Kosova¹⁰.

Kar zadeva Mednarodno kazensko sodišče, dvostranski sporazum z Združenimi državami Amerike o imuniteti ni v skladu z zadevnim skupnim stališčem in vodilnimi načeli EU.

Gospodarstvo Črne gore se še naprej močno krepi. Strukturne reforme se izvajajo hitreje in okrepile so se institucionalne zmogljivosti. Makroekonomska stabilnost je oslabela zaradi naraščajoče inflacije in občutljivosti na zunanje vplive. Pomanjkljivosti na področju pravne države in njihovo odpravljanje ostajajo ključni izzivi za gospodarski razvoj.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je država dosegla nadaljnji napredek pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Za srednjeročno obvladovanje konkurenčnega pritiska in tržnih sil znotraj Unije je potrebno dokončanje in hitro izvajanje reform, ki potekajo.

Gospodarska rast, ki jo poganjata obsežni pritok neposrednih tujih naložb in domače povpraševanje, je ostala močna in še naprej zmanjšuje stopnjo brezposelnosti. Pojemanje rasti posojanja komercialnih bank na bolj trajnostno raven leta 2008 je okrepilo makroekonomsko stabilnost. Močen fiskalni položaj je omogočil nadaljnje kapitalske naložbe in nadaljnje zmanjšanje zunanjega javnega dolga. Proces privatizacije poteka hitreje, kar zmanjšuje izpostavljenost javnih financ in krepi konkurenčnost.

Prestrukturiranje sektorjev prometa in energetike poteka. Ureditev in delovanje sektorja finančnih storitev sta se izboljšala z revizijo in izvajanjem novega zakona o bančništvu ter ustanovitvijo nadzorne agencije za zavarovalništvo. Ustanovljen je bil tudi svet za odpravo poslovnih ovir. Z izvajanjem učinkovitejših programov usposabljanja se je nadaljevalo nadgrajevanje kvalifikacij človeških virov. Gospodarska povezanost z EU je ostala na visoki ravni.

¹⁰ V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244/1999.

Toda trenutni primanjkljaj tekočega računa je dosegel najvišjo raven doslej in struktura njegovega financiranja ni več tako ugodna. Proračunska naravnost je ostala prilagodljiva kljub začasni naravi cikličnega vzpona. Skupna inflacija se je povečala zaradi naraščajočih cen energije in hrane. Zaradi neuskladenosti in pomanjkanja usposobljene delovne sile so se plače povišale. Privatizacija nekaterih podjetij ni uspela zaradi pomanjkanja interesa vlagateljev.

Industrijska proizvodnja je ostala razmeroma nestabilna. Izvozna zmogljivost malih in srednje velikih podjetij je še vedno zelo omejena. Vstop na trg, vpis nepremičnin v zemljiško knjigo in dodeljevanje gradbenih dovoljenj so še vedno ovirani zaradi slabih upravnih zmogljivosti. Velik obseg sive ekonomije spodbujajo pomanjkljivosti v regulativnem okviru in izvrševanju zakonodaje, vključno z bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv, saj zmanjšuje davčno osnovo in učinkovitost gospodarskih politik.

Črna gora je dosegla nadaljnji napredek pri usklajevanju z **evropskimi standardi**. V celoti se začasni sporazum nemoteno izvaja od 1. januarja 2008. Na področjih prostega pretoka storitev, carin in obdavčenja, kmetijstva, cestnega tranzitnega prometa in raziskav je bil dosežen dober napredek. Določen napredek je bil dosežen tudi pri oblikovanju pravnega okvira na področjih prostega pretoka blaga, konkurence, javnih naročil, pravic intelektualne lastnine, izobraževanja, zaposlovanja in socialnih politik, industrije in MSP, varnosti hrane ter pravice, svobode in varnosti. Toda na teh področjih je še vedno potrebno nadaljnje izboljšanje pri dokončanju zakonodaje, institucionalni ureditvi in upravnih zmogljivosti. Posebna prizadevanja so potrebna na področju pravice, svobode in varnosti. Napredek na področjih prometa, energetike, okolja in informacijske družbe ostaja neenakomeren. Napredek ni bil zadovoljiv na področju razvoja statističnega sistema.

Kar zadeva **notranji trg**, je Črna gora dosegla določen napredek pri obravnavanju nekaterih prednostnih nalog v zvezi z evropskim partnerstvom. Na področju *prostega pretoka blaga* se nadaljuje vzpostavljanje institucij. Vendar mora Črna gora še okrepiti zadevne upravne in človeške zmogljivosti, da se izboljša sodelovanje med zadevnimi državnimi institucijami in uskladi horizontalni pravni okvir z zakonodajo Skupnosti. Dodatna prizadevanja so potrebna tudi v zvezi z zakonodajo Skupnosti po posameznih sektorjih.

Zakonodajni okvir na področju *prostega pretoka oseb* je bil izboljšán s sprejetjem zakona o zaposlovanju in delu tujcev, ki se bo uporabljal od 1. januarja 2009. Napredek na področju *prostega pretoka storitev* je bil znaten zaradi liberalizacije v okviru pogajanj za pristop k STO, ki potekajo. Glede *pravice ustanavljanja* je bil spremenjen zakon o gospodarskih družbah, da bi se nadalje uskladal z direktivami EU o gospodarskih družbah.

Napredek je bil dosežen tudi na področju *prostega pretoka kapitala* s spremembo zakonodaje o tujih tekočih in kapitalskih transakcijah tako, da so ukinjeni določeni zaščitni ukrepi.

Dober napredek je bil dosežen na področju *carin in obdavčenja*. Zakonodaja je bila nadalje usklajena s pravnim redom Skupnosti. Toda potrebna so nenehna prizadevanja za uskladitev in izboljšanje pobiranja davkov. Upravno zmogljivost carinske in davčne uprave je treba nadalje okrepiti, vključno z učinkovito uporabo analiz tveganja in informatizacijo. Boj proti korupciji ostaja prednostna naloga.

V zvezi s *konkurenco* institucionalna ureditev nadaljuje vzpostavljanje uprave za varstvo konkurence in komisije za nadzor državnih pomoči. Treba bo zagotoviti njihovo operativno neodvisnost in okrepiti njihovo upravno zmogljivost.

Nadaljnji napredek je bil dosežen pri sistemu *javnih naročil*. Na nekaterih področjih, kot so gospodarske javne službe, koncesije ali javno-zasebna partnerstva, usklajevanje ostaja na nizki ravni. Zaposleni agencije za javna naročila so se udeležili usposabljanja, vendar je treba še okrepiti njihovo upravno zmogljivost.

Nadaljnji napredek je še vedno potreben na področju varstva *pravic intelektualne lastnine*. Črnogorski urad za intelektualno lastnino je bil uradno odprt 28. maja 2008, vendar so institucionalna zmogljivost in zmogljivost izvrševanja ter raven javne osveščenosti še vedno omejene.

Nadaljnji napredek je bil dosežen pri razvoju *politike in zakonodaje na področju zaposlovanja* s sprejetjem delovnega prava, vendar so zmogljivosti izvajanja še vedno v zaostanku. Glede *socialnih politik* in varstva ranljivih skupin, glede katerih Črna gora še naprej na splošno izpolnjuje svoje obveznosti, je bil dosežen določen napredek pri zakonodajnem okviru in z ustanovitvijo socialnega sveta kot temelja za okrepitev socialnega dialoga.

Čeprav je vlada naredila nekaj začetnih korakov v zvezi s *politiko javnega zdravja*, je splošen napredek le delen.

Na področju *izobraževanja* je bil dosežen napredek. Pravni okvir za izobraževanje in sistem zagotavljanja kakovosti sta bila okrepljena. Potreben je nadaljnji napredek za izvajanje celovite politike vseživljenjskega učenja. Dober napredek je bil dosežen na področju *raziskav*, zlasti za razvoj strategije ter regionalnega in mednarodnega sodelovanja, vključno z EU.

Pristop Črne gore k *STO* je v zadnji fazi. Napredek je bil zabeležen na večstranski in dvostranski ravni, vključno z dogovorom, doseženim aprila z ES.

Kar zadeva *sektorske politike*, je bil napredek zabeležen na področju *industrije in MSP*, čeprav so še omejitve v usklajevanju in pospeševanju postopkov za izdajanje licenc in dovoljenj ter za vzpostavitev poslovnih obratov.

Na področju *kmetijstva in razvoja podeželja, varnosti hrane, veterinarskih in fitosanitarnih vprašanj ter ribištva* je bil napredek dosežen pri zakonodajni reformi in načrtovanju razvoja. Kljub temu je treba okrepiti izvajanje in vzpostaviti integriran sistem za varnost hrane.

Določen napredek je bil dosežen pri uskladitvi s *pravnim redom Skupnosti* na področju *okolja*. Toda potrebna so znatna prizadevanja na področju izvajanja in izvrševanja. Posebno pozornost je treba nameniti okrepitvi upravne zmogljivosti in vzpostavitvi učinkovitih inšpekcijskih služb. Nadaljnja prizadevanja je treba usmeriti v dvigovanje ozaveščenosti glede vprašanj varstva okolja. Na splošno je varstvo okolja zlasti v obalnih območjih in nacionalnih parkih zaskrbljujoče.

Napredek je bil dosežen na področju liberalizacije *prometa*, zlasti glede cestnega tranzitnega prometa. Prestrukturiranje železnic se izvaja, vendar pogoji za dostop do infrastrukture še niso določeni. Napredek na področju varnosti v cestnem prometu, pomorskega prometa in systemskega pristopa do razvoja prometa je delen. Znatna prizadevanja so potrebna za izvajanje pravnega reda Skupnosti na področju letalstva. Črna gora še naprej dejavno sodeluje v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo.

Napredek je bil dosežen v *energetskem* sektorju, vendar ostaja neenakomeren. Za izpolnjevanje zahtev Pogodbe o ustanovitvi Skupnosti za energijo so še vedno potrebna nenehna prizadevanja.

Na področju *informacijske družbe in medijev* je bil dosežen določen napredek. Toda obstajajo pomisleki glede neodvisnosti novega organa za elektronske komunikacije. Poleg tega ima lahko prenos pristojnosti na nov regulativni organ pomemben negativen finančni učinek na agencijo za radiodifuzijo.

Razvoj na področju notranjega *nadzora javnih financ* in zunanje revizije je v začetni fazi. Potrebna so znatna prizadevanja za izboljšanje ozaveščenosti in usposabljanja za uporabo novih sistemov. Neodvisnost in zmogljivost državne ustanove za revizijo bo treba znatno okrepiti.

Delen napredek je bil dosežen pri pripravi *statističnih podatkov* in upravna zmogljivost ostaja zelo šibka. Statistični urad (MONSTAT) ima hude težave pri izpolnjevanju svojih obveznosti in poklicna neodvisnost še vedno ni zagotovljena. Znatna prizadevanja so potrebna na vseh področjih, da se doseže raven, ki bo v skladu s standardi EU.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* je Črna gora začela izpolnjevati prednostne naloge, vendar izvajanje ostaja omejeno.

Črna gora je dosegla napredek na področju *vizumske politike*. Januarja 2008 sta začela veljati sporazum o poenostavitvi vizumskih postopkov in sporazum o ponovnem sprejemu med Evropsko skupnostjo in Črno goro. Začel se je dialog z Evropsko komisijo o liberalizaciji vizumov. Črna gora je sprejela zadevno novo zakonodajo in začela izdajati biometrične potne listine. Toda vizumski režim še ni v celoti usklajen z evropskimi standardi in nadaljnja prizadevanja so potrebna, da se izpolnijo merila, določena v časovnem načrtu za liberalizacijo vizumov.

Na področju *upravljanja meja* je Črna gora začela izvajati strategijo integriranega upravljanja meja in akcijski načrt ter krepiti sodelovanje med mejno policijo in carino. Toda nov zakon o nadzoru državne meje še vedno ni sprejet. Tehnična oprema je na številnih mejnih prehodih pomanjkljiva.

Na področju *azila in migracij* je bil napredek neenakomeren. Določen napredek je bil dosežen na področju azila s sprejetjem sekundarne zakonodaje ter vzpostavitvijo urada za azil in državne prizivne komisije za azil. Priprave na področju migracij pa so še vedno na začetni stopnji. Zakon o tujcih je treba še sprejeti. Nedavno sprejeto strategijo za migracije je treba učinkovito izvajati. Še vedno ni centra za pridržanje nezakonitih migrantov.

Določen napredek je bil dosežen na področju *pranja denarja* s sprejetjem novega zakona o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma. Zdaj je treba sprejeti sekundarno zakonodajo in okrepiti zmogljivost izvajanja. Sposobnosti in zmogljivosti enote finančnega nadzora ostajajo omejene. Preiskovalna zmogljivost organov kazenskega pregona je še vedno nezadostna. Pranje denarja ostaja zelo zaskrbljujoč pojav in potrebni so znatna nadaljnja prizadevanja za njegovo preprečevanje in boj proti njemu.

Sprejeta je bila nova strategija za boj proti drogami, osebju mejne policije in carine pa je bilo zagotovljeno nadaljnje usposabljanje, vendar ostajata promet in trgovina z *drogami*, zlasti prek organiziranih kriminalnih združb, zelo zaskrbljujoča. Zloraba drog in kriminal, povezan z drogami, v državi še naprej naraščata. Črna gora je začela izpolnjevati prednostne naloge, vendar so potrebni še nadaljnji ukrepi.

Skromen napredek je bil dosežen na področju policijskega dela. Nadaljevali so se notranja reorganizacija *policije* in usposabljanja, vendar je treba še izboljšati opremo, prostore in strokovno usposobljenost.

Določen napredek je bil dosežen na področju boja proti *organiziranemu kriminalu*, zlasti v obliki sprejetja posodobljenega akcijskega načrta in vzpostavitve posebnih oddelkov za organizirani kriminal na višjih sodiščih. Toda organizirani kriminal ostaja zelo zaskrbljujoč, saj negativno vpliva na pravno državo in na poslovno okolje. Novi zakonik o kazenskem postopku še ni sprejet. Preiskovanje ostaja skromno in je privedlo le do zelo malo pravnomočnih obsodb. Malo napredka je bilo doseženega na področju preprečevanja *trgovine z ljudmi*. Črna gora je še vedno država izvora, tranzita in namembna država. Preiskave na tem področju so redke in treba je sprejeti bolj proaktiven pristop za identifikacijo žrtev in pomoč žrtvam.

Na področju *varstva osebnih podatkov* je bil dosežen delen napredek. Ker ni novega zakona in ni neodvisnega in učinkovitega nadzornega organa, se obstoječa pravila za varstvo podatkov ne izvajajo, kar je zelo zaskrbljujoče.

Srbija

Srbija je nekoliko napredovala pri izpolnjevanju **političnih meril** v skladu z evropskim partnerstvom. Stabilizacijsko-pridružitveni sporazum (SPS) je bil podpisan aprila 2008 in pomeni mejnik v odnosih med EU in Srbijo. Znaten napredek je bil dosežen pri sodelovanju z Mednarodnim kazenskim sodiščem za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Polno sodelovanje ostaja ključna mednarodna obveznost, ki mora biti v celoti izpolnjena. V sklepih Sveta z dne 29. aprila 2008 so se ministri EU dogovorili, da bodo SPS predložili svojim parlamentom v ratifikacijo in Skupnost je soglašala, da bo izvajala Začasni sporazum takoj, ko bo Svet ugotovil, da Srbija polno sodeluje z MKSJ. V tem letu je politično življenje v Srbiji v precejšnji meri zaznamovala razglasitev neodvisnosti Kosova¹¹. Delitve med političnimi strankami glede glavnih političnih vprašanj so škodljivo vplivale na dejavnosti parlamenta in vlade, kar je vodilo do predčasnih parlamentarnih volitev. Od predsedniških in parlamentarnih volitev dalje se je povečala stabilnost vlade in povečalo soglasje o evropskem povezovanju. Nova vlada, oblikovana julija 2008, je začela izpolnjevati ključne prednostne naloge in pospešila proces reform.

Na področjih **demokracije in pravne države** je bil dosežen določen napredek pri sprejetju zakonodaje za izvajanje novega *ustavnega* okvira. Toda potrebne so nadaljnje reforme, da se zagotovi, da se ustavne določbe o sodstvu izvajajo v skladu z evropskimi standardi.

Parlament je ratificiral SPS septembra 2008 ter začel delati na zakonodajnem paketu in s tem izpolnjevati evropske standarde na številnih področjih. Toda zakonodajni dosežek je omejen in v obdobju poročanja je bilo sprejetih malo zakonov. Parlamentarna reforma je bila odložena in vprašanje nadzora strank nad mandati poslancev še ni bilo obravnavano. Zmogljivost parlamentarnih odborov ostaja omejena in volilno zakonodajo je treba še revidirati.

Na dejavnosti *vlade* so med večjim delom obdobja poročanja vplivala vprašanja v zvezi s Kosovom in pomanjkanje soglasja glede odnosov z EU. Nova vlada, ki je prevzela mandat julija 2008, se je zavezala k okrepitvi vezi z EU in nadaljevanju procesa reform. Na splošno je

¹¹ V skladu z Resolucijo Varnostnega sveta ZN št. 1244/99.

treba izboljšati usklajevanje politik med ministrstvi in agencijami. Določen napredek je bil dosežen pri zakonodajni reformi v zvezi z lokalno samoupravo. Na tem področju je potrebno nadaljnje izboljševanje in uskladitev z evropskimi standardi.

Srbija ima dobro splošno zmogljivost na področju *javne uprave*. Strukture za evropsko vključevanje so se okrepile in na podlagi usklajevanja srbskega urada za evropsko vključevanje je srbska uprava aktivno sodelovala pri pripravi nacionalnega programa za vključevanje v EU, ki ga je srbska vlada sprejela oktobra 2008. Novoustanovljeni urad državnega varuha človekovih pravic je bil dejaven pri odzivanju na prošnje državljanov za pomoč in pri predlaganju številnih sprememb osnutka zakonodaje. Neodvisni in regulativni organi so bili razmeroma uspešni v teh težkih razmerah. Srbski organi bodo morali pokazati večjo odločnost pri pooblastitvi neodvisnih regulativnih organov in zagotavljanju, da bodo učinkoviteje delovali. Nadaljnja prizadevanja bodo potrebna za okrepitev strokovnosti in odgovornosti po vsej državni upravi.

S sprejetjem številnih zakonov je bil dosežen napredek pri zagotavljanju *civilnega nadzora varnostnih sil*. Reforme v tem sektorju je treba še dokončati in parlament mora zagotoviti učinkovit demokratičen nadzor.

Na področju *sodstva* je ustavno sodišče nadaljevalo svoje obveznosti po tem, ko je bil imenovan predsednik in 10 od 15 sodnikov. Razmere glede usposabljanja in zaposlovanja sodnikov so se še izboljšale. Kljub temu je reforma *pravosodnega sistema* še vedno na začetni stopnji, zakonodajni okvir za izvajanje reforme pravosodja pa še ni v celoti vzpostavljen. Upravna in pritožbena sodišča niso vzpostavljena. Srbija si mora še naprej prizadevati za zagotovitev neodvisnosti, odgovornosti in učinkovitosti pravosodnega sistema.

Na področju *boja proti korupciji* je bil dosežen določen napredek. Oktobra 2008 so bile sprejete spremembe zakona o financiranju političnih strank in zakona o ustanovitvi agencije za preprečevanje korupcije, ki vsebuje tudi nova pravila o navzkrižju interesov. Civilnopravna konvencija o korupciji in Dodatni protokol h Kazenskopravni konvenciji o korupciji sta bila ratificirana novembra 2007. Toda še vedno ni jasne protikorupcijske strategije. Primanjkujejo zadostno neodvisni nadzorni organi, ki pokrivajo financiranje strank, navzkrižje interesov, javna naročila in privatizacijo, v praksi pa so bili doseženi delni rezultati. Na splošno je korupcija v Srbiji še vedno zelo razširjena in pomeni resen problem.

Vzpostavljen je splošen okvir za spoštovanje *človekovih pravic in varstvo manjšin* v Srbiji. Ustava vsebuje jamstva glede *državljskih in političnih pravic*, ki so na splošno zaščitene. Toda na te pravice je vplivalo razpoloženje v državi neposredno po razglasitvi neodvisnosti Kosova. Zgodili so se številni incidenti, ki so vključevali podžigajoče govore in nasilje nad organizacijami civilne družbe, zagovorniki človekovih pravic in nekaterimi mediji. Obstoječa ustavna in pravna jamstva na tem področju je treba v celoti izvrševati. Izvedene so bile reforme *zaporniškega sistema*. Toda prezasedenost zaporov, nasilje in zloraba drog pomenijo resen problem.

Pravne določbe za zaščito *gospodarskih in socialnih pravic* v Srbiji so na splošno določene. Pravni okvir pa je treba še naprej razvijati, vključno s celovitim protidiskriminacijskim zakonom. Zakonodajo je treba v celoti izvajati. Na področju *pravic žensk* je bilo ministrstvo za delo in socialne zadeve aktivno pri spodbujanju pravic žensk. Toda poseben zakon o enakosti spolov ter nacionalna strategija za izboljšanje položaja žensk in povečanje enakosti spolov še nista sprejeta. Zaščito žensk in otrok pred vsemi oblikami nasilja je treba izboljšati. Nadaljnja prizadevanja so potrebna za izboljšanje socialne vključenosti *otrok, invalidov in*

ranljivih skupin, zlasti dostop do zdravstva in primerne izobrazbe. Glede *lastninskih pravic* zakonodaja o vračanju še ni sprejeta, kar preprečuje primeren začetek procesa vračanja.

Pravice manjšin v Srbiji se na splošno spoštujejo. Zakonodaja za ureditev nacionalnih svetov *manjšin* pa še ni sprejeta. V Vojvodini so se zgodili številni incidenti v obdobju neposredno po razglasitvi neodvisnosti Kosova zlasti proti albanski manjšini. Stanje v južni Srbiji je ostalo stabilno vendar napeto, pri čemer se je stanje v Sandžaku poslabšalo zaradi poglobitve delitve znotraj muslimanske skupnosti. Nezažena pozornost je bila namenjena reševanju statusa *beguncev* in *notranje razseljenih oseb*. Romska manjšina še vedno živi v zelo težkih življenjskih razmerah in se sooča z diskriminacijo, težkim dostopom do izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva, nastanitve ter zaposlovanja. Zaradi redke prijave v register prebivalstva je oviran njihov dostop do osnovnih socialnih in ekonomskih pravic.

Kar zadeva **regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti**, je Srbija dosegla znaten napredek pri izboljšanju sodelovanja z MKSJ z aretacijo in izročitvijo Stojana Župljanina in Radovana Karadžića Haagu. Polno sodelovanje z MKSJ je mednarodna obveznost, ki jo je treba v celoti izpolniti, in ena ključnih prednostnih nalog evropskega partnerstva.

Srbija je aktivno sodelovala v regionalnih pobudah, tudi v novoustanovljenem Svetu za regionalno sodelovanje. Srbija je konstruktivno sodelovala pri zagotavljanju izvajanja Srednjeevropskega sporazuma o prosti trgovini (CEFTA). Srbija je vztrajala, da organe Kosova na regionalnih srečanjih zastopa UNMIK. Pomembno je, da Srbija pokaže konstruktiven odnos do sodelovanja Kosova v regionalnih pobudah in mednarodnih forumih.

Razglasitev neodvisnosti *Kosova* je vplivala na odnose med EU in Srbijo. Februarja 2008 so se demonstracije proti razglasitvi neodvisnosti končale z nasiljem in veliko protestnikov je napadlo tuja diplomatska predstavništva v Beogradu, med drugim tudi veleposlaništva EU. EU je obsodila te napade in pozvala srbske organe, naj storijo vse, kar je v njihovi moči, da preprečijo nadaljnje nasilje.

Srbija je obljubila, da bo uporabila le miroljubna sredstva, in se je na razglasitev kosovske skupščine o neodvisnosti odzvala zadržano. Srbska vlada je sprejela pravne in diplomatske ukrepe, da bi izpodbijala legalnost razglasitve neodvisnosti. Srbski organi so odpoklicali veleposlanike iz držav, ki so priznale Kosovo, med drugim tudi iz držav članic EU. Srbski veleposlaniki, ki so bili odpoklicani iz držav članic EU, so se med tem vrnili na svoje položaje. Oktobra 2008 je Generalna skupščina ZN glasovala za resolucijo, ki jo je vložila Srbija, za nezavezujoče svetovalno mnenje Meddržavnega sodišča (MDS) o zakonitosti razglasitve neodvisnosti Kosova.

Srbija je nasprotovala preureditvi mednarodne civilne prisotnosti na Kosovu in povečanju sil EULEX, razen z odobritvijo Varnostnega sveta ZN. Srbija je maja 2008 organizirala občinske volitve na Kosovu kljub nasprotovanju Unmika in okrepila vzporedne institucije na Kosovu, vključno z ustanovitvijo skupščine občin.

Gospodarstvo Srbije se je še naprej močno krepilo. Vendar je napredek na področju makroekonomske stabilizacije mešan. Nenehni preobrati pri konsolidaciji proračuna so povečali makroekonomska tveganja. Strukturne reforme so se upočasnile, visoka brezposelnost in naraščajoči inflacijski pritiski pa ostajajo glavni izzivi.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Srbija dosegla določen napredek pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Potrebna so dodatna prizadevanja, da bo Srbija v srednjeročnem obdobju zdržala konkurenčne pritiske in tržne sile znotraj Unije.

Ohranilo se je široko politično soglasje o temeljnih načelih tržnega gospodarstva. Novi okvir monetarne politike za ciljno inflacijo je Srbiji omogočil, da je izpolnila inflacijske cilje za leto 2007. Določen napredek je bil dosežen na področju privatizacije. Finančno posredništvo se je še naprej povečevalo s še vedno razmeroma nizke stopnje. Znatno napredek je bil dosežen pri razvoju nebančnega finančnega sektorja.

Vendar so se zunanja neravnovesja povečala, kakovost financiranja se je poslabšala, zunanji dolg in ranljivost celotnega gospodarstva pa sta se povečala tudi zaradi svetovne finančne krize. Fiskalna politika je ostala ekspanzivna, kar prispeva k naraščajočim zunanjim neravnovesjem in inflacijskim pritiskom, ki so se ponovno pojavili leta 2008. Kljub visoki gospodarski rasti v zadnjih letih je brezposelnost ostala velik izziv. Istočasno je gospodarstvu vse bolj primanjkovalo usposobljene delovne sile. Določen napredek je bil dosežen glede privatizacije podjetij in bank v državni lasti. Na tuje naložbe je vplivalo nestabilno politično ozračje.

Konkurenčen in dinamičen zasebni sektor še ni v celoti vzpostavljen. Številne birokratske zahteve in zapletena zakonodaja še naprej ovirajo vstop na trg in izstop z njega. Pravna predvidljivost in zaupanje v pravni sistem sta ostala omejena, zlasti kar zadeva učinkovito izvrševanje pravic lastnine. Čeprav se je zmanjšal, je vpliv države na konkurenco še vedno velik. Velik obseg sive ekonomije spodbujajo slab regulativni okvir, neustrezne davčne in odhodkovne politike ter pomanjkljivosti v izvrševanju zakonodaje, vključno z bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu. Siva ekonomija ostaja pomemben izziv, saj zmanjšuje davčno osnovo in učinkovitost gospodarskih politik.

Na področju **evropskih standardov** je izpolnjevanje obveznosti v okviru SPS in zlasti v okviru začasnega sporazuma ključna prednostna naloga evropskega partnerstva. Srbska vlada je oktobra 2008 sprejela odločitev, da bo od 1. januarja 2009 izvajala začasni sporazum. Srbija je v dobrem položaju za izvajanje SPS, saj ima dobro upravno zmogljivost. Da bi imela koristi od SPS in dosegla polno usklajenost z obveznostmi SPS, bo morala Srbija nadaljevati prizadevanja, zlasti v obliki sprejetja in izvajanja zakonodaje, ter okrepiti svoje upravne zmogljivosti ter zmogljivost izvrševanja, vključno z regulativnimi organi.

Srbija je dosegla določen napredek na področju **notranjega trga**. Vendar je bilo na področju usklajevanja zakonodaje malo napredka. Na področju *prostega pretoka blaga* je bil napredek dosežen na področju standardizacije, akreditiranja in ugotavljanja skladnosti. Nadaljnja izboljšanja so potrebna za okrepitev institucionalne in upravne zmogljivosti ter zakonodajnega okvira. Posodobiti je treba zakonodajo o standardizaciji, meroslovju in varnosti proizvodov, Srbija pa mora tudi vzpostaviti strukturo za nadzor trga.

Priprave na področju *gibanja oseb, storitev in pravice ustanavljanja* so zmerno napredovale. Večja prizadevanja so potrebna, da se zagotovi uskladitev zakonodaje s pravnim redom Skupnosti, zlasti na področjih prava družb in bančništva. Zmogljivost nadzornih organov v sektorju finančnih storitev je treba še naprej razvijati. Varnostna komisija je bila nedavno okrepljena, vendar ima še vedno premalo pooblastil, da bi lahko izvajala svoje naloge v skladu z mednarodnimi standardi. Na področju *prostega pretoka kapitala* so kapitalski tokovi z Bosno in Hercegovino še bolj liberalizirani in izboljšalo se je sodelovanje z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo na področju bančnega nadzora. Na splošno so priprave na izpolnitev obveznosti SPS na tem področju zmerno napredovale.

Izboljšanja upravne zmogljivosti *carinske in davčne* uprave so dala pozitivne rezultate na področju boja proti nezakonitemu prometu in tihotapljenju ter izboljšanja pobiranja davkov.

Nova dajatev *ad valorem* in posebne dajatve na cigarete so se začele uporabljati v skladu s pravnim redom Skupnosti. Toda potrebne so nadaljnje okrepitve za izboljšanje carinske infrastrukture. Srbija si mora še naprej prizadevati za izpolnjevanje standardov EU na področju neposrednega obdavčenja.

Določen napredek je bil dosežen na področju izvajanja zakonodaje o *konkurenci*. Upravna zmogljivost komisije za varstvo konkurence je bila okrepljena. Potrebna so nadaljnja prizadevanja za uskladitev obstoječe zakonodaje za preprečevanje monopola z zahtevami iz začasnega sporazuma. Zmogljivosti izvrševanja organov za konkurenco je treba še dodatno izboljšati. Srbija še ni sprejela zakonodajnega okvira za državno pomoč niti ni vzpostavila operativno neodvisnega organa za državno pomoč ali sistema za predhodni nadzor. Na področju *javnih naročil* so postopki postali preglednejši. Toda Srbija še vedno nima sodobnega in v celoti delujočega sistema javnih naročil. Dodatna prizadevanja so potrebna v obliki sprememb zakonodaje in okrepitve zmogljivosti za izvajanje zahtev SPS.

Na področju *prava intelektualne lastnine* je bila okrepljena zmogljivost urada za intelektualno lastnino. Vendar je treba njegovo upravno zmogljivost in neodvisnost še naprej razvijati, da se zagotovi večja skladnost in učinkovitejše izvrševanje pravil. Postopek odobritve patentov se izvaja v skladu z evropskimi standardi. Določen napredek je bil dosežen na področju izvrševanja, kar je vodilo do zasega ponarejenega blaga.

Kar zadeva približevanje evropskim standardom na področjih *politike zaposlovanja in socialne politike*, so se podatki o izvajanju delno izboljšali, vendar so še neustrezni. Na področju socialnih politik in javnega zdravja je treba še sprejeti zakonodajo in okrepiti upravne zmogljivosti. Na področju duševnega zdravja je treba kot alternativo zdravljenju v institucijah še naprej razvijati storitve, ki temeljijo na skupnostih. Na področju *izobraževanja* je bilo doseženega malo napredka. Upravno zmogljivost, usklajevanje med institucijami in povezave s trgom dela je treba okrepiti. Na področju *znanosti in raziskav* je Srbija uspešno sodelovala v sedmem okvirnem programu za raziskave. Vendar mora še razviti celostno politiko na področju raziskav, ki bo vključevala večje vlaganje in mobilnost raziskovalcev. Srbija je razmeroma dobro napredovala pri pripravah za vključitev v STO, vendar mora okrepiti svoja prizadevanja, da bi izpolnila svoj cilj hitrega pristopa.

Kar zadeva *sektorske politike*, na področju *industrije in MSP* Srbija ostaja zavezana Evropski listini za mala in srednja podjetja, zlasti prek izboljšanja sodelovanja med javnimi in zasebnimi zainteresiranimi stranmi. Vendar mora sprejeti novo industrijsko politiko v skladu s pristopom EU.

Na področju *kmetijstva* so bile narejene določene izboljšave glede upravne zmogljivosti. Vendar je treba sprejeti ustrezen pravni okvir in si še naprej prizadevati za okrepitev upravne zmogljivosti. Malo napredka je bilo doseženega na področju razvoja podeželja in na fitosanitarnem področju.

Na področju *okolja* priprave Srbije ostajajo na zmerno visoki ravni. Treba je še izboljšati zakonodajo na vseh ravneh. Na področju upravljanja z vodami še ni celovitega pravnega in institucionalnega okvira.

Dosežen je bil določen napredek na področju *prometa*. Srbija še naprej dejavno sodeluje v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo. Izvajanje prve faze skupnega evropskega zračnega prostora se je nadaljevalo, vendar sporazum še ni ratificiran. Srbija je sprejela novo strategijo za razvoj železniškega, cestnega, vodnega, zračnega in intermodalnega prometa,

vključno s podaljšanjem X. koridorja. Toda tej strategiji morajo slediti akcijski načrti ter sektorski zakonodajni in upravni ukrepi.

Določen napredek je bil dosežen na področju *energetike*. Izboljšani so bili tarifni sistemi za prenos električne energije in odprti trgi za negospodinjske odjemalce. Vendar mora Srbija še sprejeti spremembe svojega energetskega zakona in okrepiti svojo upravno zmogljivost, da izpolni zahteve iz Pogodbe o ustanovitvi Skupnosti za energijo.

Na področjih *informacijske družbe in medijev* je bilo doseženega malo napredka. Sprejeti so bili predpisi o elektronskem podpisu, vendar neustrezen pravni okvir ter omejene institucionalne in regulativne zmogljivosti še naprej zmanjšujejo nadaljnji razvoj elektronskih komunikacij, storitev informacijske družbe in avdiovizualne politike.

Na področju *finančnega nadzora* še ni vzpostavljena celovita politika o notranjem nadzoru javnih financ. Na splošno je Srbija na začetni stopnji priprav za uvedbo sodobnega in učinkovitega sistema nadzora javnih financ. Notranje revizijske enote še niso vzpostavljene na vseh ministrstvih. Državni revizijski organ še ne deluje.

Srbija je zmerno napredovala pri izpolnjevanju zahtev SPS in evropskega partnerstva na področju *statistike*. Upravne zmogljivosti je treba še okrepiti.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* je bil dosežen zmeren napredek. Sporazuma o poenostavitvi vizumskih postopkov in o ponovnem sprejemu med Evropsko unijo in Srbijo sta začela veljati januarja 2008 in začeli so se pogovori o liberalizaciji vizumov. Toda srbski vizumski režim ni v celoti usklajen z evropskimi standardi. Srbija je avgusta 2008 začela izdajati biometrične potne liste. Na področju *nadzora meja* je bil oktobra 2008 sprejet nov zakon o varovanju državnih meja. Toda izvajanje nacionalne strategije integriranega upravljanja meja in akcijskega načrta poteka počasi. Opremljenost mejnih prehodov je različna.

Po sprejetju nove zakonodaje o *azilu* je Srbija od Visokega komisariata Združenih narodov za begunce prevzela odgovornost za obravnavanje azilnih zadev. Toda postopkovne pomanjkljivosti so še prisotne in treba je sprejeti izvedbeno zakonodajo. Napredek na področju *migracij* je počasen. Zlasti je treba izboljšati ponovno vključevanje povratnikov.

Pranje denarja ostaja resen problem. Vlada je septembra 2008 sprejela nacionalno strategijo za preprečevanje pranja denarja in financiranja terorizma, vendar je treba sprejeti še zadevno zakonodajo. Učinkoviti ukrepi za izvrševanje in ocenjevanje poročil o sumljivih transakcijah še niso sprejeti in preiskovalna zmogljivost organov odkrivanja in pregona je nezadostna.

Srbija je na eni glavnih poti za tihotapljenje *prepovedanih drog* na Balkanu. Srbski organi so v obdobju poročanja zasegli znatno količino prepovedanih drog. Toda nacionalna strategija in akcijski načrt za preprečevanje zlorabe drog in zmanjšanje dobave še nista sprejeta. Trgovina s prepovedanimi drogami še vedno povzroča resno zaskrbljenost.

Strokovna usposobljenost *policije* se je izboljšala zaradi dodatnega usposabljanja, vendar so razlike znotraj policije še vedno precejšnje. Strukturni problemi, kot so pomanjkanje usklajevanja, preglednosti in jasne delitve odgovornosti, so še vedno prisotni.

Boj proti *organiziranemu kriminalu* ostaja zelo zaskrbljujoč za Srbijo, saj negativno vpliva na pravno državo in na poslovno okolje. Nova zakonodaja o zasegu sredstev, pridobljenih s kaznivimi dejanji, in o kazenski odgovornosti pravnih oseb je bila sprejeta oktobra 2008.

Vendar je pravni okvir še vedno nepopoln zaradi odloženega začetka veljavnosti novega zakonika o kazenskem postopku. Nacionalna strategija in akcijski načrt še nista sprejeta. Učinkovitost urada posebnega tožilstva ovira kratek mandat. Mednarodno policijsko sodelovanje in zmogljivost specializiranih služb policije za preiskovanje finančnega kriminala ostajata nezadostna. Zmogljivosti upravljanja zaseženih sredstev, pridobljenih s kaznivimi dejanji, niso vzpostavljene in določbe o zaplembi premoženjske koristi, pridobljene s kaznivim dejanjem, se nezadostno uporabljajo.

Srbija ostaja država izvora in tranzita ter namembna država za *trgovino z ljudmi*. Izvajala so se določena prizadevanja v smislu preiskav in obtožnic, vendar število srbskih žrtev narašča. Treba je pospešiti prizadevanja za izboljšanje sodelovanja med državnimi organi in sektorjem NVO ter za večjo podporo žrtvam.

Na področju *varstva podatkov* je Srbija podpisala zadevni protokol Sveta Evrope in sprejela novo zakonodajo o varstvu podatkov. Toda, ker ni neodvisnega in učinkovitega nadzornega organa za varstvo podatkov, se obstoječa pravila za varstvo podatkov ne izvajajo.

Kosovo¹²

Kosovo je 17. februarja 2008 razglasilo neodvisnost in sprejelo ustavo, ki je začela veljati 15. junija. Februarja se je EU odločila, da bo v okviru ESVP vzpostavila misijo za krepitev pravne države na Kosovu (EULEX) in imenovala posebnega predstavnika. Trenutno poteka nameščanje pripadnikov misije EULEX na Kosovu. Generalni sekretariat ZN je začel preoblikovanje misije Združenih narodov na Kosovu (UNMIK). Resolucija Varnostnega sveta ZN št. 1244/99 je še naprej mednarodni pravni okvir za mandat ZN na Kosovu. Evropski svet je decembra 2007 in junija 2008 izrazil pripravljenost EU, da bo pomagala pri političnem in gospodarskem razvoju Kosova z jasno evropsko perspektivo, ki bo v skladu z evropsko perspektivo regije.

Kar zadeva **politična merila**, je Kosovo doseglo določen napredek pri obravnavanju ključnih prednostnih nalog evropskega partnerstva. Ustava, sprejeta aprila, je v skladu z evropskimi standardi. Sprejete je bilo precej ključne zakonodaje, ki jo je zdaj treba izvajati. Krepitev pravne države, protikorupcijske politike, boja proti organiziranemu kriminalu ter dialoga in sprave med skupnostmi so glavni politični izzivi. Odnosi med kosovskimi Albanci in kosovskimi Srbi so še vedno napeti, zlasti na severnem Kosovu. Po razglasitvi neodvisnosti so varnostne razmere ostale razmeroma mirne, razen dveh resnih incidentov na severnem Kosovu, v katerih sta bila uničena dva mejna prehoda in zavzeto sodišče v Mitrovici, življenje je izgubila ena oseba, več pa je bilo ranjenih. Vzporedne srbske institucije vladi preprečujejo, da bi izvaja svojo pristojnost na celotnem ozemlju Kosova.

Na področju **demokracije in pravne države** se je kljub številnim incidentom ohranila splošna stabilnost. Kosovski politični voditelji so še naprej sodelovali z mednarodno skupnostjo. Zapleten pravni okvir ovira pravno državo. Kosovske institucije je treba še naprej krepiti na vseh ravneh.

Skupščina je sprejela nekaj ukrepov za okrepitev svojih struktur. Predstavniki skupnosti kosovskih Srbov so ponovno začeli sodelovati pri svojih nalogah po bojkotu, ki je sledil razglasitvi neodvisnosti. Treba je odpraviti pomanjkljivosti v delovanju skupščine, zlasti

¹² V skladu z RVSZN 1244/99.

nezadostne zmogljivosti pregledovanja osnutkov zakonodaje in izvajanja parlamentarnega nadzora vlade.

Nova vlada je začela svoj mandat januarja 2008. Prednost je dala vprašanjem evropskega vključevanja in sprejela svoj načrt za evropsko vključevanje ter akcijski načrt za evropsko partnerstvo. Vendar so reforme odložene, saj so na delo vlade v veliki meri vplivala vprašanja statusa in druga vprašanja, povezana z razglasitvijo neodvisnosti Kosova. Še vedno sta potrebna dodatna krepitev zmogljivosti in strateško načrtovanje. Usklajevanje med ministrstvi in vzajemno sodelovanje med vlado in skupščino je treba izboljšati.

Javna uprava na Kosovu je šibka in neučinkovita. Strategija reforme javne uprave in povezan akcijski načrt še vedno potrebujeta učinkovito izvajanje na centralni in lokalni ravni. Velika prizadevanja so potrebna za vzpostavitev okvira za strokovno, učinkovito in neodvisno javno službo, ki temelji na zaslugah in je brez političnega vmešavanja.

Kar zadeva pravosodni sistem je skupščina potrdila številne pomembne zakone, katerih cilj je okrepitev delovanja sodstva. Delovati je začel usklajevalni svet za pravno državo. Vendar je pravosodni sistem še vedno šibek. Treba je razviti celovit načrt za uskladitev veljavne in pogosto nasprotujoče si zakonodaje. Sistem sodišč se sooča z resnimi izzivi v zvezi s človeškimi viri in organizacijo, sodni zaostanki pa so še vedno velik problem. Zaščita prič ni učinkovita. Še vedno delujejo vzporedna sodišča, ki uporabljajo srbsko pravo.

Kar zadeva boj proti korupciji, je agencija za preprečevanje korupcije (KAA) izboljšala svoje delovne metode in učinkovitost. Vendar pa je korupcija še vedno zelo razširjena in pomeni zelo resen problem. Še vedno je treba razviti strategijo za preprečevanje korupcije in akcijski načrt. Institucionalni okvir za boj proti korupciji je nejasen in viri KAA so neustrezni.

Ustava jamči spoštovanje **človekovih pravic in zaščito manjšin**. Vzpostavljena so bila pravna jamstva za spoštovanje človekovih pravic. Še vedno sta potrebna večja politična odločnost in učinkovito spremljanje. Po razglasitvi neodvisnosti si je vlada še naprej prizadevala za vzpostavitev stikov z etničnimi manjšinami, zlasti kosovskimi Srbi. Vendar so za vključitev kosovskih Srbov in drugih skupnosti potrebna odločnejša prizadevanja.

Na področju *državljskih in političnih pravic* je bil dosežen določen napredek. Sistem pravne pomoči deluje. Napredek je bil dosežen pri izboljšanju zaporniškega sistema na Kosovu, vendar izzivi še ostajajo, zlasti kar zadeva standarde za strogo varovane zapore. Določen delen napredek je bil dosežen na področju *svobode izražanja*. Vendar se obrekovanje še vedno obravnava kot kaznivo dejanje. Mediji so še vedno podvrženi političnemu vmešavanju. Svoboda združevanja in zbiranja je zajamčena z ustavo, vendar zadevna zakonodaja še ni sprejeta. Zmogljivosti organizacij civilne družbe ostajajo šibke.

Ekonomске in socialne pravice so le delno zagotovljene. Potrebna so trajna prizadevanja za zaščito žensk in otrok pred vsemi oblikami nasilja. Vključevanje in zaščita socialno ranljivih skupin in invalidov nista zagotovljena. Spremljanje izvajanja *protidiskriminacijske* zakonodaje je slabo in državljani niso obveščeni o njenih določbah. Malo napredka je bilo doseženega na področju *pravic lastnine*. Zamude pri izvajanju zakonodaje in oviranje so povzročili kršitve pravic. Dejstvo, da je organom Kosova onemogočen dostop do zemljiške knjige v Beogradu, je velika ovira za napredek na tem področju. Treba je okrepiti izvrševanje zakonodaje o spoštovanju cerkvenega premoženja (npr. občini Dečani/Dečan in Đakovica/Gjakovë kršita zakonodajo o nedotakljivosti premoženja pravoslavne cerkve).

Kar zadeva *pravice manjšin, kulturne pravice in zaščito manjšin*, je bil napredek dosežen na področju zakonodaje o manjšinah in kulturnih pravicah. Pravni okvir zagotavlja udeležbo etničnih manjšin v kosovski družbi. Toda Srbija skuša skupnost kosovskih Srbov odvrniti od udeležbe. Večjih medetničnih incidentov ni bilo, vendar še vedno poročajo o občasnih izbruhih nasilja. Življenjski pogoji manjšinskih skupnosti ostajajo slabi. Kar zadeva *povratnike, begunce in notranje razseljene osebe*, je bil dosežen določen napredek, kot je odobritev strategije ponovnega vključevanja oktobra 2007, vendar se je postopek vračanja upočasnil po razglasitvi neodvisnosti in ostaja ključen izziv. Romi, Aškali in egipčanske skupine še vedno živijo v zelo težkih življenjskih razmerah in se soočajo z diskriminacijo, težkim dostopom do izobraževanja, socialnega in zdravstvenega varstva, nastanitve ter zaposlovanja. Za zaščito in vključevanje vseh manjšin so potrebna nadaljnja prizadevanja vlade.

V zvezi z regionalnimi vprašanji in mednarodnimi obveznostmi ima Kosovo dejavno vlogo v regionalnih pobudah. Kosovo mora enako kot Srbija dokazati konstruktiven odnos glede nadaljevanja udeležbe. UNMIK je ponudil pomoč pri poenostavitvi načinov za nadaljevanje sodelovanja Kosova v mednarodnih sporazumih. Skupni odbor je začel dejavnosti za določitev meje z Nekdanjo jugoslovansko republiko Makedonijo.

Gospodarstvo Kosova se je krepilo hitreje kot v zadnjih letih. Toda rast ostaja prenizka, da bi sprejela dodatno delovno silo, ki jo ponuja mlado in naraščajoče prebivalstvo. Makroekonomske dosežke so zaznamovali nestabilen proračun, naraščajoča inflacija, zelo visoka brezposelnost in zunanja neravnovesja. Soglasje o bistvenih elementih gospodarskih politik je oslabilo osredotočenost vlade na politične dogodke in naraščajoča proračunska nestabilnost. Gospodarski razvoj dodatno ovirajo tudi prekinitve privatizacije, neredna oskrba z energijo, šibka pravna država, omejena produktivna zmogljivost, slaba infrastruktura in neprimerna izobrazba.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Kosovo doseglo zelo omejen in neenakomeren napredek pri vzpostavljanju delujočega tržnega gospodarstva. Potrebni so stalna prizadevanja za reforme ter precejšnje naložbe v infrastrukturo in izobraževanje, da se Kosovu omogoči, da bo dolgoročno zdržalo konkurenčne pritiske in tržne sile v Uniji.

Na splošno so gospodarske politike ostale tržno usmerjene. Vlada je predstavila celovit srednjeročni okvir izdatkov 2009–2011. Rast se je malo povečala v primerjavi s prejšnjimi leti in gospodarsko dejavnost vedno bolj pospešuje dinamičnost zasebnega sektorja. Neposredne tuje naložbe so se povečale. Finančno posredništvo na Kosovu se je še poglobilo. Nekateri postopki za vstop podjetij na trg in izstop z njega so bili poenostavljeni in gospodarsko povezovanje z EU se je nadaljevalo.

Vendar sta bila skladnost in zanesljivost gospodarskih politik v nezanesljivem političnem okolju oslabiljena. Trdnejši fiskalni konsolidaciji, kakor je bila načrtovana leta 2007, je sledil ekspanziven proračunski načrt leta 2008, ki je povzročil večjo proračunsko nestabilnost. Proračun se ne uporablja kot učinkovit instrument fiskalne politike in ne prispeva k napovedljivosti gospodarskega razvoja. Namesto tega se odziva na ad-hoc pritiske, povezane s porabo. Inflacija je še naraščala in brezposelnost je ostala zelo visoka. Zaradi vedno večjega trgovinskega primanjkljaja in pomanjkanja izvozne zmogljivosti Kosova so zunanji računi še vedno vprašljivi.

Privatizacija se je leta 2008 začasno prekinila zaradi sodbe vrhovnega sodišča, po kateri sta način privatizacije in prenos iz Kosovske agencije za privatizacijo v okviru Unmika na

agencijo za privatizacijo Kosova vprašljiva. Slaba kakovost statističnih podatkov ostaja resna ovira za oblikovanje dobrih politik. Glavne omejitve za razvoj zasebnega sektorja vključujejo nezanesljivo oskrbo z energijo, neusklajenost usposobljene delovne sile in slabo fizično infrastrukturo. Podjetja imajo neenakomeren dostop do financiranja in razlike med obrestnimi merami za depozite in posojila ostajajo zelo visoke. Velik obseg sive ekonomije spodbujajo slab regulativni okvir, neustrezne davčne in odhodkovne politike ter pomanjkljivosti v izvrševanju zakonodaje, vključno z bojem proti korupciji in organiziranemu kriminalu. To ostaja pomemben izziv, saj zmanjšuje davčno osnovo in učinkovitost gospodarskih politik.

Kosovo je doseglo določen napredek pri približevanju svojih zakonodaje in politik **evropskim standardom**, predvsem na področjih carine, kmetijstva in prostega pretoka blaga. Vendar pa je bilo glede učinkovitega izvajanja in uveljavljanja zakonodaje doseženega malo napredka. Večja prizadevanja so potrebna za nadaljnje približevanje evropskim standardom in njihovo izvajanje, zlasti o boju proti organiziranemu kriminalu, pranju denarja, drogah, obdavčenju, energetiki in zaposlovanju.

Napredek pri izvajanju prednostnih nalog evropskega partnerstva na področju *notranjega trga* EU je bil mešan. Določen napredek je bil dosežen pri vzpostavitvi horizontalne infrastrukture, ki jo zahteva zakonodaja EU o *prostem pretoku blaga*, vendar je uskladitev z evropskimi standardi na tem področju še naprej le delna. Znatna prizadevanja so še potrebna za razvoj infrastrukture in posodobitev zadevne upravne zmogljivosti, da se zagotovita primerna prenos in izvajanje evropskih standardov. Malo napredka je bilo doseženega na področjih *prostega pretoka oseb, storitev in pravice ustanavljanja*, na katerih je uskladitev ostala omejena, na področju *prostega pretoka kapitala* pa je bil dosežen le določen napredek.

Na področju *carin* je bil dosežen določen napredek. Carinska zakonodaja je v glavnem usklajena z zakonodajo EU, vendar so potrebna znatna prizadevanja za izvrševanje zakonodaje glede boja proti ponarejenemu blagu in tihotapljenju. Zaradi odsotnosti učinkovitih carinskih kontrol na severnem Kosovu, kjer je carinskim organom onemogočeno delovanje, je vlada prikrajšana za pomembne prihodke in omogočeno je obsežno tihotapljenje. Na področju *obdavčenja* je zakonodaja Kosova je delno usklajena. Pobiranje davkov ostaja izredno slabo, predvsem zaradi obsega sive ekonomije in neučinkovitih kontrol. Na področju *konkurence* ni bilo napredka. Kar zadeva *javna naročila*, je napredek mešan. Okvirni zakon je usklajen z evropskimi standardi, vendar še ni njegovih izvedbenih določb in celovite strategije za nadaljnji razvoj. Delen napredek je bil dosežen na področju *intelektualne lastnine*. Zakonodaja proti kršitvam pravic lastnine je začela veljati, vendar izvrševanje ostaja zelo slabo.

Malo napredka je bilo doseženega pri približevanju evropskim standardom v *sektorjih zaposlovanja in socialnih zadev*. Odsotnost strateškega in zakonodajnega okvira ter pomanjkanje upravnih zmogljivosti ovirata razvoj ustreznih politik zaposlovanja in socialnega varstva na Kosovu. Sektor *javnega zdravja* je v zelo slabem stanju in vlada mu ne namenja dovolj pozornosti. Na področju *izobraževanja* je bil določen napredek dosežen pri približevanju standardom EU. Vlada se je zavezala, da bodo večja vlaganja v ta sektor prednostna naloga in ministrstvo za šolstvo je nadaljevalo z izboljšanjem kakovosti poučevanja in učenja na visokošolski ravni. Toda na izobraževanje še naprej vplivajo hude omejitve sredstev. Na področju *raziskav* je dosežen delni napredek.

Kar zadeva **sektorske politike** je bil delen napredek dosežen pri približevanju standardom EU na področju *industrije in MSP*.

Na področju *kmetijstva in ribištva* je bil dosežen določen napredek glede zakonodaje. Začeli so se izvajati nekateri elementi načrta za razvoj kmetijstva in podeželja 2007–2013. Javna podpora za razvoj kmetijstva se je povečala, vendar ostaja zelo nizka glede na potencialni pomen kmetijstva za gospodarstvo Kosova. Potrebno je jasnejše ločevanje odgovornosti med različnimi kmetijskimi službami (vključno z *veterinarsko in fitosanitarno* upravo) na centralni in lokalni ravni.

Kar zadeva *okolje*, je bil dosežen določen napredek v glavnem na področju horizontalne zakonodaje, ki je povezana zlasti z ocenjevanjem vpliva na okolje. Nadaljnja prizadevanja so potrebna v večini sektorjev glede prenosa, izvajanja in izvrševanja zakonodaje. Treba je še rešiti pomanjkanje človeških in finančnih virov na centralni in lokalni ravni. Treba je tudi oblikovati ustrezne usklajevalne mehanizme med vsemi institucijami, ki se ukvarjajo z varstvom okolja.

Določen napredek je bil dosežen na področju *prometa*, v katero se je desetletja premalo vlagalo. Kosovo je od leta 2008 povečalo svoje naložbe v prometno infrastrukturo, zlasti v gradnjo in vzdrževanje cest. Še naprej dejavno sodeluje v Prometnem observatoriju za jugovzhodno Evropo. Toda zmogljivosti za izvajanje evropskih prometnih standardov, zlasti v železniškem sektorju, ostajajo slabe. Kosovo mora razviti svoje zmogljivosti za izvajanje naložbenih projektov za infrastrukturo in železniški vozni park.

Določen napredek je bil dosežen na področju *energetike*, zlasti pri izgradnji institucionalne zmogljivosti ministrstva, regulativnega organa in upravljavca prenosnega omrežja (KOSTT). Vendar je pomanjkanje energije še vedno pogosto in treba je rešiti še velike težave. Treba je izboljšati finančno možnost preživetja javne službe na področju oskrbe z energijo z zmanjšanjem komercialnih in netehničnih izgub ter zagotavljanjem učinkovitejše izterjave odprtih računov. Okrepiti je treba stabilnost oskrbe in posodobiti infrastrukturo. Treba je rešiti vprašanje bližajočega se pomanjkanja lignita na Kosovu.

Določen napredek je bil dosežen na področju *informacijske družbe in medijev*. Svet za tisk in institucija za medije dobro delujeta. Liberalizacija trga je napredovala, ko je začel storitve ponujati drugi operater mobilne telefonije. Vendar se različni regulativni organi srečujejo s proračunskimi omejitvami.

Določen napredek je bil dosežen na področju *finančnega nadzora*, a le delen napredek na področju statistike, na katerem je prisotna zaskrbljenost zaradi upravne zmogljivosti in zmožnosti institucij, da sodelujejo pri zbiranju in obdelavi podatkov.

Glede pravice, svobode in varnosti je bil dosežen delen napredek. Kosovo nima vzpostavljenega vizumskega režima, da bi urejalo vstop državljanov tretjih držav na svoje ozemlje. Določen napredek je bil dosežen v okviru integriranega upravljanja meja. Vlada je začela izdajati potne liste Kosova. Mejna policija nima učinkovitega nadzora nad mejnimi prehodi na severnem Kosovu, za katere ostaja odgovoren UNMIK.

Skupščina je sprejela zakon o azilu vendar ima ministrstvo za notranje zadeve omejene zmogljivosti za obravnavanje azilnih zadev ali zadev neprostovoljne vrnitve državljanov Kosova. Za prosilce za azil ali neprostovoljne povratnike ni zbirnega centra. Zakon o migracijah je treba še sprejeti.

Napredek pri boju proti *pranju denarja* je nezadosten. Odločenost in zmogljivost za boj proti pranju denarja je treba znatno povečati. Sodstvu in organom kazenskega pregona primanjkuje strokovnega znanja za učinkovit boj proti gospodarskemu in finančnemu kriminalu.

Primanjkuje tožilcev s strokovnim znanjem. Ni prostorov za primerno hranjenje dokazov. Komunikacija med zadevnimi službami in institucijami ostaja slaba. Boj proti pranju denarja ostaja ključen izziv.

Trgovina s prepovedanimi drogami še vedno povzroča resno zaskrbljenost. Kosovo je ena glavnih prometnih poti za tihotapljenje *prepovedanih drog* na južnem Balkanu. Kosovo nima akcijskega načrta ali strategije za boj proti trgovini s prepovedanimi drogami. Statistični podatki so nezanesljivi in zbiranje obveščevalnih podatkov nezadostno.

Napredek je bil dosežen na področju *policijskega dela* s sprejetjem zakonov o policiji in o policijskem inšpektoratu. Toda izvajanje učinkovite strategije za zmanjšanje kaznivih dejanj zahteva trajno odločenost in zadostne policijske zmogljivosti. Kosovo ima večletnično policijo. Toda nekateri policisti, ki so pripadniki kosovskih Srbov, bojkotirajo policijo Kosova. Policija Kosova ne more zagotoviti učinkovitega policijskega dela na nekaterih območjih s srbskim večinskim prebivalstvom.

Organizirani kriminal ostaja resen problem, saj negativno vpliva na pravno državo in na poslovno okolje. Kosovo nima strategije za boj proti organiziranemu kriminalu. Zakonodajni okvir je še vedno nepopoln. Zakonodaja je potrebna na področju zaplembe sredstev, zaščite prič in tajnih agentov. Zanesljiva zemljiška knjiga je potrebna, da se omogoči zaplembo nepremičnin. Za učinkovito reševanje problema organiziranega kriminala so s strani organov potrebna odločna in trajna prizadevanja. Kosovo ostaja območje izvora in tranzita ter namembno območje za *trgovino z ljudmi*. Strategija in akcijski načrt sta bila sprejeta julija, vendar je izvrševanje neustrezno.

Na področju varstva *osebnih podatkov* ni bilo napredka. Kosovo še nima splošne zakonodaje o varstvu podatkov. Vzpostavljen ni še noben neodvisen nadzorni organ za varstvo podatkov.

Turčija

Turčija še naprej v zadostni meri izpolnjuje kopenhavska **politična merila**. Ustavno sodišče ni ugodilo zahtevi generalnega državnega tožilca, naj razpusti vladajočo stranko in 71 njenim uglednim članom prepove politično delovanje, ampak je naložilo finančne sankcije in tako preprečilo hudo politično krizo. Turčija ima zdaj novo možnost, da nadaljuje reforme in vzpostavi ozračje dialoga in pluralizma. Določen napredek je bil dosežen na področjih svobode izražanja, pravic nemuslimanskih verskih skupnosti in pri spodbujanju gospodarskega razvoja na jugovzhodu države. Vendar je potreben skladen in celovit program političnih reform, zlasti reforma ustave. Znatna nadaljnja prizadevanja so potrebna na številnih področjih v zvezi s političnimi merili.

Kar zadeva *demokracijo in pravno državo*, je novi predsednik imel pozitivno vlogo pri pozivanju za nadaljnje politične reforme in aktivnem delovanju za izboljšanje odnosov z Armenijo. Vendar je imelo pomanjkanje dialoga in duha kompromisa med glavnimi političnimi strankami negativen vpliv na delovanje političnih institucij in na proces političnih reform. Na delo novoizvoljenega parlamenta so v veliki meri vplivale pravne zadeve, katerih cilj je bil razpustitev vladajoče stranke in ene opozicijske stranke.

Kar zadeva lokalno samoupravo, je treba izvajati pred kratkim sprejete zakone o lokalni samoupravi in povečati finančna sredstva lokalnim oblastem.

Malo napredka je bilo doseženega glede *reform javne uprave*. Treba je izvesti reformo državne uprave.

Kar zadeva *civilni nadzor varnostnih sil*, je treba zagotoviti polne civilne nadzorne funkcije in parlamentarni nadzor izdatkov za obrambo. Višji člani oboroženih sil še vedno dajejo izjave o zadevah, za katere niso pristojni.

Kar zadeva *sodstvo*, je bil napredek dosežen v pripravi na reformo pravosodja. Vendar sta neodvisnost in nepristranskost sodstva še vedno zaskrbljujoči. Glede sestave visokega sodnega sveta in državnega tožilstva ter glede ustanovitve regionalnih prizivnih sodišč ni bilo napredka. Za zagotovitev poštenega sojenja je treba izboljšati kakovost preiskav policije in žandarmerije.

Na področju *boja proti korupciji* je bil dosežen delen napredek. Korupcija je še vedno zelo razširjena. Stalno pomanjkanje splošne strategije, akcijskega načrta in usklajevalnega mehanizma vzbuja zaskrbljenost. Turčija mora dokazati uspehe pri preiskavah, pregonu in obtožbah.

V zvezi s *človekovimi pravicami in zaščito manjšin* je bil dosežen delen napredek. Turčija še naprej izvršuje sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja. Glede ratifikacije mednarodnih instrumentov o človekovih pravicah ni bilo napredka. Institucionalni okvir za spodbujanje in izvrševanje človekovih pravic je treba še izboljšati. Sistem varuha človekovih pravic bi moral biti že zdavnaj vzpostavljen.

Turški pravni okvir vključuje celovit sklop zaščitnih ukrepov proti *mučenju in slabemu ravnanju*. Vendar si je treba bolj prizadevati za izvajanje politike nične tolerance. Poročila o primerih slabega ravnanja in mučenja, zlasti zunaj zaporov, so zaskrbljujoča. V tem okviru ratifikacija Opcijskega protokola h Konvenciji proti mučenju (OPCAT) in boj proti nekaznovanju v primerih kršitev človekovih pravic ostajata ključni vprašanji.

Določen napredek je bil dosežen pri prizadevanjih za okrepitev zaščitnih ukrepov za *svobodo izražanja*, zlasti s spremembo člena 301 turškega kazenskega zakonika. Vendar mora Turčija dokazati ustrezne dosežke pri izvajanju spremenjenega člena. Poleg tega je treba vse pravne omejitve obravnavati ob zagotavljanju polnega spoštovanja svobode izražanja v zakonodaji in v praksi v skladu z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah (EKČP) in sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP). Glede na določene pritiske na izvajanje svobode tiska in elektronskih medijev sta na tem področju potrebna pazljivost in spremljanje.

Nadaljnja prizadevanja so potrebna za zagotovitev *svobode zbiranja* v praksi v skladu z evropskimi standardi, saj se še vedno pojavljajo samovoljne omejitve in nesorazmerna uporaba sile proti demonstrantom. Nekaj izboljšav je bilo narejenih pri pravnem okviru glede *svobode združevanja*. Vendar se nekatera združenja soočajo s prekomernimi upravnimi težavami ali sodnimi postopki. Poleg tega je glede na ponavljajoče se primere prepovedi političnih strank treba spremeniti pravne določbe o političnih strankah v skladu s sodno prakso ESČP in najboljšimi praksami v državah članicah EU, kot je navedla Beneška komisija Sveta Evrope.

Kar zadeva *svobodo veroizpovedi*, sprejet zakon o verskih skupnostih obravnava številna nerešena vprašanja v zvezi s premoženjem, ki zadevajo nemuslimanske skupnosti. Vendar je treba še vzpostaviti pravni okvir v skladu z EKČP, da bodo lahko vse nemuslimanske verske skupnosti in Aleviti delovali brez neupravičenih omejitev. Turčija si mora še naprej prizadevati za vzpostavitev okolja, ki bo prispevalo k polnemu spoštovanju svobode veroizpovedi v praksi.

Splošni pravni okvir, ki zagotavlja enakost spolov in *pravice žensk*, je v glavnem vzpostavljen, vendar so potrebna nadaljnja prizadevanja, da se te pravice polno uživajo v praksi. Nadaljnja znatna prizadevanja so potrebna za obravnavanje vrzeli med moškimi in ženskami pri gospodarski udeležbi in možnostih, doseženi izobrazbi, dostopu do zdravstvene nege in krepitvi politične vloge. Prizadevanja za preprečevanje umorov iz časti in nasilja v družini so se nadaljevala, vendar ta vprašanja ostajajo resen problem in treba je še okrepiti prizadevanja.

Napredek je bil dosežen na področju dostopa *otrok* do izobrazbe, socialnih storitev in pravosodnega sistema za obravnavo mladoletniškega prestopništva. Vendar je treba nadaljevati prizadevanja na vseh področjih, povezanih z otrokovimi pravicami, vključno z upravo zmogljivostjo, izobraževanjem, pravosodnim sistemom za obravnavo mladoletniškega prestopništva in otroškim delom.

Še vedno je treba sprejeti zakonodajo, ki zagotavlja, da so *pravice sindikatov* v celoti spoštovane v skladu s standardi EU in ustreznimi konvencijami MOD (Mednarodne organizacije dela), zlasti pravice do organiziranja, stavkanja in pravice do kolektivnega pogajanja.

Kar zadeva *pravice manjšin*, ostajajo razmere nespremenjene. Turčija ni napredovala na področju usklajevanja z evropskimi standardi. Delen napredek je bil dosežen na področju *kulturnih pravic*, vendar se omejitve nadaljujejo, zlasti glede uporabe drugih jezikov razen turškega pri javnem oddajanju programov, v političnem življenju in pri dostopu do javnih storitev. V javnem ali zasebnem šolskem sistemu učenje teh jezikov ni možno. V zvezi s položajem *Romov*, ki so pogosto diskriminirani pri dostopu do primerne nastanitve, izobraževanja, socialne varnosti, zdravstva in zaposlitve, ni bilo napredka. Rušenja romskih sosesk, ki v nekaterih primerih vključujejo prisilne izselitve, se nadaljujejo.

Kar zadeva *vzhod in jugovzhod*, je odločitev vlade, da dokonča projekt jugovzhodne Anatolije, korak v pravo smer za reševanje gospodarskih in socialnih problemov v regiji. Poleg tega je treba ustvariti razmere, da bo večinoma kurdsko prebivalstvo lahko v celoti uživalo pravice in svoboščine. Priznavanje odškodnin *notranje razseljenim osebam* se nadaljuje. Toda vlada nima splošne nacionalne strategije za obravnavanje zadev notranje razseljenih oseb. Sistem varovanja vasi je treba še odpraviti.

Teroristični napadi Kurdske delavske stranke (PKK), ki je v EU na seznamu terorističnih organizacij, so se nadaljevali in zahtevali številna življenja.

Kar zadeva ***regionalna vprašanja in mednarodne obveznosti***, Turčija nenehno izraža javno podporo, da se ponovno začnejo obsežna pogajanja pod okriljem ZN za celovito rešitev *vprašanja Cipra*. Toda ni bilo nikakršnega napredka glede normalizacije dvostranskih odnosov z Republiko Ciper. Turčija ni v celoti izvedla Dodatnega protokola k pridružitvenemu sporazumu in ni odpravila vseh ovir za prost pretok blaga, vključno z omejitvami glede neposrednih prometnih povezav s Ciprom.

Odnosi z Grčijo se pozitivno razvijajo. Sprejeti so bili nadaljnji ukrepi za krepitev zaupanja, vendar dogovor glede vprašanja meje še ni bil dosežen. Turčija ima še naprej pozitivno vlogo na *Zahodnem Balkanu*. Odnosi z *Bolgarijo* so ostali dobri. Še vedno so ključni dobri sosedski odnosi.

Gospodarstvo Turčije je ostalo razmeroma uspešno, čeprav rast ni dosegla pričakovane vrednosti, predvsem zaradi upočasnitve domačega povpraševanja, ki je sledilo hudi zaostritvi

monetarne politike. Ohranjena je bila makroekonomska stabilnost. Inflacija je znatno narasla, predvsem zaradi višjih cen hrane in energije. Proces strukturnih reform se je odvijal malo hitreje, zlasti v prvi polovici leta 2008. Kljub nedavnim pobudam je potreben nadaljnji napredek, da se popravijo neravnovesja na trgu dela in reši neuskklajenost usposobljenosti delovne sile.

Kar zadeva **gospodarska merila**, je Turčija delujoče tržno gospodarstvo. Država bi morala v srednjeročnem obdobju zdržati pritiske konkurence in tržnih sil znotraj Unije, pod pogojem, da izvaja svoj obsežen program reform za odpravo strukturnih pomanjkljivosti.

V preteklem letu je Turčija izvedla dosleden stabilizacijski program. Zdaj vstopa v novo obdobje v svoji razvojni strategiji, katere cilj je dvig potenciala rasti z večjimi javnimi naložbami, ustvarjanjem delovnih mest in sektorskimi reformami. Gospodarstvo je bilo do zdaj uspešno kljub globalnim finančnim pretresom in domači politični negotovosti.

Dolgoročni prilivi kapitala so ostali visoki, kar je vodilo v povečanje uradnih rezerv. Fiskalna uspešnost je bila zadovoljiva, čeprav vlada leta 2007 ni izpolnila fiskalnih ciljev. Junija 2008 so organi odobrili petletni srednjeročni fiskalni okvir.

Namen novih pobud za zagon naložb v infrastrukturo je zmanjšanje zelo velikih regionalnih razlik. Znatno napredek je bil dosežen na področju liberalizacije cen, zlasti v sektorju energetike. Privatizacija se je nadaljevala s številnimi velikimi ukrepi. Kljub številnim obdobjem nestabilnosti med letoma 2007 in 2008 je finančni sektor do zdaj pokazal izredno prožnost.

Vendar so se inflacijski pritiski povečali, deloma zaradi višjih cen nafte in blaga. Znatne potrebe po zunanjem financiranju, ki izhajajo iz velikega zunanjega primanjkljaja, razmeroma močna odvisnost zasebnega sektorja od zunanjega financiranja ter znatno, čeprav upadajoče stanje dolga lahko naredijo Turčijo potencialno ranljivo ob spremembi zaupanja vlagateljev. Ustvarjanje delovnih mest je še naprej ovirano, zlasti zaradi neuskklajenost povpraševanja po delovni sili in njene ponudbe ter togih zaposlitvenih praks. Strukturne togosti na trgu dela so ovira zlasti za povečevanje zaposlovanja žensk in mladih. Usposobljenost delovne sile še ni prilagojena potrebam hitro rastočega in razvijajočega se gospodarstva. Dodeljevanje državnih pomoči ni pregledno. Velik obseg sive ekonomije, ki ga spodbujajo slab regulativni okvir, neustrezne davčne in odhodkovne politike ter pomanjkljivosti v izvrševanju zakonodaje, zmanjšuje davčno osnovo in učinkovitost gospodarskih politik. Zlasti MSP prepogosto delujejo v sivi ekonomiji in zato imajo še vedno nezadosten dostop do financiranja in strokovnega znanja.

Turčija je izboljšala svojo **sposobnost za prevzem obveznosti članstva**. Napredovala je na večini področij. Usklajevanje je napredovalo na določenih področjih, kot so prost pretok blaga, pravice intelektualne lastnine, politika preprečevanja monopolov, energetika, podjetniška in industrijska politika, varstvo potrošnikov, statistika, vseevropska omrežja ter znanost in raziskave. Vendar si je treba še naprej prizadevati za usklajevanje, zlasti na področjih, kot so okolje, državna pomoč, javna naročila, socialna politika in zaposlovanje, pravo družb, varnost hrane, veterinarska in fitosanitarna politika ter prost pretok storitev. Številne pomembne obveznosti Turčije v okviru carinske unije z EU so še neizpolnjene. Nesorazmerna uporaba zaščitnih ukrepov in dolgotrajne trgovinske ovire negativno vplivajo na pravilno delovanje carinske unije. Pri upravnih zmogljivostih Turčije za usklajevanje pravnega reda Skupnosti so potrebne nadaljnje izboljšave.

Kar zadeva *prost pretok blaga*, je usklajevanje zakonodaje za proizvode in horizontalnih ukrepov napredovalo, z izjemo nadzora trga in meroslovja. Toda obstajajo določene tehnične ovire za trgovino. Na področju *pravice ustanavljanja in svobode opravljanja storitev* je bil dosežen določen napredek. Usklajevanje ostaja v zgodnji fazi. Kar zadeva *prost pretok kapitala*, je Turčija dosegla določen napredek na področju gibanja kapitala, plačil in boja proti pranju denarja, vendar so potrebna prizadevanja za okrepitev zmogljivosti za izvrševanje. Dober napredek je bil dosežen na področju *finančnih storitev*, zlasti kar zadeva poostreitev bonitetnih standardov in standardov nadzora.

Na področju *javnih naročil* je bil dosežen mešan napredek. Imenovanje ministrstva za finance za splošnega koordinatorja politik pomeni pozitiven razvoj, vendar ga je treba dopolniti s celovito strategijo, ki opredeli potrebne reforme. Sistem javnih naročil Turčije je le delno usklajen s sistemom EU. Turčija je na področju *prava družb* dosegla malo napredka. Nov trgovinski zakonik ni bil sprejet. Kar zadeva *pravo intelektualne lastnine*, je usklajevanje zakonodaje razmeroma dobro napredovalo. Usklajevanje in sodelovanje med javnimi organi, odgovornimi za pravice intelektualne lastnine, in njihova osveščenost so se izboljšali. Vendar je treba izvajanje in izvrševanje znatno okrepiti. Kar zadeva *informacijsko družbo in medije* je raven usklajenosti Turčije s pravnim redom Skupnosti v avdiovizualnem sektorju le delna. Pri sprejetju nove zakonodaje za elektronske komunikacije ni bilo napredka.

Kar zadeva *konkurenco*, je raven usklajenosti na področju preprečevanja monopolov še naprej zelo dobra. Napredka pa ni bilo pri sprejemanju zakonodaje o državni pomoči, vzpostavitvi organa za nadzor državnih pomoči in izvajanju zavez glede preglednosti. Dokončanje nacionalnega programa za prestrukturiranje jeklarske industrije ostaja prednostna naloga. Na področju *kmetijstva in razvoja podeželja* je usklajenost še vedno omejena. Znatni napredek je bil dosežen pri izgradnji zmogljivosti, potrebnih za izvajanje programa IPARD. Kljub temu so nadaljnja prizadevanja potrebna za dokončanje potrebnih upravnih in nadzornih struktur. Turčija še ni odpravila tehničnih ovir za trgovino z govejim mesom in živim govedom. Na področju *ribištva* ni bilo napredka pri vzpostavitvi potrebnega zakonodajnega okvira. Omejen napredek je bil dosežen na področjih virov, upravljanja flot ter inšpekcij in kontrol. Na področjih kmetijstva in ribištva so zmogljivosti za izvajanje še v začetni fazi. Glede *varnosti hrane, veterinarske in fitosanitarne politike* je usklajevanje v začetni fazi. Okvirni zakon o veterinarski službi, hrani in krmi je treba še sprejeti. Delo na področju identifikacije in registracije živali napreduje. Izbruhi aviarnе influence so bili uspešno zaustavljeni. Učinkovit nadzor nad drugimi boleznimi živali, zlasti nad parkljevko in slinavko, je še vedno velik razlog za zaskrbljenost.

Na področju *prometne politike* je bil dosežen določen napredek. Usklajevanje v sektorju cestnega prometa se je nadaljevalo, vendar je potrebno nadaljnje izboljšanje zmogljivosti izvajanja. Turčija je malo napredovala v železniškem sektorju. Turčija je dosegla delen napredek v zračnem prometu. Pomanjkanje komunikacije med centri za zračno kontrolo v Turčiji in Republiki Ciper ogroža zračno varnost. Napredek na področju pomorskega prometa je neenakomeren. Določen napredek je bil dosežen na področju *vseevropskih omrežij*. Dokončana je bila ocena potreb prometne infrastrukture, vendar še ni zanesljivejšega sistema za zaupne podatke o prometu. Na področju *energetike* je bil dosežen določen, vendar neenakomeren napredek. Konkurenca ostaja omejena po sprejetju okvirnih zakonov o trgih električne energije in zemeljskega plina. Treba je še določiti nacionalne cilje za energetsko učinkovitost in energijo iz obnovljivih virov.

Pri *obdavčenju* je bil določen napredek dosežen na zakonodajnem področju. Posodobitev davčne uprave je vodila do boljših storitev za davkoplačevalce in izboljšane pobiranja prihodkov. Toda diskriminatorno obdavčevanje alkoholnih in tobačnih izdelkov se nadaljuje.

Izboljšala se je upravna zmogljivost na področju *statistike*. Vendar je še potreben nadaljnji napredek, ki zadeva zlasti kmetijske in makroekonomske statistike ter poslovne registre.

Na področju *ekonomske in monetarne politike* je bil dosežen določen napredek. Še vedno so prisotne številne pomanjkljivosti, zlasti kar zadeva polno neodvisnost centralne banke, monetarno financiranje javnega sektorja in privilegiran dostop javnega sektorja do finančnih trgov. Kar zadeva *zaposlovanje in socialno politiko*, je Turčija dosegla določen napredek s sprejetjem paketa za zaposlovanje ter zakona o socialnem zavarovanju in splošnem zdravstvenem zavarovanju. Vendar je posebno pozornost treba nameniti zagotavljanju polnih sindikalnih pravic in boju proti neprijavljenemu delu. Nadaljnja prizadevanja so potrebna tudi za boj proti delu otrok ter za posodobitev in dokončanje strateških dokumentov na tem področju. Izboljšati je treba enakost spolov v gospodarskem in socialnem življenju.

Na področju *podjetniške in industrijske politike* se je napredek nadaljeval s sprejetjem strategije in akcijskega načrta za MSP. Turčija ima na splošno visoko raven usklajenosti. Dober napredek je bil dosežen na področju *znanosti in raziskav*. Na splošno Turčija napreduje na področju vključevanja v evropski raziskovalni prostor. Na področju *izobraževanja in kulture* je bil napredek dosežen pri usklajevanju turškega izobraževalnega sistema z okvirom EU za strukturo in kvalifikacije. Turčija je uspešno sodelovala v programih Skupnosti.

Na področju *regionalne politike ter usklajevanja strukturnih instrumentov* je bil napredek dosežen pri krepitvi zmogljivosti za izvajanje komponent III in IV instrumenta za predpristopno pomoč. Vendar so nadaljnja prizadevanja potrebna za vzpostavitev potrebnih upravnih in nadzornih struktur na centralni in lokalni ravni.

Kar zadeva *sodstvo*, je bil dosežen določen napredek, zlasti glede vzpostavitve strategije reforme pravosodja. Vendar sta neodvisnost in nepristranskost sodstva še vedno zaskrbljujoči. To so vprašanja, ki naj bi jih rešila strategija reforme. Delen napredek je bil dosežen na področju *boja proti korupciji*. Vlada je nadaljevala izvajanje svojih pobud na tem področju. Vendar ni sprejeta zakonodaja, ki bi določala pravila o preglednosti financiranja volilnih kampanj. Napredka ni bilo pri omejevanju imunitete poslancev. Treba je razviti strategijo in akcijski načrt za boj proti korupciji in zagotoviti potrebno politično podporo za izvajanje. Kar zadeva *temeljne pravice*, je bil dosežen določen napredek glede zakonodaje. Potrebna so bistvena nadaljnja prizadevanja, da se zagotovi polno spoštovanje temeljnih pravic, ki jih določata EKČP in sodna praksa ESČP.

Na področju *pravice, svobode in varnosti* je bil dosežen določen napredek zlasti pri preprečevanju trgovine s prepovedanimi drogami in ljudmi. Usklajevanje s pravnim redom Skupnosti v tem poglavju poteka, vendar so potrebna trajna prizadevanja na področjih, kot sta vizumska politika in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah. Potrebna so tudi trajna prizadevanja v boju proti organiziranemu kriminalu, ki ostaja zaskrbljujoč. Treba je izboljšati zmogljivost upravljanja azila in migracij. Treba je pospešiti prizadevanja za izvajanje nacionalnega akcijskega načrta o integriranem upravljanju meja. Turčija mora ponovno začeti pogajanja o sporazumu o ponovnem sprejemu z Evropsko skupnostjo.

Glede *okolja* je Turčija napredovala na področjih kakovosti zraka, ravnanja z odpadki in pri okrepitvi upravne zmogljivosti na centralni ravni. Kljub temu raven usklajenosti na splošno

ostaja nizka. Turčija ni naredila izboljšav na področju industrijskega onesnaževanja, upravljanja tveganj in gensko spremenjenih organizmov.

Zadovoljiva raven usklajenosti je bila dosežena na področju *varstva potrošnikov* in zdravja. Napredek je bil dosežen pri izvrševanju nadzora trga in varnosti proizvodov, vendar so potrebna dodatna prizadevanja na področju vprašanj, ki niso povezana z varnostjo. Potrošniško gibanje v Turčiji je še naprej šibko. Turčija je dosegla določen napredek na področju varstva *zdravja*.

Kar zadeva *carinsko unijo*, je Turčija dosegla visoko raven usklajenosti. Toda usklajevanje ni zaključeno, kar zadeva prosta trgovinska območja, oprostitve carin, boj proti ponarejenemu blagu in naknadno preverjanje. Turčija je tudi na področju *zunanjih odnosov* dosegla višjo raven usklajenosti, čeprav se ni popolnoma uskladila s stališči EU v okviru STO in OECD.

Na področju *finančnega nadzora* je bil dosežen zmeren napredek. Sprejeta je zakonodaja o izvajanju zakona o notranjem nadzoru javnih financ, vendar je treba odobriti številne spremembe v zvezi z notranjim nadzorom. Potrebne so stalne strukture za sodelovanje z evropskim uradom za boj proti goljufijam v zvezi z zaščito finančnih interesov EU in stiki z oddelki Komisije, odgovornimi za zaščito eura pred ponarejanjem. Kar zadeva *finančne in proračunske določbe*, ni bilo posebnega razvoja.

Turško tesno usklajevanje z *zunanjo ter varnostno in obrambno politiko* EU se je nadaljevalo. Turčija je znatno prispevala k EVOP ter se zavzema za večjo vključenost v njene dejavnosti. Toda Turčija nasprotuje sodelovanju med EU in Natom, ki bi vključevalo vse države članice EU.

Turčija je okrepila svojo vlogo kot pozitiven dejavnik za regionalno stabilnost in je imela pomembno vlogo pri napredovanju odnosov med njenimi regionalnimi partnerji zlasti na Bližnjem vzhodu in na Kavkazu. Med konfliktom v Gruziji je Turčija imela pomirljivo vlogo in je predlagala „izhodiščni načrt za stabilnost in sodelovanje na Kavkazu“. Obisk turškega predsednika v Armeniji je pomenil nov spodbuden korak v dvostranskih odnosih in odprl možnosti za normalizacijo odnosov. Toda državna meja Turčije z Armenijo ostaja zaprta.